

CHAYEINU Weekly

Shabbos Inspiration

פרשת
ויקהל -
פרה
תשפ"ה

Divrei
Torah

Parshah
Stories

Parshah
Riddles

Halachah
Challenges

Inyana
D'Yoma

לז"נ התינוק ירוחם בן ר' משה ע"ה

To receive weekly, call or text 732.301.4043 (opt. 8-3), or email shabboschayenu@gmail.com

CHAYEINU Weekly

Shabbos Inspiration

פרשת
ויקהל -
פרה
תשפ"ה

PAGE CONTENT

3-4	Divrei Torah
5-7	Seuda Stories
8-9	Our Gedolim
10-15	Parsha Challenge
16	Hilchos Shabbos Initiative
17-18	Halacha Q&A
19-30	Rav Kalman Krohn Story
31	Comic Story
32-36	Nefesh Shimshon

גליונות

37-38	הג"ר שמואל פעלדער שליט"א
39-40	הגר"ח קניבסקי זצ"ל
41-42	הגר"ד אדלשטיין זצ"ל
43-44	הג"ר משה שטרנבוך שליט"א
45-46	הג"ר מאיר צבי ברגמן שליט"א
47-48	הגר"ב ד פוברסקי שליט"א
49-50	הג"ר משה הלל הירש שליט"א
51-52	הג"ר יצחק זליברשטיין שליט"א
53-54	הג"ר מאיר גריינימן
55-56	הג"ר דוד כהן שליט"א
57-58	הג"ר יחזקאל לווינסטיין זצ"ל

SPONSOR A WEEK OF CHAYEINU WEEKLY!

Call or Text: 732-301-4043 opt. 8#-2

Email: chayeinuoffice@gmail.com Zelle: chayeinuoffice@gmail.com

דברי תורה לסעודת שבת

The Shine of Shabbos

וַיִּקְהַל מֹשֶׁה אֶת־כָּל־עֵדֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וכו'. (לה, א)

ויקהל. כתיב לעיל (לד בט) כי קרן עור פניו וסמיוך ליה פרשת שבת לומר שאינו דומה קירון פנים של שבת לשאר הימים (ב"ר יא ב) - בעל הטורים

The Baal Haturim explains that Parshas Vayakhel begins with Shabbos Kodesh directly following the end of Parshas Ki Sisa which discusses the קרן פניו that Moshe Rabbeinu had after receiving the *luchos*. The reason is based on the Medrash that says that on Shabbos a person's face shines brighter than the rest of the week.

Throughout the generations, there have been many *gedolim* whose *tzuras hapanim* changed on Shabbos. Talmidim of the Alter of Kelm, of ?? related that the Alter was a weak person and the entire week he looked pale and drawn, but come Shabbos, his face shone bright and he was almost unrecognizable as the same person!

Shabbos is *Yomah D'nishmasah*. It is a day when we have a *neshamah yeseirah* and on Shabbos, a Yid has the ability to derive *chiyus* not from *gashmiyus*, but from *ruchniyos*. When Moshe came down from Har Sinai, he had spent forty days and nights learning Torah without eating or drinking. His *chiyus* came from Torah, not *gashmiyus*. He was living a spiritual existence and that spiritual light shone through. On Shabbos a person has a greater ability to feel the *oneg* of *ruchniyus* because on Shabbos, our sustenance comes from the spiritual, not the physical. That is why אינו דומה קירון פנים של שבת לשאר הימים.

Maros Hatzovos

וַיַּעַשׂ אֶת הַכִּיּוֹר נְחֹשֶׁת וְאֶת כַּנּוֹ נְחֹשֶׁת בְּמִרְאֵת הַצָּבֹאֶת אֲשֶׁר צָבְאוּ פָתַח אֹהֶל מוֹעֵד: (ויקהל לח, ח)

The *kiyor* was fashioned out of the copper the women used for their mirrors. Why was it made specifically from that?

The Netziv explains based on the Gemara in Brachos, במאי זכיין גבריהו בי מדרשא. A woman's merit is the fact that she enables her husband and children to grow in Torah and *avodah*. The purpose of the *kiyor* is the same. It is the *metaher*, which enables Kohanim to enter the Bais Hamikdash to do their *avodah*. That is the role of women. The ability of a Kohein to enter the Mikdash and serve Hashem is only as much as he can receive *taharah* from the *kiyor*, and a man's ability to grow in his *avodas Hashem* also requires the *chizuk* and support of the wife and mother in the home.

The Netziv adds that the *kiyor* wasn't only necessary for *avodah*. When Moshe Rabbeinu entered the Mishkan to speak to Hashem, even though he didn't need to wear *bigdei kehunah*, he still had to be *metaher* himself with the *kiyor*. The *kiyor* was a *hechsher* not only for *avodah*, but also for Torah. This is why Klal Yisroel in the Midbar were *zocheh* to the Be'er Mayim in the *zechus* of Miriam. The Be'er was also a mikvah and it is the women who are *machshir Klal Yisroel* to grow in their *limud haTorah*.

נשים במאי זכיין גבריהו בי מדרשא!

דברי תורה לסעודת שבת

Tamei or Tahor?

זאת חֻקַּת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר־צִוָּה יְקֹנֶק לְאַמֵּר דְּבַר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקְחוּ אֵלָיוּ פָּרָה אֲדֻמָּה תְּמִימָה אֲשֶׁר אֵין־בָּהּ מוֹם אֲשֶׁר לֹא־עָלָה עָלֶיהָ עֹל: (חֻקַּת יט, ב)

Chazal tell us that Parah Adumah is considered a *chok* because it is מטמא את הטהורים ומטמא את הטמאים. Becoming spritzed with the ashes of the Parah Adumah makes someone who is *tamei meis tahor*, while at the same time, the Kohein who spritzes the person who became *Tamei Meis* becomes *tamei*. It is such a deep concept that even Shlomo Hamelech, the *chacham mikol adam* said “עמק עמק מי ימצאנה”, and even he could not grasp a full understanding.

The *baalei musar* say that while Parah Adumah is a *chok* and we definitely can't attempt to fully understand it, there is a *mussar haskil* we can take from it, and that is that there is a concept of מטמא את הטהורים ומטמא את הטמאים. Every person is different and what may be *tahor* for one individual, may actually be *tamei* for a second. For example, the Chofetz Chaim writes that to say that a *baal habayis* who spends his day working learns a three-hour daily seder can be a compliment, while saying about a Kollel yungerman that he learns only three hours a day is a disgrace and is *lashon hara*.

This applies to so many areas in life. A person can look around him and think that if so many people are doing one thing, why can't I. For example, if they allow a certain level of technology exposure, or they go to certain places on vacation, then why do I have to be different. But that's not necessarily true. It depends on your specific level. On their level it may be necessary and *tahor*, relative to those with even a lower standard. But on your level it may be a *metamei*.

Seudah Stories

Baking Matzos with Rav Yisroel Salanter

When Rav Yisroel Salanter's students had to bake *matzos* for Pesach, they asked their Rebbe in which areas should they be particularly scrupulous. After all, there are so many details that must be paid attention to when baking *matzos*, so they wanted to know what to focus on. They thought that he would tell them something that had to do with the laws of *chametz*. However, he surprised them and told them something else. He said that the woman in the bakery who kneads the dough is a widow, and it is very important to be very careful with her feelings. Make sure not to rush her, criticize her, or make her feel bad in any way. That is the most important thing that you could do, to make sure that your *matzos* are kosher.

Mechiras Chametz at Night

Following the passing of their mother on the twelfth of Nissan, R' Volvi Gluck and R' Chaim Lazer Gluck, residents of Gateshead, England, flew to Eretz Yisrael for their mother's burial. Because their return flight was delayed, they didn't return home to Gateshead until after 11 p.m. on the night of *bedikas chametz*.

As their taxi pulled up to the Gluck home, the brothers were surprised to see someone standing at their door so late at night. The surprise turned to shock when they realized that the person was none other than the Gateshead Rav, Rav Betzael Rakow, himself.

As they exited the vehicle, Rav Rakow approached them, holding up a piece of paper.

"R' Chaim Lazer," the Rav said simply, "you didn't sell your *chametz* yet!"

Leil Bedikas Chametz is a very hectic and stressful time for most people, especially a busy Rav. Yet Rav Rakow had the presence of mind to note that the late-returning Gluck brothers, tired and weary from their trip, and preoccupied with the *petirah* of their mother, hadn't taken care of *mechiras chametz*. And so he made it his business to be at their door, waiting for their arrival.

It's Always Possible to Daven

During World War Two, the Biale Rebbe, Harav Yechiel Yehoshua, zt"l was exiled to a prison camp in Siberia. It was incredibly difficult to observe the *mitzvos* under camp conditions, but somehow the Rebbe managed. One year, in preparation for Pesach, the Rebbe and some other Jewish prisoners began squirreling away a supply of potatoes to help them survive the week of Yom Tov, during which they would not be eating bread.

But what about *matzos* for the *seder*? It was impossible to obtain flour. Flour was so scarce during wartime that the authorities allotted only a small amount of bread for each prisoner. There was certainly no flour left over for *matzos*. But it was always possible to *daven*, and that the Biale Rebbe did with all his might.

Seudah Stories

Incredibly, the machinery at the prison camp bakery broke down. Instead of distributing bread to the prisoners, the supervisors began distributing a daily ration of flour. The Jewish prisoners set aside part of their ration every day in order to save some flour for baking *matzos*. One of the prisoners carved rolling pins out of wood. The others *kashered* an oven.

Since the men were busy working all day, the women were in charge of kneading, rolling out and baking the *matzos*. The prisoner's joy knew no bounds when they managed to bake enough *matzos* for everyone. True, the *matzos* were a far cry from *shemurah matzos*, but they were definitely kosher for a time of emergency.

Just before Yom Tov, a package arrived from Baranowitz. The Biale Rebbe's sister the Rebbetzin of Koidanov, *a"h*, had sent *shemurah matzos* for the *seder*!

Redeeming Jews for Pesach

One year right before Pesach, Rav Eliyahu Chaim Meisel of Lodz made a great effort to arrange for twelve thousand Jewish soldiers who were camped in the area to be granted leave so that they, too, could celebrate the Yom Tov. On Erev Pesach, Reb Eliyahu Chaim was given the good news that ten thousand men had been released! However, that meant that when Yom Tov would begin there would still be two thousand Jewish soldiers who would not be sitting at a *seder* table.

Reb Eliyahu Chaim was heartbroken. He decided then and there that until these soldiers were released he would not even enter his house! While others were spending the last few remaining hours of the day in preparation, Reb Eliyahu Chaim was busy rushing from place to place determined to find out where the general was stationed so he could petition for the remaining soldiers' release.

The sun had already set when he at last discovered where the general was located. But the precious information was of no use. The general's headquarters were in an army camp that was entirely closed off to outsiders. No man could enter it without the necessary papers.

Reb Eliyahu Chaim asked one of the respected men of the city to accompany him to the army camp. When they arrived, they saw that the camp was entirely surrounded by a high fence. "I have no choice," Reb Eliyahu Chaim said. And much to the surprise of his companion, Reb Eliyahu Chaim climbed the fence and jumped over to the other side.

No sooner had he landed on the ground than a guard came running toward him. The guard was shocked to see a Jew dressed in his Yom Tov best standing in front of him. Reb Eliyahu Chaim told the guard why he had come, and the guard ran off to tell the general the strange story.

The general asked for Reb Eliyahu Chaim to be brought to him. "How is it," the general asked, "that you had the courage to dare to enter this place?"

Reb Eliyahu Chaim could not contain his emotions. He began to cry and pour out his heart to the general. "How could I rest," he cried, "when on this night there are two thousand Jewish soldiers who have not yet been released?"

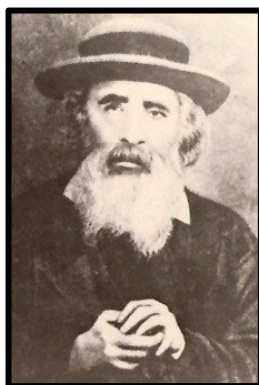
Seudah Stories

The general was touched by Reb Eliyahu Chaim's words. Realizing that Reb Eliyahu Chaim had risked his life for his fellow Jews, the general ordered the immediate release of the remaining Jews.

Upon hearing the good news, Reb Eliyahu Chaim joyfully returned to Lodz. He walked into and began his *seder* at four o'clock in the morning!

Compiled by Tzvi Schultz chinuchchaburah@gmail.com. Details of stories have not been confirmed.

Our Gedolim

The Saraph of Brisk

Rav Yehoshua Leib Diskin zt"l (1818 - 1898)

ב"ט טבת תש"ץ

Continued from last week...

Rav Yehoshua Leib's infinite patience manifested itself on many occasions when he helped clarify his brilliant Torah thoughts to those who were not so well versed. At his Motzei Shabbos Chumash *shiur*, his audience usually included two or three simple folk. Whenever they posed what they considered to be a difficult question he would treat it with all seriousness and answer it to their satisfaction. A Romanian shoemaker often came to him with "scholarly problems," which others treated with mockery and disdain. Rav Yehoshua Leib addressed the "problems" with due respect, ever careful not to embarrass the shoemaker.

Rav Yehoshua Leib delivered a daily four-hour Gemara *shiur* to an elite group of young *talmidei chachomim*. Throughout the summer of 1878, they covered no more than three pages of Gemara. A single phrase in a Tosafos once occupied them for three consecutive days, and a single *daf*, forty days. Seeing that his *talmidim* felt confident that they knew the *daf* thoroughly, Rav Yehoshua Leib said to them, "It is a mistake to think that we fully comprehend this *daf* of Gemara. We are like young children groping about with our limited intellects. But... to dwell any longer on this *daf* is impossible, for what will happen to the rest of the Torah? We should bear in mind, however, that we are still far from even understanding the simple meaning. Who are we? What are we?" Rav Yehoshua Leib then proceeded to expound upon that one *daf* of Gemara with simplicity and clarity, brilliantly integrating the true explanations and nuances.

He preferred to remain out of the limelight, living in a simple two-room dwelling. He followed the example of the Vilna Gaon in everything he did, always acting discreetly and modestly. He refused to benefit from others, never accepted a gift, and owned very few *seforim*. He never left money in his possession from one week to another; anything left over was

Our Gedolim

distributed to *tzedakah*. Rav Yehoshua Leib invested considerable effort in hiding his true spiritual stature from his contemporaries. Once, when he changed his dwelling place, Rav Yehoshua Leib accompanied the porter who was carrying the two boxes of his writings. He followed the porter all the way, at each step reminding him to be careful not to change the order of the boxes. The porter could not understand the Rav's anxiety and asked, "And what would be so terrible if I did change the order of the boxes?" Rav Yehoshua Leib explained, "The upper box contains my father's *chiddushim*, the lower one mine. It is not fitting for my writings to be on top of my father's!"

Though he was extremely self-effacing with regard to his own person, he reacted vehemently to the slightest affront to another *talmid chochom*. While serving as Rav of Lomza the *chazzan* of nearby Stuchin raised his hand against the *av beis din*. Rav Yehoshua Leib demanded that the man be removed at once. When asked by someone from a different city to rule upon a certain question, Rav Yehoshua Leib refused out of respect for the local rav. In Yerushalayim, he usually referred questions brought to him to Rav Shmuel Salant, Rav of the city. Even when a question arose in his own home, he would send for Rav Shmuel's opinion. He would insist that people add "Rav" when referring to the great Malbim.

Every pain that afflicted a *talmid chochom* affected him directly. One morning, Rav Yehoshua Leib learned that the home of the very elderly Maggid of Vilkomir, who had moved to Yerushalayim in his later years, had been burglarized and his clock was stolen. Rav Yehoshua Leib told his wife to find out what kind of clock it was and to buy an exact replica so that it could be replaced before the Maggid learned of the loss. He explained, "Any anxiety or grief for a man of the Maggid's age (he was then more than 100 years old) might shorten his life and must be prevented at all costs."

Reprinted with permission from "The Weekly Vort" by E. Lerner

PARSHA CHALLENGE

פרשת ויקהל

1. Where in the משכן were there flowers?
 - a. In which other instance in the תורה are flowers mentioned?¹
2. When in this week's פרשה is jewelry mentioned?
 - a. List two instances in last week's פרשה that jewelry is mentioned.
 - b. List four other instances in the תורה that jewelry is mentioned.²
3. What other major event happened on the day of "ויקהל" that is not mentioned in this week's פרשה?
4. Where do we see the importance of the מדה of זריזות in this week's פרשה?
5. Which two items in the אהל מועד had the same letters in their names just scrambled? Bonus: Can you name a third item with the same letters?
6. I am known by more than one name,
About my size there is a מחלוקת,³
From my הלכות a lesson in דרך ארץ is learned,
I cannot save a ישראל who is חייב מיתה.
Upon me was placed a warning to those who are not כהנים.⁴
I am mentioned in this week's פרשה.
Who am I?
7. We were first mentioned in בראשית,⁵
Two of us were famously used for the כהונה
But in truth three of us were used.
We are mentioned in this week's פרשה.
Who are we?

Need a hint?

¹ פרשת קרח חו

² One in חיי שרה one in וישלח, one in מקץ and one in מטות.

³ About my hight

⁴ At a later date

⁵ חוילה חו

Answers

1. On the מנורה.
 - a. After קרח's rebellion, אהרן's stick was placed in the אהל מועד and it sprouted flowers.
פרשת קרח (וי, כג).
(In the שמעון's dream it mentions blossoming (מ, י), however it doesn't mention a flower. דודאים are sometimes mistakenly translated as flowers but they are actually a form herb or spice.)
2. The Yidden donated their jewelry to the משכן.
 - a. 1) Yidden gave jewelry for the עגל.
2) After the חטא העגל, the Yidden didn't put on their jewelry (ד, ו) (ולא שתו איש את עדיו עליו לג, ד)
 - b. 1) רבקה gave jewelry to אליעזר.
2) After יעקב leaves with his family from שכם, he travels to אל בית. Before going to בית אל, he tells his family to get rid of all their jewelry from שכם that might have been used for ע"ז. The פסוק says (לה, ד) "ויטמן כל אלהי נכר וגו' ונזמים אשר באזניהם" (לה, ד).
3) טבעת gives יוסף a רביד זהב and a טבעת.
4) After מלחמת מדן the Yidden donated jewelry to the משכן (ג, ט) (מטות לא, ג)
3. עצה was the day after יום כפור (ויקהל). This was also the day that יתרו gave his עצה to appoint judges. (עי' רש"י פרשת יתרו יח, יג)
4. The נשיאים lost out because they didn't donate right away.
5. מנורה - כפרת. Bonus: the flowers on the מנורה
6. I am known by more than one name , מזבח החיצון, נחושת, העולה, האדמה -
 About my size there is a מחלוקת, - Either 3 אמות or 10 אמות high
 From me a lesson in דרך ארץ is learned, - לא תגלה ערוךך עליו (כ, כג) points out: if
 stones one must be careful not to be מבזה then ק"ו a person)
 I cannot save a ישראל who is חייב מיתה. - מעם מזבחי תקחנו למות (כא, יד)
 Upon me was placed a warning
 to those who are not כהנים, - קרח ועדתו from מחתות
 Who am I? - מזבח החיצון
7. Next week....

Last week's riddle:

- I contain ten, - גרה
- I am from those that are called "קודש",
- Aside from my primary purposes -
- I was used to foil another's plans, - The חמץ of the שקלים foiled חמץ's plans
- A remembrance for me is made. - I am read about and given חמץ
- I am mentioned in this week's פרשה.
- Who am I? - מחצית השקל

Pischei Parsha – Vayakhel

Parsha Musings for Shabbos Table Schmoozings

RIDDLES

During the long Shabbos afternoons of the summer months, many communities offer special *shiurim* and learning programs. Who was the first to initiate such a program?

Hashem told Moshe to gather Bnei Yisrael¹ and teach them Torah, so that later generations would learn to gather on Shabbos to learn Torah publically.²

On which date did Moshe gather Bnei Yisrael to tell them to build the *mishkan*, and what other famous event occurred that day?

Moshe gathered them on the day after *Yom Kippur*.³ On this same day, Moshe sat and judged disputes among Bnei Yisrael, and Yisro advised him to adjust his judicial system.⁴

At the beginning of *Parshas Vayekhel*, Moshe lists all the parts of the *mishkan* by name.⁵ How many *mishkan* items can you name by heart?

- The lower *yerios* and the golden hooks which held them together
- The upper *yerios izim* and the copper hooks which held them together
- The covering(s) made from the hides of *eilim* and *techashim*
- The *mishkan* beams and their rings
- The *berichim* poles
- The *paroches*, *masach* of the *mishkan*, curtains of the *chatzeir*, *masach* of the *chatzeir*, and the beams which supported them
- The silver *adanim* and copper *adanim*
- The *aron*, its poles, and the *kapores*
- The *shulchan*, its poles, and its *keilim*
- The *menorah* and its *keilim*
- The *mizbach haketores* and its poles
- The *mizbach haolah*, its poles, its ramp, and its *keilim*
- The *kiyor* and its base
- The pegs and ropes which held down the curtains of the *chatzeir*
- The *bigdei haserad* which housed the *keilim* while traveling

Why does Moshe list all the *keilim* here? Don't we already know them from *Parshas Terumah*?

WE know them, because those *parshios* describe what Moshe was told, but Bnei Yisrael were hearing about it now for the first time.

Who was the FIRST person to contribute to the construction of the *mishkan*?

Yaakov Avinu "donated" the *Atzei Shittim*, by planting them in Mitzrayim so they would be available for the *mishkan* when the time came.⁶

The women of Bnei Yisrael had reflective mirrors. From what material were they made?

These mirrors, which were fashioned into the *kiyor*, were made out of copper.⁷

How old was Betzalel when he built the *mishkan*?

13.⁸

¹ ל"ה א'

² בית יוסף או"ח ר"צ בשם התנחומא (ולכא' ליתא לפנינו, ועי' כע"ז בילקו"ש ריש הפרשה), והובא בש"ע שם

³ רש"י ל"ה א'

⁴ רש"י י"ח י"ג

⁵ ל"ה י"א

⁶ רש"י כ"ה ה', כ"ו ט"ו

⁷ רש"י ל"ח ח', אמנם עי' באב"ע

JUST CURIOUS

Why did Moshe judge Bnei Yisrael AND command them about the *mishkan* in the same day⁹? Wasn't he likely to compromise the quality of these projects by trying to squeeze so much into one day?

- He had no choice: he had to adjudicate monetary disputes to ensure that all donations to the *mishkan* would come from rightfully acquired funds.¹⁰
- In order for all of Bnei Yisrael to unite in the project of constructing the *mishkan*, we needed to have absolute *shalom*. The ideal time for this was right after *Yom Kippur*, when we achieve *achdus*, and the ideal setting was *Maamad Har Sinai*, where we experienced an atypical degree of "*k'ish echad b'lev echad*."¹¹ Capitalizing on this ideal combination, Moshe rushed to settle any monetary disputes, thus fully achieving the necessary peace.¹²

Moshe gathered all of Bnei Yisrael to discuss the *mishkan*. Why not just gather the building committee?

He gave a basic description of what the project entailed, so that everyone would appreciate the necessity of donating.¹³

After Moshe described what was needed for the *mishkan*, Bnei Yisrael rushed away "*milifnei Moshe*," "from in front of Moshe," BEFORE they were "dismissed."¹⁴ How could they do that?

- They understood that he wanted them to go donate as soon as he finished speaking.
- They were so excited, that they left before they were allowed to.
- They were worried that Moshe would donate everything before they had a chance to contribute.¹⁵

Betzalel suggested to Moshe, "If we make the *keilim* before we make the outer structure of the *mishkan*, we will have nowhere to put the *keilim*. Rather, let's make the outer structure first."¹⁶ Hold on! Even when the components of the outer structure were completed, they sat UNASSEMBLED, along with the *keilim*, from *Chanukah* time¹⁷ until *Rosh Chodesh Nissan*!¹⁸ So why does it matter which components were MADE first? They could make them in any order, and just make sure to ASSEMBLE the structure first!

- Although the *mishkan* wasn't assembled right away, Betzalel attached the sections of the *yerios* immediately¹⁹, and draped these curtains over poles, forming a makeshift "tent" to temporarily house the *keilim* with respect and privacy, until it was time to assemble the *mishkan*.²⁰
- When it was time to assemble the *mishkan*, they anointed its parts in the order of their construction. If they would make the *keilim* first, they would later have to anoint them first, and at THAT POINT they would be stuck with nowhere to put them.²¹

How big was the *kiyor* supposed to be?

It had no predetermined size; rather, when constructing it, they used all the *maros* which the women donated.²²

⁸ סנהדרין ס"ט:

⁹ ע"י לעיל

¹⁰ כלי יקר ל"ה א'

¹¹ ע"י רש"י י"ט ב'

¹² כלי יקר שם ועיי"ש עוד

¹³ רמב"ן ל"ה י"א

¹⁴ ל"ה כ'

¹⁵ אוה"ח שם

¹⁶ ברכות נ"ה.

¹⁷ ע"י טור או"ח תרפ"ד מפסיקתא

¹⁸ מ' י"ז

¹⁹ ל"ן י"ג

²⁰ העמק דבר שם

²¹ ח"ס ברכות שם

²² אב"ע ל"ח ח', רמב"ן ל"ח כ"א

After repeating the details of the *mishkan* multiple times, the Torah summarizes, “Betzael did everything Hashem told to Moshe.”²³ Why not JUST write that simple summary, without repeating the details?

Hashem loves the *mishkan* so much that He wrote about it in the Torah over and over again!²⁴

IN YOUR OPINION

When are people more likely to quarrel – on Shabbos or during the week?

Because we are very busy during the week, but have more free time on Shabbos, the Torah warns, “*Lo s’va’aru eish b’chol moshvoseichem b’yom HaShabbos*” – don’t let the “fire” of *machlokes* sneak its way into your more relaxed, unstructured, Shabbos conversations.²⁵

What’s the MOST dangerous thing in the world?

Having an opportunity to do a *mitzvah*, and letting it slip away.²⁶ The Torah praises Bnei Yisrael for running to build the *mishkan* right away, not because a delay would have jeopardized their *Rosh Chodesh Nissan* deadline – after all, they finished the construction months early – but rather, delaying a *mitzvah*-project is inherently bad.²⁷

Imagine that one day the Rov’s car breaks. You suddenly FEEL like you know how to fix it, but you’ve never studied cars, nor worked as a mechanic. Would you approach him and volunteer to take apart the engine?

When it came time to build the *mishkan*, Hashem filled members of Bnei Yisrael with the necessary wisdom and skill to complete this special project. These people suddenly felt like they had the requisite talents, and had the courage to approach Moshe to volunteer!²⁸

Look around at successful people. If you had to identify one thing that they have in common, what would it be?

The people who stepped forward to build the *mishkan* were those who were, “*Nesao libo*”²⁹ – ambitious in *Avodas Hashem*, and willing to volunteer.³⁰ In fact, the “common denominator” among successful people is that they push themselves to undertake projects, often leaving their comfort zones. Our lack of success stems primarily from a lack of drive.³¹

If you had a special skill that no one else was able to immitate, would you teach it to others? Why or why not?

Hashem miraculously gave Betzael many unique talents, and also gave him the ability “*lehoros*” – to teach others. On the other hand, during the time of *Bayis Sheini*, there were certain families who knew a secret way to make the *lechem hapanim*, the *ketores*, and certain ways to sing *shira*, but since they refused to teach others, they are forever remembered negatively.^{32 33}

²³ ל"ח כ"ב

²⁴ רמב"ן ל"ו ח', אוה"ח י"א

²⁵ כלי יקר ל"ה א' בשם העקידה שער נ"ה

²⁶ מסילת ישרים בחלקי הזרזות

²⁷ דרש משה ל"ה כ'

²⁸ רמב"ן ל"ה כ"א

²⁹ ל"ה כ"א

³⁰ רמב"ן שם

³¹ דעת תורה שם

³² משנה יומא ג' י"א

³³ אוה"ח ל"ה ל"ד

The artisans of the *mishkan* reported that Bnei Yisrael were donating too much, so Moshe told them to stop.³⁴ Who is complimented by this event?

- Bnei Yisrael, for donating so much.
- The artisans, for their honesty.
- Moshe, for declining to collect any more money than necessary.³⁵

Have you ever begun a project for one reason, and found that during the execution of the project your motivations changed?

Often, someone starts a project *l'sheim Shamayim*, but after becoming involved in the day-to-day details of carrying it out, he becomes distracted by ulterior motives and self-interests. Regarding donations to the *mishkan*, the Torah repeats the term "*nedavah*," stressing that Bnei Yisrael donated to this project with a genuine desire to fulfill the will of Hashem, from beginning to end.³⁶

Throughout the ages, our *gedolim* and *talmidei chachamim* have possessed sterling *middos*. Is this just a coincidence?

The *luchos* were placed in the *aron*. Likewise, we must build an exceedingly dignified and beautiful *aron kodesh* to hold a *Sefer Torah*.³⁷ Similarly, in order for the Torah to feel "comfortable" inside a person, such that he can become a *talmid chacham*, he must make himself into a fitting "*aron kodesh*" by perfecting his *middos*.³⁸

Parshas Parah

From the time we got the *mitzvah* of *Parah Adumah*, until the second *Bais Hamikdash* was destroyed, how many *paros adumos* did we have?

9: Moshe processed the first, Ezra the second, and there were 7 from Ezra until the *churban*. The 10th will be processed by Mashiach, hopefully soon.³⁹

If a *Parah Adumah* has 2 hairs which have red roots, but are black on top – is it acceptable?

The *parah's* "redness" is determined by the red roots, and we cut off the black tops.⁴⁰

One who becomes *tamei meis* by coming in contact with a dead body can only become *tahor* by having the ashes of a *Parah Adumah* sprinkled on him. Although this process makes him become *tahor*, the *Kohanim* who process the *Parah Adumah* become *tamei* from doing so.⁴¹ Does this mean that there will always be someone *tamei* in Bnei Yisrael?

No – in order for those *Kohanim* to become *tahor*, they don't need a *Parah Adumah*, so they don't need anyone else to become *tamei*. Rather, if they go into a *mikvah*, and then wait until sundown, they become *tahor*.⁴²

³⁴ ל"ו ד"ן

³⁵ רמב"ן שם

³⁶ משלחן ר' אליהו ברוך ל"ה כ"ט

³⁷ עי' רמב"ם הל' ס"ת י' ויורה דעה רפ"ב א'

³⁸ ג' כ"א Rav Pam on Pirkei Avos

³⁹ רמב"ם הל' פרה אדומה ג' ד'

⁴⁰ רמב"ם הל' פרה אדומה א' ג', ועיי"ש לענין השיעור של עיקר השערות

⁴¹ עי' רמב"ם הל' פרה אדומה פ' ה'

⁴² שם

Hilchos Shabbos Initiative

If sorting or peeling was done in a permissible manner, including the condition of doing so immediately prior to the meal in which it will be used, is it permissible to change one's mind from using or eating the item?

Since the sorting or peeling were only permitted for immediate use, it is preferable that one should not change one's mind about using or eating the item. However, if some of the sorted or peeled food is eaten during the meal for which it was all intended, then the extras that did not get eaten may be left over.

Is it permissible to return a pile of books to their proper places?

Books that are next to each other and are clearly titled are not considered a mixture since they are not small items. However, when a number of books are piled atop of each other, the pile is considered a mixture. Therefore, one should not return books that are piled to their proper places.

Is it permissible to select and remove a specific *sefer* from a pile of *seforim*?

If the *sefer* is for immediate use, it is permissible to do so. However, if the *sefer* will not be used immediately, it is prohibited. Additionally, if the desired book is beneath other books on the pile, one may remove the unwanted books on top to reach the desired book immediately prior to use.

Is it permissible to arrange *Tehillim Mechulak* in its proper sequence after use?

It is not permissible to arrange *Tehillim Mechulak* in its proper sequence after use.

Is it permissible to sort a pile of seating cards, either in alphabetical or table seating order?

It is only permissible to do so within the time frame necessary for the upcoming meal preparation.

The Chofetz Chaim writes in the name of R' Yonasan Eibishitz that if one does not learn Hilchos Shabbos very well, it is impossible not to be עובר on a forbidden act on Shabbos.

To receive weekly Hilchos Shabbos sheets by email, subscribe at: Shabboshalachos@gmail.com

This sheet contains Divrei Torah and should be dealt with accordingly.

לזכות רפואה שלימה חי' מלכה בת בת-שבע

QUESTIONS AND ANSWERS IN
HILCHOS SHABBOS FOR THE ENTIRE FAMILY
בית מדרש נחלת יעקב - נערך ע"י המו"ץ דקהלתינו

VOL II WEEK 21

ע' ביאור"ל ש"ט ד"ה לאכול, וד"ה היו

The questions **with their answers** will be printed next week, along with another set of three questions.

QUESTION 1

I served a meat board by the סעודה, and I want to put it away by packaging the different meats in separate bags. Is there a בורר issue?

QUESTION 2

There is a big pile of ספרים on my table and I want to use one that is closer to the bottom. Can I take the top ones off to get to the bottom one?

QUESTION 3

I have a mess of different pieces from different games mixed together. Can I randomly take things out of the pile and put them back in their correct places?

ANSWERS TO LAST WEEKS QUESTIONS

QUESTION 1

I always put the חלה on the table before my wife lights the נרות, but I forgot to this week. Can I move the table on שבת? The table was set with plates and silverware when she lit.

Answer: Many people put the חלה on the table before lighting the נרות in order that the table doesn't become a בסיס to the נרות. Since the חלה is a critical part of סעודת שבת, it is considered more חשוב than the flame (the מוקצה object of the נר), and the table is considered a בסיס לדבר היתר. There are those who hold that this only works with the חלה, since it is the most necessary part of the סעודה. They feel that other foods or dishes that will be used for the סעודה can't outweigh the חשיבות of the נר. However, the words of the (רע"ז-י"ח) משנה ברורה are "ככרות ושאר דברים לצורך שבת", which implies any items used for the סעודה would help. One can therefore be lenient if they forgot to put the חלה on the table, but had other items there.

continued....

וקראת לשבת עונג....

אז תתענג

...והאכלתיך נחלת יעקב אביך

QUESTIONS AND ANSWERS IN
HILCHOS SHABBOS FOR THE ENTIRE FAMILY

בית מדרש נחלת יעקב - נערך ע"י המו"ץ דקהלתינו

continued....

QUESTION 2

I'm expecting a lot of company by the day meal and want to be able to move the Leichter when the candles go out Friday night. Can I put the חלה on the Leichter tray in order to allow me to move the tray with the Leichter in it?

Answer: While putting חלה on the table can make the table a בסיס לדבר היתר, putting חלה on a Leichter tray does not help the status of the tray. The (רע"ט-י') משנה ברורה writes that a Leichter (or it's tray) will become a בסיס to what it is made for- the נר, not any other items that are with it, even if they are more valuable.

QUESTION 3

If the above idea of the חלה in the tray doesn't work, can I ask one of the waiters that I hired to move the Leichter off the table?

Answer: Generally, one may not ask a גוי to do something אסור, even if only an איסור מדרבנן (unless there is a great need). However, the (רע"ו-ג') רמ"א writes that one may ask a גוי to move a נר, even if it is still lit, if one is moving it to use the light elsewhere, or to use the area that the נר is occupying. Since a איד is allowed to move it himself through טלטול מן הצד when it is for his benefit, he may ask a גוי to move it directly.

FOR COMMENTS OR TO ADD YOURSELF TO THE EMAIL LIST
SEND AN EMAIL TO BMNYSHABBOS@GMAIL.COM

OLAM HABA FOR A RUBLE

הלל כשר

closed

Would you sell your Olam Haba
for a million dollars?

THE RIDVAZ, RAV YAAKOV DOVID VILOFSKY, WAS THE RAV OF THE town of Slutzk. He was a man who utilized every single moment of his time and was careful not to let his concentration in learning waiver for even a fraction of a second. Therefore, whenever he found himself out of the *beis midrash*—even just for the short walk home—he made sure to always be surrounded by students who would talk to him about various Talmudic subjects. This ensured that his mind was continuously occupied with Torah.

The ritual *shochet* and butcher in Slutzk was a man named R' Yisrael. While not a particularly learned man, he was the **quintessential**¹ 'simple' Jew of yore; a man who lived with pure faith and divided his days between earning an honest living, davening, and attending a daily *shiur*. Since he worked with animals, often a messy and dirty

¹ **quintessential**: representing the most perfect or typical example of a quality or class

occupation, he had multiple sets of clothing to ensure that he would always be able to appear before his Creator to daven in clean clothes.

Each morning, he would awaken at dawn and don a fresh shirt, hurrying to the first Shacharis *minyan* in town. After toiling all day in his butcher shop, slaughtering, *kashering*, skinning, and selling cuts of meat, R' Yisrael would scrub up and change his clothes so that he was dressed pristinely for Minchah. Once he closed up shop for Minchah, his butchery would remain closed for the remainder of the day, since he utilized the time after Minchah to attend a *shiur*, after which he would daven Ma'ariv.

Thursday was the only day he would reopen his shop after Ma'ariv. Being that it was Erev Shabbos, there was a much greater demand for chicken and meat. R' Yisrael would stand on his feet serving his customers until very late Thursday night. He would finally close a mere few hours before dawn and hurry home to catch a few winks before Friday dawned.

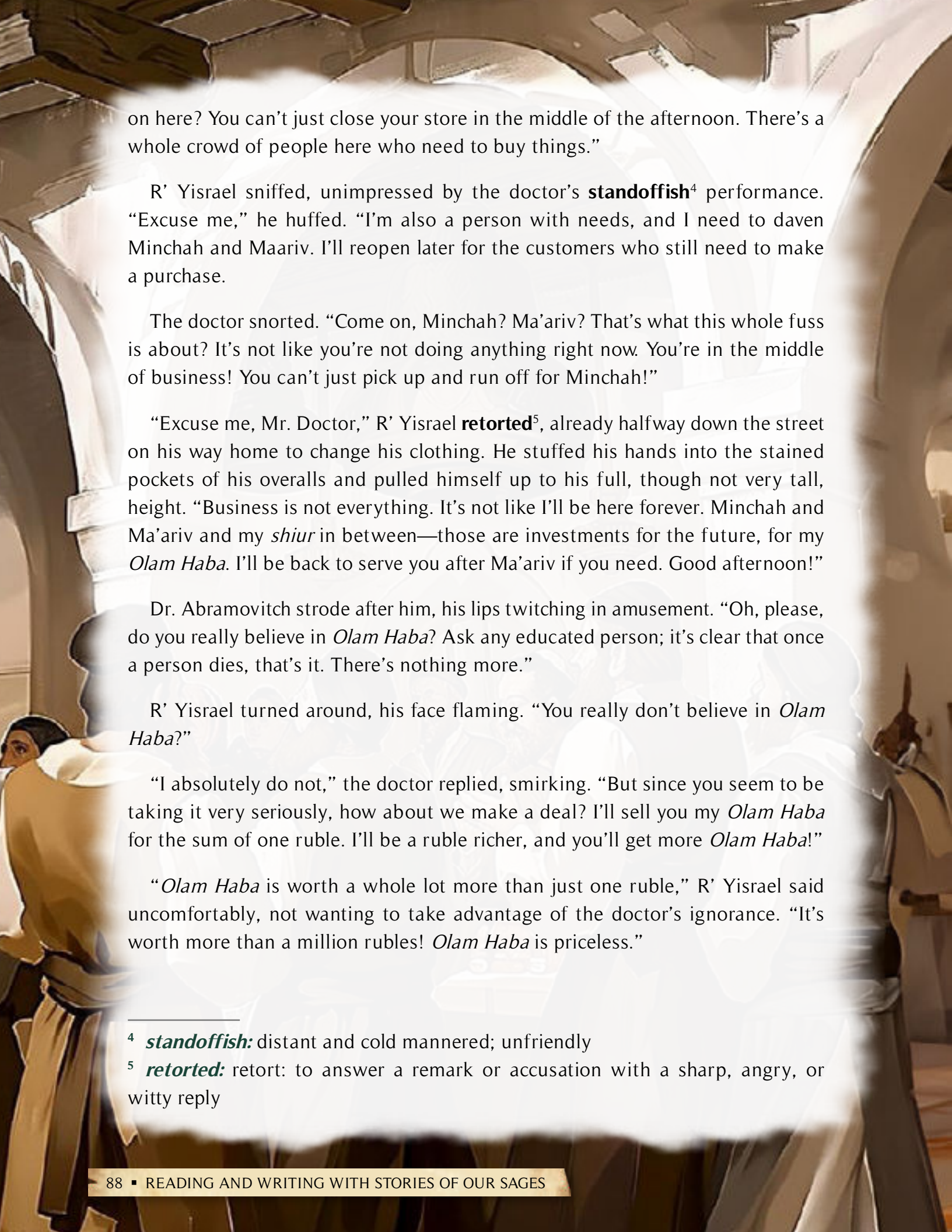
There was a doctor in Slutzk, a non-religious Jew with a university education, who charged a fortune for his healing services. Dr. Abramovitch was a haughty man who **scorned**² Slutzk's population of *frum* Jews, who were sincere in their *avodas Hashem*.

One Thursday afternoon, Dr. Abramovitch was walking down the cobblestone main avenue when he passed the kosher butchery. There was a small crowd of shoppers reluctantly exiting the shop at the **behest**³ of the butcher. Ignoring their protests, R' Yisrael continued sending everybody out. "Minchah, Minchah!" he called from behind his bushy beard, waving his arms to shoo them away. He pulled his short frame up carefully on tiptoes and began to pull down the iron gates that would lock the shop. To the disappointed hum of shoppers, he called, "*Yidden*, I'll be back after Ma'ariv! Have a good day!"

Dr. Abramovitch observed the scene, amused. His back erect as always, he held out his hand to the butcher as if to stop him from locking up. "Wait a minute here," he said importantly, the scorn evident in his voice. "What exactly is going

² **scorned**: scorn: to feel or express contempt

³ **behest**: a person's orders or commands

on here? You can't just close your store in the middle of the afternoon. There's a whole crowd of people here who need to buy things."

R' Yisrael sniffed, unimpressed by the doctor's **standoffish**⁴ performance. "Excuse me," he huffed. "I'm also a person with needs, and I need to daven Minchah and Maariv. I'll reopen later for the customers who still need to make a purchase.

The doctor snorted. "Come on, Minchah? Ma'ariv? That's what this whole fuss is about? It's not like you're not doing anything right now. You're in the middle of business! You can't just pick up and run off for Minchah!"

"Excuse me, Mr. Doctor," R' Yisrael **retorted**⁵, already halfway down the street on his way home to change his clothing. He stuffed his hands into the stained pockets of his overalls and pulled himself up to his full, though not very tall, height. "Business is not everything. It's not like I'll be here forever. Minchah and Ma'ariv and my *shiur* in between—those are investments for the future, for my *Olam Haba*. I'll be back to serve you after Ma'ariv if you need. Good afternoon!"

Dr. Abramovitch strode after him, his lips twitching in amusement. "Oh, please, do you really believe in *Olam Haba*? Ask any educated person; it's clear that once a person dies, that's it. There's nothing more."

R' Yisrael turned around, his face flaming. "You really don't believe in *Olam Haba*?"

"I absolutely do not," the doctor replied, smirking. "But since you seem to be taking it very seriously, how about we make a deal? I'll sell you my *Olam Haba* for the sum of one ruble. I'll be a ruble richer, and you'll get more *Olam Haba*!"

"*Olam Haba* is worth a whole lot more than just one ruble," R' Yisrael said uncomfortably, not wanting to take advantage of the doctor's ignorance. "It's worth more than a million rubles! *Olam Haba* is priceless."

⁴ **standoffish**: distant and cold mannered; unfriendly

⁵ **retorted**: retort: to answer a remark or accusation with a sharp, angry, or witty reply

The doctor rolled his eyes. “Alright, then, I’m offering you the bargain of the century. Are you in?”

“I’m in,” R’ Yisrael responded, pulling out his worn wallet. A single ruble for the doctor’s portion of *Olam Haba* was truly a good deal. He handed Dr. Abramovitch the ruble, who pocketed it. The two men shook hands.

“You have my *Olam Haba*,” the doctor said **jubilantly**⁶, certain that he’d received a ruble for free.

R’ Yisrael, equally certain that he had received the bargain, waved to the doctor before hurrying home to replace his stained clothing with something more presentable for *tefillah*. Standing in shul in his fresh clothing, he opened his siddur and began davening, promptly forgetting about the **bizarre**⁷ exchange.

A few years passed. One morning, R’ Yisrael was in his shop, trying to create some semblance of order before the first customers would arrive for the day. The early morning was quiet. The shop was locked, and he hummed quietly as he cleaned his equipment and set up the glass meat display. Suddenly, there was sharp knocking on the door. Annoyed, he fished out his pocket watch and glanced at it. As he had thought, it was too early for customers. He continued straightening up the display, ignoring the knocking; for the next half hour, he was still closed.

The knocking persisted, and he soon realized that whoever was banging on his door was also crying. It was a woman’s voice, and the tears were evident in her voice as she pleaded, “Please, open up! Open up!”

⁶ **jubilantly**: with great happiness, in a way that shows success

⁷ **bizarre**: very strange or unusual

DID YOU KNOW?

Every country has its own currency, which is the type of money that is accepted when people want to buy things.

A ruble is Russian currency, and is worth a little more than a penny today. In 2024, each US dollar could be exchanged for 91.13 Russian rubles.

Here are some of the currencies used in other countries:

United States: Dollar

Europe: Euro

Great Britain: Pound

Canada: Loonie

Switzerland: Franc

Japan: Yen

Mexico: Peso

Israel: Shekel

China: Yuan

Worried, he went to open the door. An unfamiliar woman stood there, tears streaming down her cheeks. “How can I help you?” he asked in concern.

The woman looked at the floor. “Do you know my husband, the doctor?”

“A doctor?” R’ Yisrael echoed in surprise. Doctors were expensive professionals, and their services were utilized only by the wealthiest or the most desperate. “I’m a healthy man. I’ve never been to a doctor in my life!”

“Are you sure?” the woman asked, her voice tinged with hope. “You don’t know my husband, Dr. Abramovitch?”

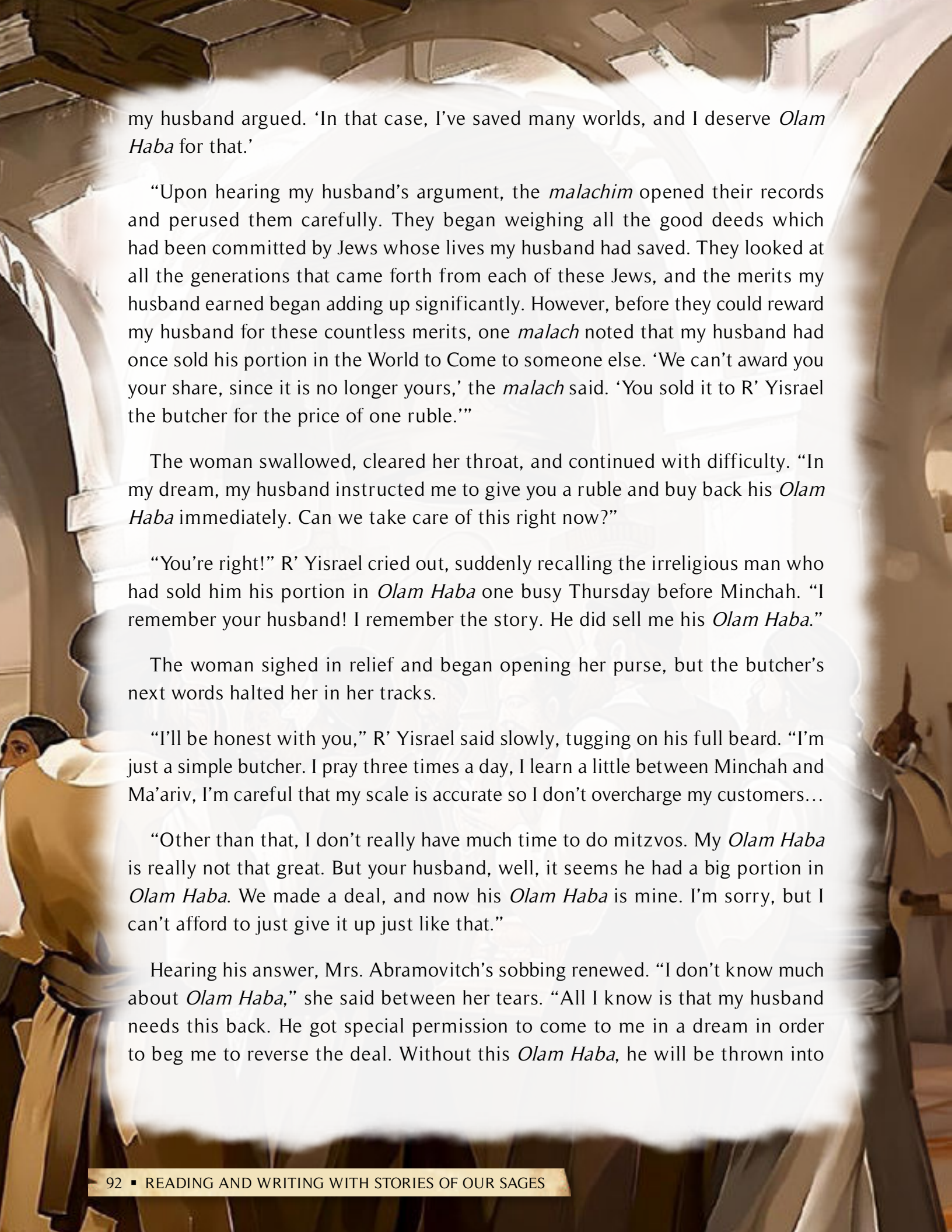
“I’m so sorry, but I don’t,” R’ Yisrael said apologetically, wondering where all this was leading.

The woman refused to back down. “You never spoke to a doctor, who sold you his *Olam Haba* for a ruble, or something like that?”

R’ Yisrael scratched his forehead. “I have no clue what you are talking about!” he said firmly. “If you’d like, you can buy meat here, but there are no transactions regarding *Olam Haba* in this shop.”

The woman began weeping. “My husband, Dr. Abramovitch, passed away recently. He appeared to me last night in a dream, where he recounted his horrifying judgment in the Next World. Since he stems from religious parents and had received a full Torah education, he should have lived a Torah lifestyle. Instead, he went to Berlin and pursued a medical degree. He kept absolutely no mitzvos. It was therefore decreed that he would be placed in the deepest bowels of Gehinnom.

“In my dream, my husband recounted how he had protested,” Mrs. Abramovitch continued, sniffing into a tissue. “He told the *Beis Din Shel Ma’alah* that there was indeed one mitzvah he had done. Often, people approached him for medical care, yet they could not afford to pay for his services. Countless times, my husband donated his time and efforts to these unfortunate individuals and treated them for free. He saved many lives with the medicine and care he dispensed with no charge. ‘Doesn’t it say in *Chazal* that one who saves a life saves an entire world?’

my husband argued. ‘In that case, I’ve saved many worlds, and I deserve *Olam Haba* for that.’

“Upon hearing my husband’s argument, the *malachim* opened their records and perused them carefully. They began weighing all the good deeds which had been committed by Jews whose lives my husband had saved. They looked at all the generations that came forth from each of these Jews, and the merits my husband earned began adding up significantly. However, before they could reward my husband for these countless merits, one *malach* noted that my husband had once sold his portion in the World to Come to someone else. ‘We can’t award you your share, since it is no longer yours,’ the *malach* said. ‘You sold it to R’ Yisrael the butcher for the price of one ruble.’”

The woman swallowed, cleared her throat, and continued with difficulty. “In my dream, my husband instructed me to give you a ruble and buy back his *Olam Haba* immediately. Can we take care of this right now?”

“You’re right!” R’ Yisrael cried out, suddenly recalling the irreligious man who had sold him his portion in *Olam Haba* one busy Thursday before Minchah. “I remember your husband! I remember the story. He did sell me his *Olam Haba*.”

The woman sighed in relief and began opening her purse, but the butcher’s next words halted her in her tracks.

“I’ll be honest with you,” R’ Yisrael said slowly, tugging on his full beard. “I’m just a simple butcher. I pray three times a day, I learn a little between Minchah and Ma’ariv, I’m careful that my scale is accurate so I don’t overcharge my customers...

“Other than that, I don’t really have much time to do mitzvos. My *Olam Haba* is really not that great. But your husband, well, it seems he had a big portion in *Olam Haba*. We made a deal, and now his *Olam Haba* is mine. I’m sorry, but I can’t afford to just give it up just like that.”

Hearing his answer, Mrs. Abramovitch’s sobbing renewed. “I don’t know much about *Olam Haba*,” she said between her tears. “All I know is that my husband needs this back. He got special permission to come to me in a dream in order to beg me to reverse the deal. Without this *Olam Haba*, he will be thrown into

the darkest depths of Gehinnom. Please, have compassion on my poor husband. Please let me buy his portion back.”

R’ Yisrael shrugged his shoulders and lifted his hands in a manner of helplessness. “I wish I could help you, but I also need that *Olam Haba*,” he said **gruffly**⁸. “A deal is a deal. I’m sorry, but the portion in *Olam Haba* is not for sale.”

Disappointed, distraught, and desperate, Mrs. Abramovitch pondered her options. She knew little about *frum* life, and she needed someone to assist her in helping her husband’s soul. Resolutely, she decided to go to the *Rav* of Slutzk to discuss the issue. Her course of action decided, she left the butchery and made her way towards the main shul.

It was shortly after Shacharis, and the Ridvaz was heading out of shul, surrounded by his *talmidim*. As was his custom, he continued learning even as he walked, his hands gesturing excitedly as he discussed the intricacies of the *sugya*. Mrs. Abramovitch, who was waiting patiently a few steps down the road, was suddenly approached by the Ridvaz’s *talmidim*, who were clearing the way for him. “Excuse me,” they called to her. “The *Rav* is coming. Please move over!”

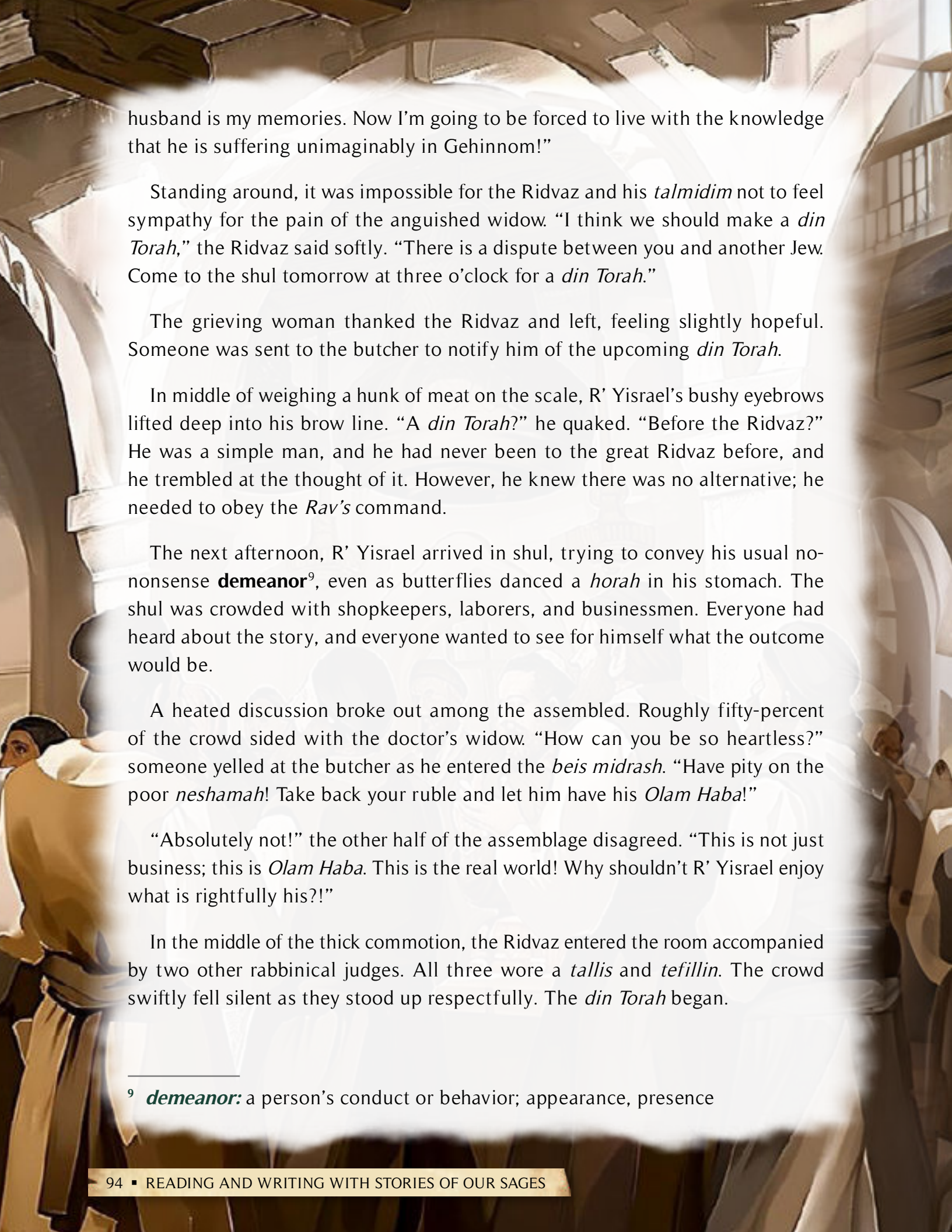
“I need to speak to the *Rav*,” she responded, trying to sound confident and not moving an inch.

“I’m sorry, the *Rav* is a very busy person. Perhaps you can find someone else to speak to? Please move over and make way for the *Rav*.”

“No, no, I really must speak to the *Rav*,” she tried to explain, but her words fell on deaf ears. Seeing that it was very unlikely she would get to discuss her predicament with the *Rav*, she burst into tears.

The Ridvaz, in middle of a fierce discussion with his students, noticed a woman standing in his path, sobbing quietly. He motioned to his *talmidim* to allow her to approach. “What happened?” he asked her kindly. Calming down slightly, Mrs. Abramovitch recounted the entire story, beginning with her husband’s death and ending with the butcher’s refusal to reverse the sale of his *Olam Haba*. “I have no children,” the woman concluded brokenly. “The only thing I have left from my

⁸ **gruffly**: in a low, harsh, gravelly voice; hoarsely

A stylized illustration of a synagogue interior. In the foreground, a man in a white tallis and kippah is seen from the side, looking towards the right. In the background, other people are visible, some standing and some sitting. The architecture features arched windows and wooden beams. The overall tone is warm and historical.

husband is my memories. Now I'm going to be forced to live with the knowledge that he is suffering unimaginably in Gehinnom!"

Standing around, it was impossible for the Ridvaz and his *talmidim* not to feel sympathy for the pain of the anguished widow. "I think we should make a *din Torah*," the Ridvaz said softly. "There is a dispute between you and another Jew. Come to the shul tomorrow at three o'clock for a *din Torah*."

The grieving woman thanked the Ridvaz and left, feeling slightly hopeful. Someone was sent to the butcher to notify him of the upcoming *din Torah*.

In middle of weighing a hunk of meat on the scale, R' Yisrael's bushy eyebrows lifted deep into his brow line. "A *din Torah*?" he quaked. "Before the Ridvaz?" He was a simple man, and he had never been to the great Ridvaz before, and he trembled at the thought of it. However, he knew there was no alternative; he needed to obey the *Rav's* command.

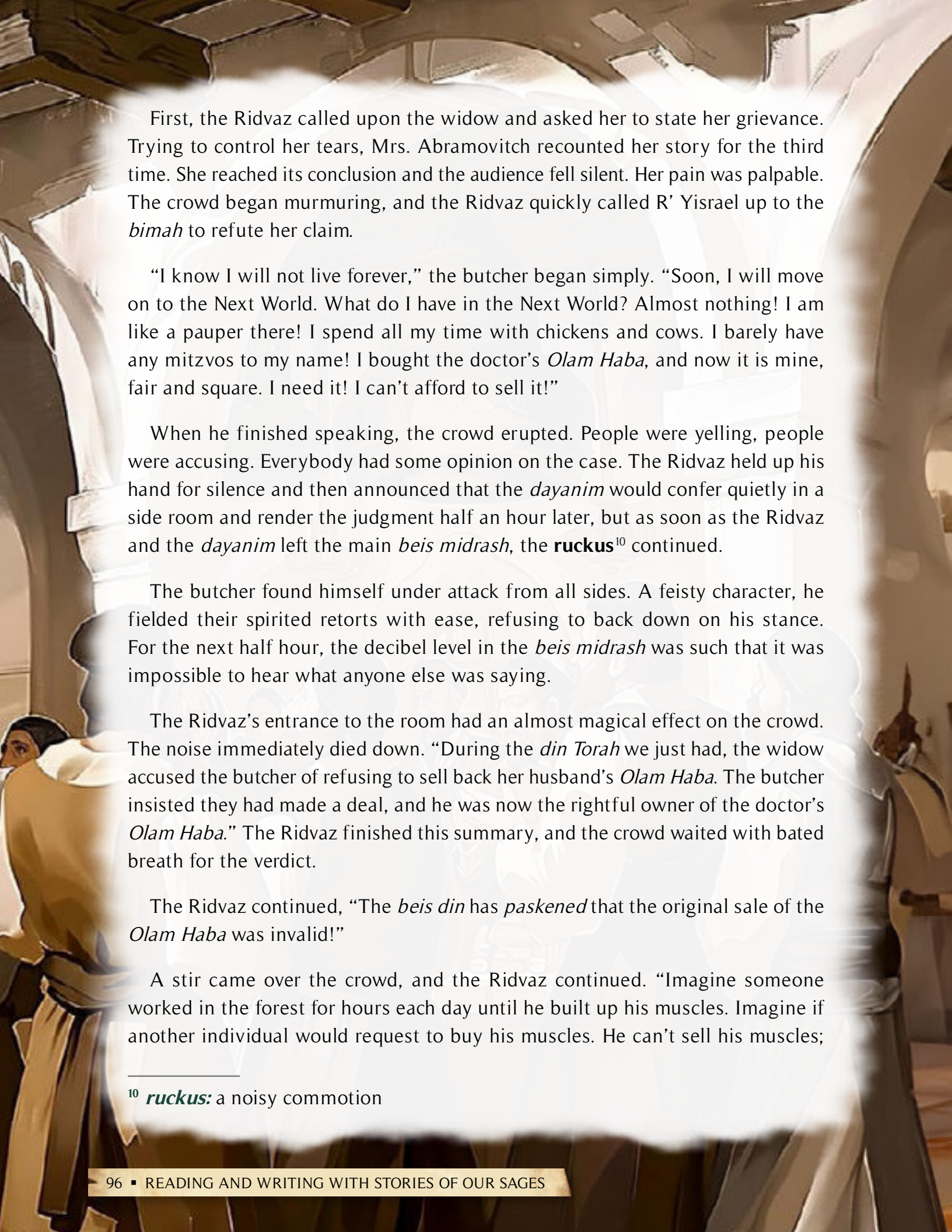
The next afternoon, R' Yisrael arrived in shul, trying to convey his usual nonsense **demeanor**⁹, even as butterflies danced a *horah* in his stomach. The shul was crowded with shopkeepers, laborers, and businessmen. Everyone had heard about the story, and everyone wanted to see for himself what the outcome would be.

A heated discussion broke out among the assembled. Roughly fifty-percent of the crowd sided with the doctor's widow. "How can you be so heartless?" someone yelled at the butcher as he entered the *beis midrash*. "Have pity on the poor *neshamah*! Take back your ruble and let him have his *Olam Haba*!"

"Absolutely not!" the other half of the assemblage disagreed. "This is not just business; this is *Olam Haba*. This is the real world! Why shouldn't R' Yisrael enjoy what is rightfully his?!"

In the middle of the thick commotion, the Ridvaz entered the room accompanied by two other rabbinical judges. All three wore a *tallis* and *tefillin*. The crowd swiftly fell silent as they stood up respectfully. The *din Torah* began.

⁹ **demeanor**: a person's conduct or behavior; appearance, presence

First, the Ridvaz called upon the widow and asked her to state her grievance. Trying to control her tears, Mrs. Abramovitch recounted her story for the third time. She reached its conclusion and the audience fell silent. Her pain was palpable. The crowd began murmuring, and the Ridvaz quickly called R' Yisrael up to the *bimah* to refute her claim.

“I know I will not live forever,” the butcher began simply. “Soon, I will move on to the Next World. What do I have in the Next World? Almost nothing! I am like a pauper there! I spend all my time with chickens and cows. I barely have any mitzvos to my name! I bought the doctor’s *Olam Haba*, and now it is mine, fair and square. I need it! I can’t afford to sell it!”

When he finished speaking, the crowd erupted. People were yelling, people were accusing. Everybody had some opinion on the case. The Ridvaz held up his hand for silence and then announced that the *dayanim* would confer quietly in a side room and render the judgment half an hour later, but as soon as the Ridvaz and the *dayanim* left the main *beis midrash*, the **ruckus**¹⁰ continued.

The butcher found himself under attack from all sides. A feisty character, he fielded their spirited retorts with ease, refusing to back down on his stance. For the next half hour, the decibel level in the *beis midrash* was such that it was impossible to hear what anyone else was saying.

The Ridvaz’s entrance to the room had an almost magical effect on the crowd. The noise immediately died down. “During the *din Torah* we just had, the widow accused the butcher of refusing to sell back her husband’s *Olam Haba*. The butcher insisted they had made a deal, and he was now the rightful owner of the doctor’s *Olam Haba*.” The Ridvaz finished this summary, and the crowd waited with bated breath for the verdict.

The Ridvaz continued, “The *beis din* has *paskened* that the original sale of the *Olam Haba* was invalid!”

A stir came over the crowd, and the Ridvaz continued. “Imagine someone worked in the forest for hours each day until he built up his muscles. Imagine if another individual would request to buy his muscles. He can’t sell his muscles;

¹⁰ **ruckus**: a noisy commotion

they are a part of him! They grew and were strengthened due to his work, and it is impossible to transfer this to someone else. When a person does a mitzvah, he is creating muscles,” the Ridvaz explained. “There is no way to transfer those muscles to another person. They are not sellable.”

Half of the crowd congratulated each other over the *Rav*’s words. However, he wasn’t finished speaking. “That fact that the sale is invalid is only the first part of the *psak*,” the Ridvaz continued. “The second part of the ruling is that the doctor lost his *Olam Haba*.”

“Even though the sale cannot be considered a sale, the fact remains that the doctor was willing to exchange his *Olam Haba* for a mere ruble,” the Ridvaz said quietly, and the crowd fell silent immediately as they strained to hear his words. “By equating his portion in the World to Come to just one ruble, the doctor disgraced *Olam Haba*. To him it was worthless, and therefore, for him it will be worthless. There is a *braisa* in *Sanhedrin* which clearly states that one who doesn’t believe in *Olam Haba* will not receive a portion in *Olam Haba*.”

He gave the assembled just a few minutes to digest this before continuing. “There is one final clause to the ruling. The entire town has come out to hear the outcome of this *din Torah*, and a profound lesson was surely learned by all, regarding the terrible consequences of belittling or disbelieving in *schar v’onesh*, reward and punishment, one of the principles of *emunah*. The doctor, therefore, has been the catalyst for a tremendous *kiddush Hashem*. In the merit of this incredible *kiddush Hashem*, the doctor will receive *Olam Haba*.”

“But honored *Rav*,” the not-so-simple butcher cried out, “what will be with me? I was also a catalyst in this *kiddush Hashem*. I also want a cut of the profits in the Next World.”

Smiling, the Ridvaz blessed R’ Yisrael that he, too, merit an eternal portion in the World to Come, and both parties of the *din Torah* left their judgment satisfied.

TORAS REB KALMAN

סיפורי צדיקים

*Captivating stories full of Yiras Shamayim taken from Shmuessin that
Reb Kalman Krohn z'tl gave in Adelpia Yeshiva*

**This week we present
a story taken
from the all-new
Toras Reb Kalman
comprehensive
ELA series
(not the full classroom lesson)**

Do you like what you see?

DON'T MISS OUT!

Take your students to the next
level!

Email torasrebkalman@gmail.com
for a full preview!

Have a Wonderful Shabbos!

TORAS REB KALMAN HOTLINE

Vaadin & Shmuessen given by **Reb Kalman Krohn zt"l**
are now available by phone.

USA **732.913.5616** or **718.557.7711**

E.Y. **02.313.6038**

Option 1: Vaadin given in BMG

Option 2: Shmuessen given in Adelpia

Option 3: Captivating stories taken from shiurim

To receive Vaadin by email or for questions and suggestions
call/text 609.807.1783 or email torasrebkalman@gmail.com

Toras Reb Kalman
Lakewood New Jersey
609.807.1783
torasrebkalman@gmail.com

LEARNING FROM OUR LEADERS

בס"ד
PIRCHEI AGUDAS YISROEL OF AMERICA

ONE FRIDAY NIGHT, A TALMID WAS INVITED TO LEARN WITH R' AVROHOM GENICHOVSKY, ZT"L, THE PRESTIGIOUS TCHEBINER YESHIVA MAGSID SHIUR, IN HIS HOME. THE BACHUR WAS SO EXCITED, HE ACCIDENTALLY RANG THE DOORBELL.

THE TALMID ATTEMPTED TO MUFFLE THE THOUGHTLESS ACTION BY KNOCKING ON THE DOOR.

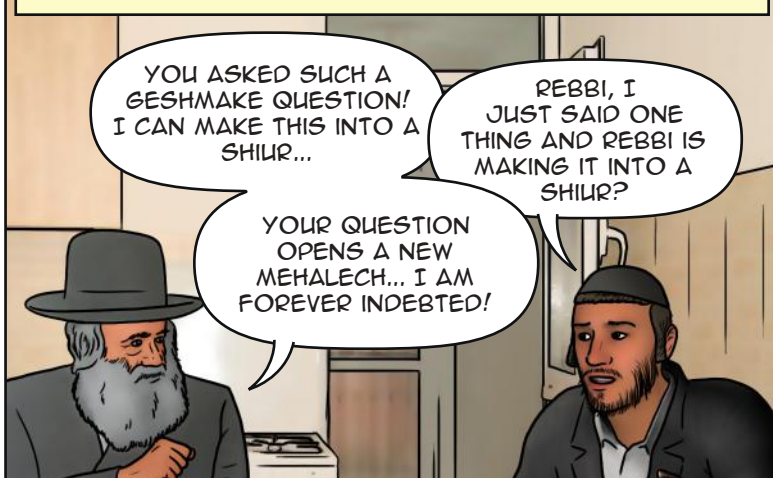
HE KNOCKED AND KNOCKED, BUT NO ONE ANSWERED THE DOOR.

FINALLY THE ROSH YESHIVA CAME TO THE DOOR.

THE ROSH YESHIVA AND THE TALMID LEARNED TOGETHER.

YEARS LATER, THE TALMID FOUND OUT SOMETHING UNUSUAL ABOUT THE TCHEBIN ROSH YESHIVA...

R' AVROHOM GENICHOVSKY זצ"ל WAS BORN IN ישראָל TO R' ELIYOHU MOSHE AND GITA GENICHOVSKY. HE WAS VERY CLOSE TO THE זצ"ל אִישׁ צו"ל. AS A YOUNGESTER, HE FIRST LEARNED IN ישראָל, THEN IN PETACH TIKVEH, AND IN PONEVITZ, AND THEN סלבודקא. R' GENICHOVSKY WAS A תלמיד מובהק OF DAYAN YECHZKEL ABRAMSKY זצ"ל. WHEN HE WAS IN HIS 30'S, HE MARRIED אַסתר הַדסה BRANFELD. AFTER HIS MARRIAGE, R' GENICHOVSKY BECAME CLOSE TO THE STEPLER GAON זצ"ל AND R' DOV BERISH WEIDENFELD זצ"ל (THE TCHEBINER MAGSID). HE RECEIVED סמיכה FROM THE TCHEBINER רב AND FROM R' ELYASHIV זצ"ל. IN 1967, R' GENICHOVSKY WAS INVITED TO JOIN TCHEBINER YESHIVA, וְשִׁיבָת כּוֹכָב מִיַּעֲקֹב, AND BY THE DIRECTIVE OF THE TCHEBINER רב, WAS CHOSEN AS A LEADING שְׁעוֹר מְנַיֵּן. HE SERVED IN THE TCHEBINER YESHIVA FOR OVER 45 YEARS AND TAUGHT THOUSANDS OF תלמידים. R' GENICHOVSKY WOULD LEARN IN THE ישיבה ALL WEEK AND WOULD COME HOME ONLY FOR שַׁבָּת. KNOWN FOR HIS TREMENDOUS SENSITIVITY TO HIS FELLOW JEW, R' GENICHOVSKY WAS AN AMAZING LEADER IN BOTH תּוֹרָה AND חֶסֶד AND ORGANIZED LARGE צְדָקָה OPERATIONS, ESPECIALLY BEFORE פֶּסַח.

כ"ה תשרי 1936 - 2012 5697 - 5773

NEFESH SHIMSHON

DIVREI TORAH ON THE WEEKLY PARSHA AND HOLIDAYS FROM
THE TEACHINGS OF RABBEINU SHIMSHON DOVID PINCUS ZT"l

THIS PUBLICATION IS DEDICATED TO THE HATZLACHAH AND ZECHUS OF נחמה ויעקב בן רחל נחמה.
MAY THEY GROW TO BE TALMIDEI CHACHAMIM AND OVDEI HASHEM.

PEARLS OF WISDOM FROM THE PARSHAH

No Fires on Shabbos

לא תבערו אש בכל משבתיכם ביום השבת: (שמות לה, ג)

Do not kindle fire in all your dwelling places on the Sabbath day. (Shemos 35:3)

Besides ordinary, physical fire, there is another kind of “fire” that we should not kindle on *Shabbos*, and that is the fire of anger, as *Chazal* say in the *Zohar*.

In truth, anger is something to avoid at all times. *Chazal* emphasize the evils of anger. They say that someone who gets angry is considered as if he is worshipping idols, and all types of *Gehinnom* take hold of him.¹ Anger causes greater damage than all other negative things because an angry person loses his better judgment and his self-control, and is thus liable to do every bad thing.

However, there are times when a person needs to get a little angry. For instance, to offer reproof or to stand up for the truth. Also at home there are times when a person needs to get a little heated up in order

to direct the members of the household on the right path.

In these situations, it is always forbidden for anger to get the better of him. He should rather do as our Rabbis teach: the anger should be on his face and not in his heart. This may be compared to someone who kindles a fire in order to warm his home. If it is in the proper amount, it is beneficial, and will not burn down the house.

Regarding this, our verse informs us that even “good” anger should not be kindled on *Shabbos*. Because *Shabbos* and *Yom Tov* are days of rest and joy. There is no place for anger on them.

Now, a Jew who engages in Torah study has the aspect of *Shabbos kodesh*. This is because *Shabbos* is the main source of *kedushah* in the world, and also Torah study is the source of life; it is the world’s soul. A person who dedicates his life to Torah study

¹ Nedarim 32a.

thus needs to minimize anger as much as possible and not get heated up even when it seems to be permitted.

However, things don't always go the way we would like, and we can learn from this, too. There are situations where a person does not succeed in exercising proper self-control, and anger comes over him suddenly and against his will. In such a case, anger should serve as a "red light" for him.

Chazal say:

If a person gets angry, we know that his sins are greater than his merits, as it says וַיֵּעַל חֵמָה רַב פָּשַׁע – "The angry person has many transgressions²."

In other words, anger serves a warning sign to a person that he is in a state of "His sins are greater than his merits."

This is a very, very dangerous state to be in. The Rambam writes:

Every person has merits and sins. Someone whose merits are greater than his sins is righteous, and someone whose sins are greater than his merits is wicked.... A person whose sins are greater than his merits immediately dies in his wickedness....⁴

We don't possess enough self-awareness to correctly judge our spiritual state. Even if a person sees himself as busily engaged in *mitzvos*, the Rambam writes:

Heaven weighs [a person's deeds] only

according to the evaluation of the G-d of knowledge, and He is the One who knows how to balance merits against sins.⁵

However, if a person finds himself getting angry, the Torah tells us that this is a sure sign that he is in the dangerous state of "His sins are greater than his merits," and his life is in danger!

When this happens, a person needs to quickly do *teshuvah*. And not just for the sin of anger itself but also for his other sins, since he just found out that his sins are greater than his merits. A person can thereby get himself out of danger and merit a good and long life.

While we are on the subject of anger, let's talk about an area where anger can really flare up, and that is between husband and wife.

Love between husband and wife, *shalom bayis*, is not a matter of a few minutes. It means good, congenial and healthy communication in all areas of life. They do things in full cooperation with each other, and occasionally discuss problems in the home, or even some *divrei Torah*.

Let's see how *David HaMelech* handled a situation in which he perceived anger. In his case, it was Divine anger. There was a scary situation: a hundred Jews were dying every day from a terrible plague. Why such a harsh punishment? Why was *Hashem* so angry with them?

The answer is clear: the more closeness and intimacy there is, the more anger there is. And none is as close as husband and wife. What should one do in such a situation? Make up, and reestablish the *shalom bayis*. Marriage counselors always say that the

2 Mishlei 29:22.

3 Nedarim ad loc.

4 Mishneh Torah, Hilchos Teshuvah 3:1-2.

5 Ibid.

fact that a couple is angry with each other does not mean the situation is lost. They can discuss things and work them out. And the first step is to start talking again. When there is no communication, things seem unbearable and nothing can progress. But when the couple starts speaking to each other again, the anger subsides.

David HaMelech reasoned that if there is so much anger, it is a sign that we simply are not speaking to *Hashem*. It is a sign that there is no *shalom bayis*. This is because *shalom bayis* on its simplest level means that the couple speaks kindly to each other about all matters of life. When one gives the other a gift, the

other should say a nice thank-you.

So *David HaMelech* came to the conclusion that there was no communication between *Hashem* and His people. Therefore, he instituted the practice that a Jew should recite one hundred *berachos* every day. In other words, the Jewish People should speak “nicely” with *Hashem*.

If you received an apple, say “thank you.” Recite the *berachah* of *borei pri ha’etz*. If you woke up in the morning, and thus received once again the faculty of sight, say “thank you.” Recite the *berachah* of *pokei’ach ivrim*. ●

Giving without Limits

וַיָּבֹאוּ הָאֲנָשִׁים עַל הַנָּשִׁים כָּל נָדִיב לֵב הֵבִיאוּ חָח וְנָזָם וְטַבַּעַת וְכוּמָז כָּל כְּלִי זָהָב. (שמות לה, כב)

The men came with the women. All people of generous hearts brought bracelets, nose-rings, rings, private ornaments; all kinds of golden ornaments. (*Shemos* 35:22)

It is so wonderful what the Torah tells us about the generosity of the Jewish people for the *Mishkan*.

When the campaign was announced for raising *Mishkan* materials, everyone responded right away and brought the most precious things they had. They donated gold, silver and copper, as well as jewels and precious stones of various types. The women even took off their jewelry and brought it in for the *Mishkan*.

The response was so massive that those in charge of receiving the materials came and told Moshe, “The people are bringing too much!” Not only did they already bring more than enough, but they kept on donating more and more, without stop, until Moshe needed to make an announcement that people should please stop donating.

It was like the best possible dream for anyone who ever tried to raise funds for a *shul* or *yeshivah*. Imagine you are trying to get donations for a *mitzvah* cause, and you have to make a public announcement to please stop donating because there is already too much money!

And don’t think our forefathers disregarded money. In the beginning of *Parshas Tzav*, *Rashi* explains that the word צו, with which the *parshah* begins, urges people to do as commanded even when it costs them money. People were always attached to their possessions and always felt it hard to part with them. When *Moshe Rabbeinu* looked for judges to appoint over the people, he didn’t have trouble finding candidates who were wealthy (and who thus had no need to flatter and favor rich and important litigants) but he did have a hard time finding ones

who were dispassionate toward their possessions.¹

Nevertheless, when it came to building the *Mishkan*, the people showed such generosity that after a single announcement, an unending flood of money started pouring in. Also the women, who were quite unwilling to part with their jewelry to make the *Eigel Hazahav*, when it came to building a *Mishkan* for *Hashem* they willingly took off their ornaments and brought them in. The participation was complete and wondrous, the likes of which we don't find elsewhere in the Torah, and we surely don't see it happening around us today.

Maybe it was because building the *Mishkan* was not a *mitzvah* like other *mitzvos*. It says:

ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם
shall make a sanctuary for Me, and I will
dwell within **them**.²

The *Mishkan* caused *Hashem* to dwell within the people themselves. The *Shechinah* came to rest not just in the *Mishkan* but within the Jewish people. This entails love and closeness to *Hashem*. The light of the *Shechinah's* presence is the true and lasting life. Its great illumination contains everything good and pleasant. So when the people heard that they have the opportunity to build a House in which

they will be unified with *Hakadosh Baruch Hu*, they simply poured out their gold and silver to attain this purpose, to the point that they needed to be stopped.

Also today we have ways in which the *Shechinah* comes to rest among us. *Chazal* say:

Husband and wife, if they behave meritoriously, the *Shechinah* is between them.³

We can see that most of the quarrels in the home are primarily about financial matters. The husband might the wife is spending too much, or the wife might want something that the husband doesn't agree to buy. Also with two friends, if they had a joint financial venture that did not turn out satisfactorily, they are likely to quarrel. This, too, causes the *Shechinah* to depart.

Let us remember our forefathers. Also they felt an attachment to money and possessions. And despite this, they poured out money like it was water, in order for the *Shechinah* to dwell within them. They didn't think twice. They just gave and gave and gave.

It is worth it for us, too, to give up on a little money, and not quarrel about it, so there will be peace in our home and our surroundings. Then *Hakadosh Baruch Hu* will bring His *Shechinah* to rest among us and will hurry the *Geulah Sheleimah*. ●

1 Rashi, *Shemos* 18:21

2 *Shemos* 25:8.

3 *Sotah* 17a.

PARSHA TOPIC

The Whole Torah is Connected

ווי העמודים. (שמות לח, י)

The *vavim* of the columns. (*Shemos* 38:8)

This *pasuk* speaks of the ווי העמודים, the pegs that were on top of the columns in the *Mishkan*. In Hebrew, a peg of this type is called a *vav* because its shape is similar to that of the letter *vav*. Early Torah

sources thus say that the whole Torah is like the ווי העמודים. This is because in the *Sefer Torah*, almost all of the columns begin with the letter *vav*. The most common letter in the Torah is *vav*.

Vav is not just the name of a particular letter. It also means “and.” So the Torah is full of “ands.” What does this signify?

It is actually a profound point. Unlike other languages, in which it is not usually correct to begin a sentence with “and,” the majority of the Torah’s verses actually begin with the letter *vav*. It says, ויסע, ויבוא, ויאמר, and so forth.

This is because the whole Torah is one long continuous sequence. It begins with *Bereishis*, and goes on in a chain that connects one *pasuk* to the next, places brick upon brick, building forward unbrokenly. The first verse creates the second, the second creates the third, the third the fourth, from the very beginning through to the last *pasuk* of the Torah. This is why the Torah writes, “And Avraham,” “And Yitzchak,” “And Yaakov.”

From Avraham came Yitzchak, and from Yitzchak came Yaakov, all the way down to the Giving of the Torah and entering *Eretz Yisrael*. The entire Torah is built this way.

This stems from the idea that a thing’s end is tied to its beginning, נעוץ סופו בתחילתו. In every progressive sequence of connected steps, the end is tied up with the beginning. It is like a chain in which each part is interlinked, so the last part in the chain is linked up with the very first part. This basic principle enables us to understand many phenomena.

For instance, a child’s development. Sometimes we see an eight-year-old child who on the one hand already understands *Gemara*, but on the other hand he plays like a young child. This is because he takes on each stage of his development a little early. He takes on the coming stage of growth when the previous stage is still in him, and this stage doesn’t leave him until a little later. There is a point in the middle where the two stages interlink.

Another example is the fact that the *kedushah* of *Shabbos* spreads out into *Erev Shabbos* and into *Motzaei Shabbos*, thus going beyond its bounds while still retaining its identity. This is because it is a chain. It is all one unit. We can see that it is all part of the same main thing. Otherwise, the stages would be disconnected from each other, and each stage would be something on its own. It would not be *kedushas Shabbos*.

It is so also with the chain of time reaching into *Yemos Hamashiach*. The light of the days of *Mashiach* permeates backwards into the end of the period of *Galus*. Some claim that this is why we see the phenomenon of *baalei teshuvah* in our times. Someone who thinks about this phenomenon will realize that it is something that never happened before. It is so fitting to *Yemos Hamashiach*! People who were deep down in the forty-nine gates of *tum’ah* suddenly turn into impressive *talmidei chachamim*.

On the other hand, also the period of *Galus* permeates into *Yemos Hamashiach*. In other words, even after *Melech Hamashiach* will appear and take control of the world, there will still be terrible troubles called *Milchemes Gog uMagog*. Many nations and leaders will arise together to battle against *Hashem* and His *Mashiach*, as it says in *Tehillim* 2:1-2:

לְמָה רָגַשׁוּ גּוֹיִם וְלְאֻמִּים יִהְיוּ רִיק.
מַלְכֵי אֶרֶץ וְרוֹזְנִים נֹסְדֹו יַחַד עַל ה' וְעַל מְשִׁיחוֹ:

This passage in *Tehillim* teaches us that we should not make the mistake of thinking that the moment *Mashiach* comes, everyone will understand that he is *Mashiach* and will recognize his rulership and accept *Malchus Shamayim*, and all the troubles of *Galus* will immediately come to an end. It doesn’t work that way. The wars will go on until the *Ge’ulah Sheleimah* comes. ●

גליון שיעורי הלכה

שיעורי הרה"ג ר' שמואל פעלדער שליט"א דומ"ץ בית מדרש גבוה, ליקוואוד

שיעורים שמסר הרב שליט"א בלילי שבתות בבוגרי (אלומני) בית מדרש גבוה
הרב שליט"א עבר על הגליון

כי שם ה' אקרא הבו גדל לאלקינו (לב, ג)

בגמ' (ברכות מה.) איתא דמקור מצות זימון לדעת רב אסי מהפסוק (תהלים לד, ד) גדלו לה' אתי וגו', ולדעת ר' אבהו נלמד מפרשתינו כי שם ה' אקרא הבו גדל לאלקינו. וראה משנ"ב (סי' קצב סק"א) דמצוותה מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא.

אופנים שונים בקביעות לזימון והימנעות ממנו

מצוי הדבר בסעודת נישואין ובשאר סעודות שמחה שהסעודה ארוכה, ויש בני"א שקשה להם איחור הזמן והם רוצים לסיים את סעודתם ולברך ברכהמ"ז טרם שיזמנו ויברכו המסובין כולם, אך שאלתם בפייהם אי שפיר למיעבד הכי מאחר והתחילו סעודתם עמהם וקיי"ל (סי' קצג סעי' ב ובמשנ"ב שם ס"ק יט) דחייב לזימון נקבע באחד משני אופנים, או בתחלת סעודה שהתחילו לאכול יחד, או בסיום סעודה שגמרו סעודתן יחד, א"כ הם שהתחילו לאכול יחד עם המסובין לכאורה נקבעו עמהם לזימון, והאיך יוכלו להפקיע עצמם מזימון להקדים לברך לעצמם.

אמנם מצינו פתרון לדבר באגרות משה (או"ח ח"א סי' נו) שכתב עצה לדבר שיאמרו בפירוש קודם שישבו לאכול שאין מתכוונים להצטרף לקביעות עם שאר המסובין, ואז הגם שיושבין לאכול בשלחן אחד עם המסובין לא יתחייבו לזימון. והביא לדבריו ראיה מהרמ"א (סי' קצג סעי' ג) שכתב בטעם המנהג שלא לזמן בסעודה בבית עכו"ם, דאף שקבעו לאכול יחד הוי כאילו אכלו ללא קביעות, דכיון שהם חוששים ויראים מבעה"ב לשנות בנוסח ברכת המזון שלא לומר הרחמן הוא יברך את בעל הבית כפי שהדין נותן בבית עכו"ם, לכן מתחילה לא קבעו עצמן לזימון שלא יברך אחד לכולן אלא יחלקו עצמן וכל אחד יברך לעצמו. דבריו ברור מיללו שאף בישיבה דרך קביעות אם דעתם שאינם רוצים להיקבע לזימון אינם נקבעים בעל כרחם.

עוד הוסיף האג"מ שאף המג"א (סי' תקנב סק"ט) סמך על רמ"א זה להלכה, לענין שלשה שאכלו יחד סעודה מפסקת של ערב תשעה באב, שאין להם לזמן שלא נקבעו לזימון מאחר ובסעודה זו יותר טוב שלא לזמן יחד. עוד מצא כדברים הללו בחכמת שלמה (סי' קצג סעי' א) עיי"ש. ולזה הסיק, שמאחר והרמ"א והמג"א סוברים כן להלכה, יש לסמוך על זה למעשה כשיש צורך והכרח לצאת מוקדם במקום שמאחרין טובא והוא צריך להשכים למחרת. עכתי"ד.

יש לבאר מסקנת דבריו שכתב להקל רק כשיש צורך והכרח ולא היקל לכתחלה בשופי, שאין זה מחמת שלא נקט לגמרי את יסוד ההיתר של הרמ"א הנ"ל, דיסוד זה נראה ברור אצלו וסמך עליו לגמרי אחרי שאף המג"א והחכמת שלמה נקטו כן, אלא כוונתו היא דמכיון שיש מצוה להדר אחר זימון וכפי שכתב השו"ע (סי' קצג סעי' א) שאף שנים שאכלו מצוה שיחזרו אחר שלישי שיצטרף עמהם לזימון, א"כ כ"ש בנידו"ד שהם שלושה שאכלו שאין לאחד מהם להפקיע את עצמו בחינם מזימון, לכן כתב להתיר להשתמש בעצה זו רק היכא שהוא צורך והכרח.

הגם שהצורך וההכרח המדובר באג"מ הוא באנשים הצריכים להשכים למחרת לעבודתם לצורך פרנסתם, אך ממנו נקח לעבוד את ה', ללמוד בכל שכן לענין תלמידי ישיבה ואברכי כוללים שרוצים לברך מוקדם כדי לשוב תיכף ללימודם דבדאי שפיר דמי לפרש קודם הסעודה שאינו רוצה להיקבע עמהם לזימון.

אמנם, יש שדנו לדחות דברי האג"מ בדימוי הדברים לצורך הרמ"א והמג"א, וחילקו לומר שרק בסעודה בבית עכו"ם ובסעודה מפסקת שכל הסועדים לא קבעו עצמן לזימון וגם ניכר וידוע שאין בקביעותם לאכילה קביעות לזימון מאחר ואין דרך להיקבע לזימון בסעודות כעין אלו מועילה דעתם שלא להיקבע לפוטרי מזימון, משא"כ בקביעות לאכילה בסעודה רגילה שהדרך להיקבע לזימון והסועדים כולם קבעו עצמן לזימון, ורק אחד מן המסובים החליט בדעתו שלא להיקבע לזימון עמהם, אפשר שאין בהחלטתו כח להפריש עצמו מחיובם ולהיפטר מזימון.

מיהא נראה שיש לסמוך לכתחלה על פסקו של ר' משה הנ"ל, דיש להסמך עוד שני צירופים להקל, שיטת הבי"ח (סי' ר סק"ב) שהעתיקו המג"א להלכה (שם סק"ב) שאין נקבע לזימון באכילה יחד בתחילת סעודה אלא באכילה יחד בגמר סעודה, הביאו המשנ"ב (סק"ה) וכתב שהגם שהשו"ע

^א דבריו שם מבוארים יותר בדרכ"מ (ריש סי' קצב).
^ב כשם שמצינו בגמ' (מנחות מא.) דבעידן ריתחא מענשינן אף על השתמטות מקיום מצות עשה, שעונשו הוא על כך שיכול היה לזכות במצוה והשתמט ממנה.

וכל האחרונים חלקו עליו, מיהו היכן שהדבר נחוץ מאוד ונוגע להפסד ממון וכדומה אפשר להקל להאחד לברך בפני עצמו קודם שיסיימו השניים סעודתם. ע"כ. ונראה לומר שהפסד זמן ללימוד תורה לא גרע מהפסד ממון.

צירוף נוסף, מה שכתב בספר יוסף אומץ (סי' קנט) להוכיח להקל בסעודות גדולות דא"צ לזמן כלל, מדין המובא בטוש"ע (שם סעי' א) להתיר לבטל זימון בעשרה ולברך בזימון בשלשה היכא שיש לחשוש מפני קפידת בעה"ב, וז"ל, אף על פי דשלושה או עשרה שאוכלין אין רשאים ליחלק נראה לי דבסעודות גדולות שמאריכין מאוד ויש בהם שקשה עליהם האריכות אם מצד הבריאות או מצד איבוד זמנם אם מצד דאגתם שלמחרת לא יוכלו להשכים לתורתם או תפילתם אז יש היתר לברך בלא זימון וראייתו וכו' שמע ריש גלותא ואיקפד וכו' ועל זה סמכתי למעשה כמה פעמים וכו' אכן אם היו אצלי אחוזת מרעיי ראיתי שצרפתי עימי שנים מהם לזמן בנחת שעל ידי כן לא ירגיש בעל הסעודה ויפציר בנו לישראל בסעודה, עכ"ל. כפי שסיים, מהיות טוב יש להשתדל לזמן בשלושה שבזה לא יקפיד בעל הסעודה. וראה בערוך השלחן (סי' קצג סעי' ט) שגם הוכיח מדין הנ"ל להתיר לבטל זימון י' בסעודות גדולות ששוהין הרבה שעות, ויש מן היחידים שקשה עליהם הישיבה ורוצים לילך מהסעודה וא"א להם לאסוף עשרה מהמסובין לזימון, דאנוסים הם לברך בפחות מעשרה. אך לדעתו אין היתר לבטל לגמרי הזימון אלא עדיין יש חיוב לזמן בג'.

עוד רגע אדבר בדברי האגרות משה הנ"ל, במש"כ שיאמרו בפירוש קודם שישבו שדעתם שלא להיקבע, האם דבריו דוקא הם להצריך אמירה מפורשת, או שמא לאו דוקא ודי במחשבה גרידא. בספרי זמנינו העלו נידון זה אך לא ראיתי למי שהעלה בזה דבר ברור, לכן שאלתי את הג"ר ראובן שליט"א בנו של האגרות משה אם שמע מאביו הגדול את דעתו בענין, והשיב שכשהלך לסעודת נישואין אמר לו אביו שיהא דעתו שלא להיקבע לזימון עם הסועדים, ולא הצריכו אמירה לזה. וכן אמר גם הג"ר דוד פיינשטיין זצ"ל בשם אביו, ועוד הוסיף, שאף מש"כ אביו באגרות משה להצריך כוונה מפורשת איירי דוקא באדם שבדרך כלל נשאר לכל הסעודה, ורק פעם אחת אירע שרצה לברך קודם סיום הסעודה מאחר והיה צריך למחרת להשכים, לכן צריך בפעם הזו דעה מפורשת שאינו רוצה להיקבע בזימון, אבל אדם הרגיל בכל סעודת נישואין לסיימה קודם שאר המסובין אין צריך כוונה מפורשת, דבסתמא הו' כאילו כוון בפירוש.

יש לברר עוד כמה פרטי דינים מצויים בעזיבה באמצע סעודה, א. אדם הרוצה לסיים הסעודה קודם שאר המסובים, אך קשה עליו ויתור מצוה זו לגמרי והגם שאינו יכול לזמן בעשרה רוצה הוא לזמן בשלשה שזה יוכל בקל לעשות, האם יועיל לו לכוון קודם סעודה שאינו רוצה לקבוע עצמו עם עשרה אך רוצה לקבוע עצמו עם ג' ואז ישאר לו חיוב זימון כלפי ג' ויהא נפקע מזימון בעשרה, האם שפיר למיעבד הכי מאחר והכל תלוי כפי דעתו או שמא אין קביעות לחצאין וא"א להיקבע לשלשה ולא לעשרה.

מעיון באג"מ הנ"ל נראה שדעתו דאפשר לחלק בדעתו להיקבע לשלשה ולא לעשרה, וכן מצאתי מפורש בארחות רבינו (ברכות אות כא) בשם הגר"ח קנייבסקי זצ"ל ששאל את מרן החזו"א בעת שלמד בישיבה, כשמזדמן לו לאכול על שלחן אחד עם עשרה בחורים וגומר לאכול ורוצה ללכת ללמוד האם חייב להמתין להם כדי לזמן בעשרה, והשיב לו שיהא בדעתו בעת שנוטל ידיו שלא להצטרף עם עשרה רק עם ג' ויזמן עם ג', ושאל א"כ גם זמון בג' יכול לבטל ע"י עצה זו, והשיב לו דלבטל זמון לגמרי אינו כדאי, ע"כ. בביאור עובדא זו ראה בספר כיצד מזמנין (סוף סי' ח) שכתב להגר"ח לברר את תשובת החזו"א דלכאורה אם דעתו היה שלא להצטרף א"כ ממילא פקע ממנו זימון גם לשלשה והאיך אמר לו לזמן בשלושה, והשיב לו שכוונת הדברים היא שיהא דעתו להצטרף עם ג' ולא עם יותר.

ב. במקרה שהולך לסעודה אך אינו יודע אם יצטרך להקדים לעזוב באמצעיתה או ישאר עד לסיומה כגון שהוא תלוי ועומד במשך כמה זמן יתארך הסעודה, האם בכה"ג יוכל לכוון בדעתו על תנאי, שאם ישאר עד סוף הסעודה אזי רוצה לקבוע עצמו בחיוב זימון בעשרה, ובאם יצטרך לעזוב באמצע סעודה אזי דעתו שלא להיקבע בזימון, ואף שכאמור מצינו שמועיל לחלק בדעתו לקבוע עצמו עם ג' ולא עם י', מ"מ קביעות על תנאי גרע מיניה ויש לדון בו אם מועיל, שלחתי לשאל בזה את דעת הגר"ח קנייבסקי וכן את דעת הג"ר דוד פיינשטיין, ושניהם השיבו פה אחד דאפשר לעשות תנאי כזה.

ג. המכוון בדעתו קודם סעודה שאינו רוצה להיקבע לזימון מחמת אריכות הסעודה, אולם לבסוף הסעודה לא התארכה כ"כ ונמלך בדעתו להישאר לסוף הסעודה לברך עם המסובין, האם יוכל לבטל דעתו הקודמת ולשוב להיקבע עמהם לזימון, כתב בשיעורי הגר"ח אלישיב (ברכות נ.) שלא יוכל לזמן עמהם מאחר ופקע זימון מיניה, והעצה להתחייב מחדש בזימון ע"י שיאכל עתה כזית על דעת להיקבע עמהם לזימון, עצה זו כתב גם בשאלת רב להגר"ח קנייבסקי (כרך א ח"ב סוף פ"ז).

למעשה, פרטי דינים להמשתתף בסעודת נישואין ובסעודות ארוכות כיוצא"ב, ואינו רוצה להישאר עד סוף הסעודה אלא ברצונו לברך באמצע הסעודה ולצאת משם,

א. יש להקל במקום הצורך כגון שקשה בעיניו אריכות הסעודה מחמת שצריך להשכים למחרת לעבודתו וכ"ש אם חפץ לשוב ללימודו, שיכוון בדעתו קודם הסעודה שאינו קובע עצמו לזימון עם בני הסעודה ואז לא יחול עליו חובת זימון ויוכל לברך אימת שירצה.

ב. אם הוא רגיל לעולם לצאת באמצע סעודה מחמת הצורך, אינו צריך אפי' כוונה מפורשת קודם הסעודה לכן, אלא אמרינן שמסתמא דעתו כן, ולא יחול עליו חובת זימון ויוכל לברך אימת שירצה.

ג. במקום הצורך, אם רוצה להישאר בכלל חובת זימון שלשה, ורק יודע שלא יוכל לזמן בעשרה באמצע הסעודה דשמע בעה"ב ויקפיד או שקשה, יוכל לכוון דעתו קודם הסעודה להיקבע רק לזימון שלשה ולא לעשרה.

ד. במקום הצורך שידוע שיוכל להישאר עד זמן מסויים ולא יותר, אך אינו יודע אם עד אותו זמן יסיימו הסעודה, יועיל לו לכוון קודם הסעודה להיקבע עמהם על תנאי, דהיינו שיתנה בדעתו שאם לבסוף ישאר בסיום הסעודה מעוניין הוא להיקבע לזימון עם הסועדים, ואם לבסוף לא ישאר לסיום הסעודה אינו מעוניין להיקבע עמהם.

ה. המכוון קודם הסעודה שלא להיקבע לזימון, ובסעודה נמלך בדעתו להיקבע עמהם, לא יוכל לבטל דעתו הראשונה ולזמן עמהם, אא"כ יאכל עתה כזית פת נוספת על דעת להיקבע בזה עמהם לזימון.

לעילוי נשמת
הבחור דוד ב"ר מרדכי ז"ל ב"ר
נלב"ע בשב"ק ט"ו אדר תשפ"ה
הוקדש ע"י חבריו
ממחזור ד' בת"ת "אוהל תורה" בני ברק
תנצב"ה

דברי שי"ח

ממון רשכבה"ג שר התורה הגר"ה קניבסקי זצוק"ל

אבעלי אסופות - פרשת פרה

כוונה מיוחדת בפרשת פרה

נשאל רבינו זצ"ל, בשו"ע (סי' תרפ"ה ס"ז) הביא, ו"א שפרשת זכור ופרשת פרה אדומה חייבים לקראם מדאורייתא, לפיכך בני הישובים שאין להם מנין צריכים לבא למקום שיש מנין בשבתות הללו כדי לשמוע פרשיות אלו שהם דאורייתא, ומשמע שאם זה דרבנן א"צ וצ"ב למה וכי דרבנן א"צ לקיים, והשיב, אם זה דאורייתא זו חובת כל אחד ואחד אבל אם זה דרבנן זה חובה שיהיה קריאת התורה במקום שיש מנין וזה רק חובת ציבור, ונשאל רבינו, למה כ' המשנה ברורה (סי' תרפ"ה סק"י) דהרבה אחרונים כ' דאין פ' פרה מדאורייתא, ומ"מ מבואר במשנ"ב (סי' ס' סק"י) דאפילו במצוה דרבנן ג"כ צריך לכוין לצאת ידי המצוה, שפרשת פרה אף אם זה דרבנן, צריך לכוין לשם מצוה דמצוות צריכות כוונה, ואם זה ככל קריה"ת שחובת ציבור, הרי בכל קריה"ת אין דין לכוין ולמה בזה יש לכוין, והשיב, מ"מ כיון שזו מצוה מיוחדת יש לכוין לשם מצוה זו, (קובץ בתיבות ההלכה ל"ד עמוד ר"ל).

שמירת בר' פרשיות

נשאל רבינו זצ"ל, האם יש ענין לקראת הד' פרשיות שנים מקרא ואחד תרגום, והשיב, לא, (חינוכי הגר"ח קניבסקי ד' פרשיות אות א', וכ"ה בתורה"ד סי' כ"ג דסגי במה שקוראין בזמנם, וכן ע"י בשו"ע סי' רפ"ה ס"ז לגבי קריאת יו"ט, ובמג"א שם סק"י הביא התורה"ד, וע"י בספר לקט יו"ט דרש חנוכה עמוד קנ"ד ענין ב' מהתנהגות רבו התורה"ד, שהיה מעביר פ' זכור שנים מקרא ואחד תרגום. וגם פ' פרה משום דתוס' שאנץ כתבו דאף פ' פרה מן התורה ואגב זה השנים היה מעביר כל הארבע. וע"י בשו"ת אגרות משה ח"ג סי' מ', וע"י במג"א שם סק"י ובכנה"ס סי' רפ"ה אות ל"ו משכנה"ג הגב"ל ד' לענין קריאת ההפטרות שלהם, שכל המג"א דמשמע שיש לקרא הפטרת ד' פרשיות, ובשכנה"ג כ' לקרא ההפטרות של הסדרה, ורבינו זצ"ל היה נוהג לקרא גם ההפטרות שקוראים למעשה בד' פרשיות, וגם מה שהיה ראוי לקרוא בפרשה זו, וע"י בס' אלא ד"א של הלכה פ"ל ס"ז ע"פ החיד"א בעבודת הקדש מורה באצבע אות קל"ב ומג"א סי' רפ"ה סק"י ב' שיקרא הפטרת השבוע וכ"כ המש"ב סק"כ, וע"י בה"ח סי' מ"ט ס"ד שיקרא הפטרת ד' פרשיות שקורין בביהכ"ס ולא הפטרת השבוע, וכ"כ בשו"ע הגר"ח סי' רפ"ה ס"ז, ורבינו זצ"ל יצא יד (כולם).

מקור מה"ת לקריאת פ' פרה

בשו"ע (סימן תרפ"ה ס"ז) כתב, ו"א שפרשת זכור ופרשת פרה אדומה חייבים לקראם מדאורייתא לפיכך בני הישובים שאין להם מנין צריכים לבא למקום שיש מנין בשבתות הללו כדי לשמוע פרשיות אלו שהם מדאורייתא, וכ"כ השו"ע (סי' קמ"ו ס"ב) דפרשת זכור ופרשת פרה שהם בעשרה מדאורייתא וצריך לכוין ולשומעם מפי הקורא, ובמג"א (שם בהקדמה לסי' תרפ"ה) כתב לא ידענא היכא רמיזא פ' פרה מן התורה, ואמר רבינו זצ"ל ליישב בשם אביו מרן הקה"י זצ"ל, שנראה שהמקור הוא מהא דכתבי למשמרת למי נדה חטאת היא דמשמע שצריך לזכור (שערי ציון ח"א סי' י"ז ס"ה ועמש"כ בזה הקה"י בספרו ברכת פרץ פרשת חקת דזה נלמד מהויה"ש את בני ישראל מטומאתם וע"י מש"כ בספר נחל איתן סימן ט"ו ס"ב סוף סק"ו וע"י במשך חכמה פרשת חקת פי"ט כ' מיומא ב' א' מדב' במקרא פ"ח ל"ד כאשר עשה ביום הזה ציוה ה' לעשות לכפר עליכם, לעשות, אלו מעשי פרה, ואמר שם ה' א' זה הדבר אפילו דיבור מעכבא. אם כן, כי ילפינן לדורות גם בפרשת פרה מקרא מעכבא טרם עשיית הפרה. ונמצא בשעת עשיית הפרה, מקרא פרשה מעכבא והי' אז דאורייתא).

נשים בשמיעת פרשת פרה

בס' שאלת רב (ח"ב פמ"ח ס"ב) נשאל רבינו זצ"ל, אשה שואלת, אם יש ענין שנשים ילכו לשמוע פרשת פרה, דכאן לא שייך מש"כ החינוך (מצוה תר"ג) דנשים אינם בפ' זכור דלאו בנות מלחמה ניהו, דגם הם חייבות ברבן פסח וצריכות להטעה, והשיב רבינו זצ"ל, הגר"א כתב (סי' קמ"ו ס"ב וסי' תרפ"ה ס"ז) שאין דעה שהוא דאורייתא. ובס' מועדי הגר"ח (ח"א סי' תרע"ט) נשאל רבינו זצ"ל, האם נשים חייבות לשמוע פ' פרה, והשיב, החזו"א סבר שא"צ. וע"י מש"כ בשו"ת משנת יוסף (ח"י סי' ק"ל) דגם אם נשים חייבות להטעה ברגל אין חיוב קריאה מה"ת בנשים, וע"י במועדים וזמנים (ח"ב סי' קס"ח) דלכו"ע אין נשים צריכות לשמוע פרשת פרה דמצות טהרת פרה אדומה חל על הציבור ולא על נשים.

ליתן לקטן קודם בר מצוה לקרא פ' פרה

נשאל רבינו זצ"ל בענין קטן שעתיד להיות בר מצוה, והכין עצמו לקריאת מפטיר לפרשת פרה, האם יניחוהו לקרות, היות שקי"ל שמעיקר הדין פרשת פרה מדרבנן, עיין ביאור הגר"א (סי' קמ"ו ותרפ"ה), והשיב, כפי המנהג, (שו"ת הגר"ח קניבסקי עניני תפילין ובר מצוה סי' פ"ב, וע"י שונה הלכות סי' רפ"ב ס"ח דבשעת הדחק כשאין שם גדול ותחבטל הקריאה מסתמך הפמ"ג ובה"ח מיקל בשעת הדחק מלבד בפרשת זכור שהיא מן התורה ואין קטן מוציא בה את הרבים וע"י שם סי' תרפ"ה דין י"ח בענין פרשת פרה).

קראו פ' זכור ופרה ועברו בי"ד השנה

שאלו מרבנינו זצ"ל, אם קראו פרשת זכור או פרה בזמנם, ולאחר מכן עברו בי"ד את השנה, האם צריך לחזור ולקרא שנית, שהרי הובר שלא היה חיוב קריאת זכור ופרה עדיין, או דילמא כיוון שבשעתו הייתה הקריאה כדן שוב יצא ידי חובת זכירת מעשה ומחייט עמלק או קריאת פרה, והשיב רבינו שיחזרו לקרא, (מחשבה עם עמוד תרפ"ט).

להשאר להפטרות בפ' זכור ופ' פרה

בס' ארח דוד (אות רפ"ח) הובא מהגאון רבי דוד בהר"ן זצ"ל שהורה לנשים שבאו לשמוע במנין שהיה בביתו פרשת זכור ופרה, שישארו לשמוע גם את ההפטרות, ובעלי ארח (שם אות שני"א) הובא מכתב רבינו זצ"ל, שיש ענין לשמוע גם ההפטרות, (אולי קאי רק על זכור או דהחמירים בקריאה יש להם כמו כן להחמיר בהפטרות, וע"י בקונטרס הזכרונות סי' ל"ג ס"א שהחזו"א סבר דנשים אין חייבות אף בפ' זכור, וע"י ארחות רבינו ח"ג עמוד ל"ג אות ה' שמרן הקה"י היה מעיר את בנותיו אף כשהיו קטנות כדי שילכו לביהכ"ל לשמוע קריאת זכור אכדעת החת"ס בשם רבו רבי נתן אדלר זצ"ל ובנין ציון החדשות סי' ח' ומביא שם מרבניו שמרן החזו"א זצוק"ל אמר לו אין הנשים חייבות לשמוע קריאת זכור).

מדור זה נכתב לעילוי נשמת
אבי מורי הרב ברוך מאיר ב"ר יעקב ישעיהו ויסברג זצ"ל
ואמי מרת רבקה בת רבי פסח יעקב אנגל זצ"ל
תנצב"ה

עורך: יצחק גולדשטון

ליצירת קשר: ✉ ig0533145900@gmail.com

רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק ☎ 053-3145900

ניתן לתרום גם במכשירי "קהילות" ו"נדרים פלוס" בבתי הכנסת,

יש ללחוץ על לחצן 'קופות נוספות' ובהיפוך 'דברי שי"ח', או בטלפון:

נדרים פלוס 03-7630385 - שלוחה 1586

קהילות 073-2757000 - שלוחה 4310

שנים קדמוניות על גדולי הדורות פרק 138

עובדות חדשות ועדויות מפי רבני מנחם זצ"ל

מנחם זצ"ל - השבועות הבאים בעזה

הגאון רבי יצחק אלחנן ספקטור אב"ד קובנא (כ"א אדר תרנ"ו) | תהיה ר' משה כהנא ז"ל מנהיג מוחללי כהנא' לזרמן

נשמה לקבל מקוראיו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להג"ל

הגאון רבי יצחק אלחנן ספקטור אב"ד קובנא (כ"א אדר תרנ"ו)

אשה המאבדת מעות

אמר רבינו משמו של רבי יצחק אלחנן, שאשה נשואה שאבד לה כסף, לא נאמר אצלה הדין ש'אדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה' ומסתמא התייאשה, כי הכסף אינו שלה, ובעלה הלא לא ממשמש בכל שעה בכסף שאצלה, ואם כן יתכן שהמוצא קיבל את הכסף לפני ייאוש (ראה בשו"ת מגן שאל סימן קס"ב, נחלת אליהו שהוציא רבינו מתורת רבו ר"א דושניצר, ב"מ אות פ"ו).

חמר מדינה

כשדברנו עם רבינו על עשיית קידוש במקשה שהוא 'חמר מדינה', היה אומר שדעת החזון איש שבזמניו אין משקה שניתן לקבוע שהוא חמר מדינה (ראה בקונטרס הזכרונות סוף סימן י"ט), אך ציין מעשה רב, על רבי יצחק אלחנן שפעם קידש על כוס תה"א במקום יין.

רבי יצחק אלחנן אב"ד קובנא

מלבד בקיאותו הנודעת של רבינו בכל חלקי התורה הקדושה, היה גם בקי מאוד בתולדותיהן של צדיקים. וידע רב היה לו בתולדות האי צדיק וקדוש רבינו יצחק אלחנן זי"ע מקובנא.

פעם נשאל רבינו מרבי יצחק זילברשטיין, אודות משולח אחד שבא לגביר אחד להתרימו לענין צדקה למוסד תורני, והנה בדרכו נודע לו כי אותו הגביר מתקשה בסוגיא פלונית, המשולח ישב ולמד את הסוגיא כראוי, וכאשר בא לגביר ושמע ממנו כי הוא מתקשה בסוגיא ההיא, תיכף ומיד פשט לו את כל הסוגיא, והאיר אותה באור נהיר וברור. מיותר לציין את התפעלותו של הגביר, שבעקבותיה הכפיל את התרומה. ואחרי כן דן המשולח האם יש כאן חשש של גניבת דעת, שרק מחמת שידע מראש והכין את הסוגיא הרשים את הגביר.

כתשובה לשאלתו, הביא לו רבינו סיפור מתולדותיו של רבי יצחק אלחנן ספקטור זצ"ל:

היה זה כאשר היה רבי יצחק אלחנן בדרכו להתקבל לרבנות בעיר נישועה, באמצע הדרך התעייף העגלון, ועצר למנוחה בבית מלון. רבי יצחק אלחנן, למרות עייפותו הרבה, שאל את מנהל בית המלון האם ברשותו איזה ספר להגות בו, ובעל המלון ענה שאין לו שום ספר, מלבד סידור תפילה עם פירוש 'דרך החיים'. והוא מסר אותו לידיו.

ורבי יצחק אלחנן פתח את הסידור והנה נזדמן לו במבטו הראשון דיני קריאת התורה, והוא אכן עיין בהם. לאחר שהות קצרה התאושש העגלון והמשיך בדרכו.

והי ממחרת, כאשר הגיע רבי יצחק אלחנן לאותה העיר, נזדמנה בבית המדרש שאלה דיני קריאת התורה, ורבי יצחק אלחנן פסק כדברי ה'דרך החיים'. אך הלומדים החריפים שבעיר התפלפלו עמו והביאו ראיות לכאן ולכאן, עד שהוחלט שיפתחו את ה'דרך החיים' וכדבריו יעשו, והנה נמצא שרבי יצחק אלחנן פסק כמותו... וראה שם בספר עוד עובדא דומה שקראה עמו בדרכו לעיר אחרת.

ועל כל פנים רואים מהעובדות הללו, שהגאון רבי יצחק אלחנן לא חשש לגניבת דעת לספר שבדיוק אמש עיין בספר, כי זו סייעתא דשמיא שנפלה לו למקרה כזה... והוא הדין בשאלתו של המשולח הנ"ל (מתוך: ספר מאה שערים חושן משפט סימן רנ"ה, עמוד שע"א).

הגאון המפורסם בדורו רבי יצחק אלחנן ספקטור, נולד בשנת תקע"ז, וטרם הגיע לשנת עשרים כבר נתבקש לכהן כרב ואב"ד. במשך חייו כיהן ברבנות העיר זאבלין, ואחרי כן בבארעזא, ניעשויוז, נובהרדוק, ובשנת תרכ"ד בעיר קובנא, שם התפרסם בכוחו הגדול בהנהגה של תורה ויראת שמים כאשר נשא בעול הציבור והיחיד בענווה מופלגת, והיה נערץ מאוד כל בני דורו. נלב"ע כ"א אדר תרנ"ו, ואת חידושי תורה כתב בספריו באר יצחק, נחל יצחק, עין יצחק.

להניח אחרונים על ראשונים

אמר רבינו כי שמע שפעם ראה מורו ורבו רבי אליהו דושניצר זצ"ל, בחור שמניח את ידו על הגמרא, העיר לו רבי אליהו בעדינות: אמנם ידך קודש, כי יד יהודי, וכן תורה בפרט, היא קודש, אבל הגמרא הרי היא קודש קדשים, ורבי יצחק אלחנן ספקטור פוסק (ראה בתולדותיו, בספר תולדות יצחק פרק י"ב אות ה') שגם בספרים גופא, אין להניח 'ראשון' על 'גמרא' או 'אחרון' על 'ראשון', ולכן אל תניח את היד על הגמרא.... (כל משאלותיך עמוד קמ"ח).

"המסכת שלו"

סיפר רבינו משמו של אביו מרן הסטייפלער: ש"המסכת" של רבי יצחק אלחנן, בה היה בקי מאוד, היתה מסכת בבא מציעא, וכמעט כל דבר שהיה נשאל היה מביא ראיה ממסכת זו... (מפי רמ"ז שליט"א).

הגה"ק רבי יצחק אלחנן ספקטור זצ"ל

מיהו הרופא האמיתי

כאשר רצה רבינו לעורר על כוחה הגדול של אמונה, סיפר את העובדא הבאה:

רבי יצחק אלחנן זצ"ל היה סח עובדא אותה שמע מפי רופאו של הקיסר שהיה בדורו. פעם הוזעק הרופא אל הקיסר, היה זה ביום שישי סמוך לשבת קודש, וכאשר יצא מחדרו של הקיסר, הרופא מבחין באשה שהמתינה לו, והתחננה על נפשה.

האשה סיפרה בצער לרופא, על בנה שהוא חולה מאוד, ושיועיל להיכנס לראותו. הרופא הסכים ובא אליה, וראה שאכן הוא חולה מאוד, ומצבו מוגדר כגוסס הנוטה למות, וכי אין לו כל תקווה, ובכל זאת הרופא רשם 'רצעפט', (מרשם רפואי), ואמר לאשה שתלך לבית מרקחת, ותקנה את התרופות שרשם, ותתן לחולה ארבע טיפות, כל שבע עשרה דקות.

והרופא הלך.

ביום ראשון הזדמן הרופא למקום מגוריה של האשה, והנה הוא רואה את הבחור שרק לפני יומים נטה למות, ועכשיו הוא מסתובב ברחוב. התפלא הרופא מאוד ושאל את אמו מה אירע.

האמא לא הסתירה ממנו וסיפרה לו דברים כהויתן: 'מכיון שהזמן היה קרוב מאוד לכניסת שבת, וחשבתי שבין כך כבר לא אוכל להשיג את כל התרופות, והרי אני יודעת מיהו הרופא האמיתי של כל החולים והמחלות, ולכן הרתחתי מים, ושמתי בהם את נייר הרצעפט, ונתתי מהם לחולה ארבע טיפות כל שבע עשרה דקות,

והנה אתה רואה את התוצאה' סיימה האשה בהתרגשות... (דרך שיחה חלק א' עמוד ר"ג)

מי הרופא האמיתי? קבוצת רופאים מבית חולים 'בלינסון' ביקשו לעשות סיום למסכת שלמדו במשך תקופה - בחדרו של רבינו.

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחי (רש"י)

705

משיחות רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זללה"ה • ויקהל תשפ"ה

שהמשכן יתקדש על ידי מכובד, אלו הכי חשובים שבכלל ישראל, שעל ידי מיתתם יזכו כלל ישראל להתעלות בהרגשים של אמונה, ובזכות זה יזכו מידה כנגד מידה להשראת השכינה, כי על הרגשים של אמונה נותנים סייעתא דשמיא להשפעה של הרגשת האמונה.

וזהו מה שהיה במיתת נדב ואביהוא ביום השמיני למילואים, שמצינו בחז"ל כמה חטאים וסיבות שגרמו למיתתם, והם חטאים דקים ביותר, שאם לא היה צורך בהתעלות של כלל ישראל היו נדב ואביהוא מאריכים ימים ולא היו מתים מחמת חטאים דקים אלו, אבל היה ענין במיתתם להשפיע חיזוק האמונה ולהביא להשראת השכינה במשכן.

וכמו שמביא רש"י בפרשת שמיי (ויקרא י, ג) מדברי חז"ל כשהקב"ה עושה דין בצדיקים מתיירא מתעלה ומתקלס, וכשראו בני ישראל את משפטי שמים במשכן במיתת נדב ואביהוא, שפגעה מידת הדין על דברים דקים כחוט השערה, קיבלו מזה חיזוק האמונה, וכמו שאמרו שהקב"ה 'מתיירא', דהיינו שכל הציבור מקבלים יותר יראת שמים, שאם כך מידת הדין פוגעת רח"ל בצדיקים כאלה שהם גדולי הדור, מה יהיה עם כל אחד ואחד, ועל ידי זה היראה מתחזקת.

ומתעלה ומתקלס זה עוד דרגות של הרגשת חיזוק האמונה וקרבת אלוקים, שמרגשים שהקב"ה עליון, ומרגשים את הגדולה של הקב"ה שצריכים לקלס לו, כמו שאמרו (פרקי דר"א פרק טז) שהמלך הכל מקלסין אותו, וכשרואים דין בצדיקים מלבד מה שזה מעורר ליראה, זה גם מעורר שצריכים לקלס, וזו דרגה של אהבה.

ועל ידי זה הגיעו ישראל לדרגה גבוהה יותר ממה שהיו קודם, אף על פי שכבר קודם היו בדרגת אמונה גבוהה, וראו קריעת ים סוף, ומתן תורה, שאז פתח להם הקב"ה שבעה רקיעים וראו שהוא יחיד כמו שכתוב אתה הראת לדעת וגו' (דברים ד, לה וברש"י), אבל עדיין היה חסר עוד משהו תוספת בהתעלות במדרגות העליונות.

ולכן זכו על ידי מיתת נדב ואביהוא, שמיתת הצדיקים נתנה והשפיעה את ההרגשים האלה, ועל ידי שמרגשים את האמונה וקרבת אלוקים, זוכים מידה כנגד מידה להשפעה של עוד קרבת אלוקים, ומתחזקים עוד יותר בהרגשת האמונה, וזהו קרבת אלוקים!

תשוקה לקרבת אלוקים והרגשת האמונה

ואמנם בזמננו מי מרגיש שחסר לו בית המקדש, ובדרך כלל בני אדם ישנים טוב ולא חושבים על זה כל כך, ורק מי שהוא בעל מדרגה גבוהה מאד מרגיש שחסר לו הקרבת אלוקים, שהוא רוצה יותר להרגיש, ואינו מרגיש את מה שצריך להרגיש.

וכמו שמוביא סיפור כזה על אחד (כך הובא בהקדמה לספר מנוחה וקדושה על הגאון המחבר) שהרגיש פעם הרגשה כזו של בושא לפני הקב"ה, והשתוקק כל ימיו לזכות עוד פעם לזה, כי רק פעם אחת בחייו זכה לאותה ההרגשה. כך יש הרגשה של קרבת אלוקים, שרואים את המלך, וכמו שאמרו בני ישראל לפני מתן תורה (רש"י שמות יט, ט) רצונו לראות את מלכנו, שאנו רוצים לראות את המלך, ורוצים לשמוע דבר השם, ויש תשוקה לקרבת אלוקים, ואם אין תשוקה לזה לא מרגשים שחסר בית המקדש, אבל כשהתשוקה קיימת זה חסר!

וזהו מה שהיה במשכן ובית המקדש, שהשפיע את ההרגשה הזו של האמונה וקרבת אלוקים, בתוך לבו של כל אחד ואחד.

שיחה נפלאה שנטר רבינו בפרשת ויקהל-פקודי תש"ע, ובה הרחיב על קדושת המשכן והשפעתו, ובמעלת בתי כנסיות ובתי מדרשות שהם 'מקדש מעט', ומעלת תלמיד חכם שגופו כמו משכן ומזבח.

המשכן חיזק את הרגשת האמונה

אנו עומדים בפרשיות של הקמת המשכן מפרשת תרומה עד סוף ספר שמות, ופירוש המילה "משכן" הוא שכניה, ששם היה מקום השראת השכינה, כמו שכתוב (שמות כה, ח) "ושכנתי בתוכם".

ולכאורה הרי הקב"ה נמצא בכל מקום, כמו שכתוב (ישעיה ו, ג) "מלא כל הארץ כבודי", ומה הפירוש שהשכינה נמצאת במשכן?

והבטאור בזה, כי ענין השראת השכינה במשכן הוא, שמשם ראו יותר את ההשגחה, שכל מה שנעשה בעולם הרי זה בהשגחה ברצון השם, ואין שום דבר שלא ברצונו, אבל בדרך הטבע לא מרגשים את זה, ורק יודעים ומאמינים בדיעה, אבל לא רואים ולא מרגשים, והמשכן השפיע חיזוק האמונה להרגיש יותר את האמונה בלב.

כמו שכתוב "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם", ומוביא בספרים (אלשי"ך) מדברי חז"ל שלא נאמר בתוכו אלא בתוכם – בתוך לבו של כל אחד ואחד, וכן כתוב (שמות כט, מה) "ושכנתי בתוך בני ישראל", והיינו שהמשכן השפיע חיזוק הרגשת האמונה בתוך הלב של כל אדם מישראל, שנהיה לב אחר, שמרגיש יותר את האמונה.

יש שכל ויש לב, והרגש הוא בלב, ועל ידי המשכן קיבלו הרגשה אחרת, שהלב מרגיש את ההשגחה, ומרגיש את מציאות השם. על ידי קדושת המשכן עם הקרבות וכל מה שיש בו קיבלו השפעה של קדושה ושל הרגש, שמרגשים את האמונה, וכל האמונה שבלב מתחזקת!

ויש אמונה שכלית שרק יודעים בדיעה, אבל יש דרגה של 'הרגשה', להרגיש, את היראה ואת האהבה, עם כל הדרגות שיש בזה, שכל הדברים האלו יהיו בלב. ובשביל זה היו צריכים את המשכן.

צריכים זכויות להשפעת המשכן

ובאמת בני ישראל היו צריכים זכויות בשביל המשכן, ובלי זכויות לא היה משכן, כפי שרואים שאם יש חטאים יש חורבן, וגם משכן שילה חרב בגלל חטא, וכן בית ראשון ובית שני חרבו על ידי חטאים.

ולכאורה מדוע גרמו החטאים לחורבן, הרי יש מצוה להקריב קרבנות, וכמו שיש בתי כנסיות ובתי מדרשות גם כשיש חטאים, מדוע שלא יישאר בית המקדש ויקריבו קרבנות למרות החטאים.

והבטאור בזה, כי המשכן נתן השפעה של הרגשת האמונה, ואם יש חטא וחסר משהו בלבו של כל אחד, כבר אין זכויות לקבל מן השמים את החסד הזה – את האמונה, והשפעת חיזוק האמונה היא חסד גדול עם האדם, שמי שהוא יותר בעל אמונה כל העולם הבא שלו אחר לגמרי, וגם בעולם הזה הוא יותר מאושר כמו שאמרו (אבות ו, ד) אשריד בעולם הזה, ועל העולם הבא נאמר (ישעיה סד, ג) עין לא ראתה אלוקים זולתך, הכל לפי דרגת ההרגשים של האמונה, וצריכים זכויות לזה!

ההתעלות במיתת נדב ואביהוא

וגם בהקמת המשכן היו צריכים זכויות, כמו שכתוב (שמות כט, מג) ונקדש בכבודי, ומביא רש"י מחז"ל אל תקרי בכבודי אלא במכובד, דהיינו

הודעה משמחת! בחסדי השי"ת הופיע ויצא לאור קונטרס דרכי החיזוק גיליון ה-700 / פניני הדרכה לבן ישיבה

לתועלת הרבים, החלוקה לשיבויות תתקיים רק בתחילת זמן הקיץ הבעל"ט

המועוניינים לקבלו כבר עתה (ליחידים בלבד. לא בכמויות) יפנו במוקדים דלהלן:

בני ברק: גן ורשא 052-7600485 • יזוניץ 050-4149796 • רמת אלחנן 053-3162292 • פרדס כץ 052-7689548

ירושלים: ישיבת מיר 052-7692282 • רמת שלמה 052-57104448 • רמות 058-3218773

מודיעין עילית: נתיבות המשפט 08-9744711 • ברקפלד 052-7692282 • בית שמש 054-8488951 • אלעד 03-9080634

בשהלימוד מעניין – אין רפיון אחרי פורים

ראוי לשבח את הציבור, שיידעו את המעשים הטובים שהם עושים, כי בדרך הטבע אחרי פורים יש רפיון, וזה דבר מובן וטבעי, אף אחד לא בא בקושיות מדוע יש רפיון, אבל השאלה הנשאלת היא כיצד יש כאלה שאין להם רפיון, מה ההבדל ומה נשתנו הם מאחרים, הרי גם הם ילודי אשה, ומדוע לאחרים קשה להמשיך בחינוך, והנמצאים כאן לא מרגישים את הקושי? זה לא נובע רק מצדקות או מיראת שמים, כי היראה לבד לא מספקת להביא לידי שמחה בתורה, וכיצד יש כאלה ששמחים ורגועים בלי להרגיש כלל את סוף הזמן?

התשובה אחת היא, כי הלימוד מעניין אותם! וכשאדם עוסק בדבר שמעניין אותו זה לא קשה לו, וכפי שרואים אצל ילדים קטנים שמתעצלים לקום בבוקר, וכשיש טיול הם קמים בזריזות לפני כולם, כי זה מושך ומעניין, ודבר שמעניין אינו קשה.

והנה כתוב בנסיעתם הראשונה של בני ישראל מזהר סיני (במדבר י, לג) "ויסעו מזהר השם", ואמרו ה"ל" (ילקוט בהעלותך) שנשעו בשמחה כתינוק הבורה מבית הספר, שאמרו כמה קשה היה לנו ללמוד תורה בזה סיני, ושמחו שעכשיו יוכלו לנוח מעט מעמלם.

וטבע זה של 'תינוק הבורה' קיים לא רק בתינוקות, אלא גם באנשים מבוגרים, וכפי ששמעתי בילדותי מבעל מוסר שאמר שיכול להיות 'אכזיג יאריקער אינגל' – בן שמונים והוא ילד, וכל אחד יש לו טבע של אהבת המנוחה, ואינו צריך להיות דווקא ילד לזה, אלא שאצל ילדים קטנים זה בולט כי אין להם עול שמחייב אותם, אבל ה'תינוק' הזה קיים אצל כל אחד ומתעורר בו מופעם לפעם, בפרט בסוף הזמן שאז יש רבים שמתעורר אצלם טבע אהבת המנוחה, אבל יש כאלה שטבע ה'תינוק' לא משפיע עליהם, כי הלימוד מושך אותם.

ואלו התלמידים שממשיכים בסדרי הלימוד כרגיל ומשתתפים בשיעורים גם בסוף הזמן, הרי הם בדרגה שאין כאן 'ויסעו מזהר השם', אלא כל הזמן נמצאים בזה השם ומרגישים את ה'השם'. ובדואי זהו המושך המרבים בשמחה של חודש אדר, ואם הושבים על זה יש כמה לשמוח שמחה של מנוחה.

(נאמר בשיעור היומי, י"ח אדר תשע"א)

החיות לאבנים, רוצים שהאבנים יתעלו ויקבלו יותר דרגה, ולכן ביקשו שניח עליהם הצדיק ראשו, שעל ידי זה האבן תתעלה ותתקדש.

ובאמת אחר כך כתוב שעקב אבינו לקח את האבן ועשה ממנה מזבח "וישם אותה מצבה ויצוק שמן על ראשה" (בראשית כח, יח), כי אחרי שעקב אבינו ישן על האבן זה נעשה מזבח, ומתקדש ומתעלה.

וכך גם כל צרכי הגוף, אם עושים אותם עם כוונה נכונה, עם המטרה האמיתית שבשבילה נברא העולם, אזי האדם מתקדש והעולם מתעלה עמו, ואפילו שאין לנו כיום בית המקדש, זה במקום בית המקדש!

דבקות בתורה מביאה לכל המעלות

והדרך לכל זה כמובן מתחיל מתורה, מה שיותר דבקות בתורה, ולא מתוך מתח, אלא מתוך התעניינות וסקרנות, ויש אנשים כאלה, שתמיד דבוקים בתורה בלי מתח, וראשם תפוס בתורה כי זה מעניין אותם, ואינם מתאמצים אלא ממילא נמשכים לזה כי המחשבות הולכות לפי מה שהלב רוצה, ואדם חושב על מה שהוא רוצה, על מה שמעניין אותו, ואם התורה מעניינת אותו הוא חושב על דברי תורה.

ובתורה יש גם כוח של מתיקות, ולא רק מתיקות שכלית שהשכל מתענג על סברות עמוקות, אלא גם מתיקות בפשטות של דברי התורה, כפי שרואים גם ילדים קטנים שמתחילים ללמוד בחידור ויש להם מתיקות גדולה בלימוד ובחזרה, אפילו שעדיין אינם בדרגה להתעמק בהבנה, כי יש מתיקות גם בלימוד הפשוט, וזה שייך לכל אחד ואחד.

ועל ידי המתיקות אפשר להיות דבוק בתורה כל היום, ומי שדבוק בתורה גורנו נעשה כמו מזבח, ומה שהוא אוכל זה כמו אכילת מזבח והקטרה, וכל הגוף כמו המשכן, והלב הוא קודש קדשים, ואשרי הזוכה לזה!

ובזמן הזה בעונותינו אין לנו משכן ובית המקדש, אבל יש מקדש מעט, כמו שאמרו (מגילה כט, א) על הפסוק "ויהי להם למקדש מעט" אלו בתי כנסיות ובתי מדרשות, כי בבתי כנסיות ובתי מדרשות יש ציבור שעוסקים בתורה ובתפילה, ומשפיעים קדושה מעין בית המקדש, ומי שנמצא בתוכם מקבל השפעה של חינוך והרגשת האמונה.

כמו שידוע לי מעשה באחד שהיו לו ספיקות באמונה, והוא היה שומר תורה ומצוות אבל היו לו ספיקות, ולא הרגיש את האמונה, ופעם אחת הגיע להתפלל בשיבה בימים הנוראים, ואמר אחר כך כי נעלמו לו כל הספיקות, והוא כבר מרגיש שהאמונה ברורה אצלו בלי שום ספיקות, ומרגיש שמשה אמת ותורתו אמת ואין מקום להסתפק כלל.

זהו הכוח של בתי כנסיות ובתי מדרשות שהם מקדש מעט של תורה ותפילה, וזו עבודת השם בציבור, ובישיבה זה בציבור יותר גדול, ציבור של בני תורה, שיותר דבוקים בתורה, עם מחשבות, עם התחזקות והרגשים, וממילא זה משפיע גם על מי שזה חסר לו.

וזהו מה שיש לנו בזמננו, למרות שאין משכן ובית המקדש, אבל יש מקומות שאפשר לקבל מהם השפעה.

הגוף כמו משכן והלב קודש קדשים

ואמנם זה לא רק במקומות התורה והתפילה, אלא גם כל אחד ואחד בעצמו יכול להיות כמו בית המקדש.

כמו שהביא הנפש החיים (ש"א פ"ד) מדברי הזוהר, וכן כתב גם במורה נבוכים להרמב"ם, שגוף האדם מכון ומתאים בצורתו כמו צורת המשכן ובית המקדש, וכך גם כל העולם בנוי לפי צורת המשכן.

וכתב על זה בנפש החיים כי הלב הוא כנגד קודש הקדשים, וכמו שבבית המקדש היה קודש הקדשים שהוא המקום המקודש ביותר שרק פעם בשנה מותר להיכנס לשם, לכהן הגדול ביום הכיפורים, והוא המקום הקדוש ביותר שיש בכל העולם, כך גם הלב של האדם יכול להיות קודש קדשים, וכל הגוף יכול להיות כמו המשכן.

ניסוח היין בגרונם של תלמידי חכמים

ורואים את זה בגמרא (יומא עא, א) הוצה לנסך יין על גבי המזבח ימלא גרונם של תלמידי חכמים יין, מי שרוצה לעשות ניסוח היין כמו בבית המקדש, שהיו שם קרבנות עם חיובים של נסכים, וגם היו נסכי נדבה, שאפשר להתנדב יין, שלישית ההין או רבעית ההין או יותר, שלוקחים ומקדישים יין, ומקדישים אותו בכלי שרת, ועל ידי זה הוא מתקדש בקדושת הגוף, ואחר כך צריך כהן, כי זו עבודה שצריכה כהונה, ובעבודת הכהן שמסד על המזבח זה קרבן של ניסוח היין.

וקרבן הוא לשון 'קירוב', שמקרב את האדם הזה לקרבת אלוקים, ומקרב את הלב להרגיש יותר את האמונה. ועל זה אמרו שגם בזמן הזה, מי שרוצה לנסך יין על גבי המזבח, יש עצה: שימלא גרונם של תלמידי חכמים יין, והיינו שיתן לתלמיד חכם יין לשתות, וכשגרונם של התלמיד חכם שותה, זה כמו ניסוח היין על גבי המזבח!

ואף על פי שאין מזבח, ולא קידשו את היין, ואין בו קדושת הגוף, אבל תלמיד חכם כיון שכל מעשיו לשם שמים, יש בו קדושת התורה, וגם גופו קדוש בקדושת התורה, כי הגוף עוסק בתורה ומתקדש בקדושתה, וממילא הוא כמו בית המקדש, והלב שלו הוא קודש קדשים, והגרונ הוא כמו המזבח עם השיטין שבו יורדים הנסכים!

ולכן כשהוא שותה זה כמו יין על גבי המזבח, כי תלמיד חכם שותה מפני שהוא חייב לשתות לצורך עבודת השם, ונחשב כמו שהיין מתקדש בקדושת הגוף, ומי שנתן לו את היין כאילו הקריב קרבן.

משמשי האדם השלם – מתקדשים

והטעם בזה כמו שכתב המסילת ישרים (פרק א) כי אדם השלם שמשמש מן העולם רק לצורך עבודת הבורא, הרי הוא מתעלה וגם העולם מתעלה ומתקדש איתו, והעולם מקבל דרגה וחשיבות מיוחדת על ידו.

ומביא על זה המסילת ישרים מחז"ל (חולין צא, ב) בענין אבני המקום אצל יעקב אבינו, שכל האבנים נתקבצו למקום אחד וכל אחת אמרה עלי יניח צדיק ראשו, ואין הפירוש שהאבן עצמה אמרה, אלא הכוח הרוחני המחיה את האבן, כמו שמצינו (בראשית רבה י, ו) שכל צמח יש לו מלאך ברקיע שאומר לו גדל, ויש שרו של ים (ב"ב עד, ב), כך גם באבנים יש מלאך שהוא כוח רוחני בעל דעת המחיה את האבן, והמלאכים האלו שנותנים את

לעילוי נשמת הרה"ג
רבי שמואל אריה שציגל זצ"ל
בן הגה"צ רבי מנחם זאב זצ"ל
נלב"ע כ"ז אדר ב' תשנ"ב - תנצב"ה

לע"נ הר"ר אברהם ב"ר שלמה ז"ל
נלב"ע כ"ג שבט תשמ"ט - תנצב"ה
חוג' מרת דבורה ב"ר חיים הלוי ע"ה
נלב"ע כ"א אדר ב' תשע"ד - תנצב"ה

לע"נ רבי משה ב"ר גרשון ז"ל אלינסון
נלב"ע כ"ג באדר ב' תשע"ט - תנצב"ה
חוג' מרת לאה רחל ב"ר יוסף ע"ה
נלב"ע ל' שבט תשפ"ג - תנצב"ה

מוקדש לנכדיו
מרדכי בן הרב אבידן
עם רות בת הרב משה יחיאל
לרגל שמחת נישואיהם

הלכות והנהגות

ממזן פוסק הדור רבי משה שטרנבוך שליט"א

פרשת ויקהל - פרה תשפ"ה

ענין קריאת פרשת פרה מדאורייתא או מדרבנן

מתוך שיעור שמסר רבינו לחור' כולל תשובות והנהגות בשנים עברו

ודרשין "לעשת אלו מעשי פרה, לכפר אלו מעשי יום הכפורים", וילפינן מהכא דפרה ויום הכיפורים דינים שווה דבעינן בהו פרישה שבעה.

ומעתה נראה דגם לגבי קריאת הפרשה יש ללמוד דין קריאת פרה מיום כיפור, דכשם שביום כיפור צריך הכהן גדול לקרוא מתוך ספר תורה את הפרשה, (ורשי' ביומא ס"ח: פירש דלפינן כן מנמילואים דמבואר בגמ' ביומא (ה) "מניין שאף מקרא פרשה מעכב ת"ל ויאמר משה אל העדה זה הדבר אשר צוה ה' אפילו דיבור מעכב), כך גם בעשיית הפרה צריך לקרוא את הפרשה כמו ביום כיפור.

ולפי"ז מה שכתבו הראשונים דקריאת פרשת פרה דאורייתא, עיקר כוונתם בשעת עשיית פרה אדומה אבל בזמנינו הקריאה מדרבנן, אך אכתי יש בזה נפק"מ לדניא, דאף שהקריאה מדרבנן מ"מ כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון ומסתברא שגדר התקנה בקריאת הפרשה היה כעין דאורייתא דהוא חובת קריאה ולא רק חובת שמיעה כשאר קריה"ת.

ומה שכתבו הראשונים דהקריאה מדאורייתא ומשמע דהאיזנא נמי מדאורייתא, כוונתם דחמורה קריאה זו כיון שעיקרה מדאורייתא ואינה ככל שאר קריה"ת, אלא הוא חובת קריאה כדפ"י.

ובזה יבואר הא דכתב בספר 'מחזיק ברכה' (סי' קמז) בשם 'תוספות רבינו יהודה כ"י, שכל הד' פרשיות דאורייתא, ולכאורה הדבר תמוה מאוד היכא רמיזא בפסוק חובת קריאת ד' פרשיות, אמנם לדברינו נראה, דכוונתו דכולהו הוי 'מצות קריאה' כעין כל הקריאות מדאורייתא דהוי חובת קריאה ולא רק חובת שמיעה.

לכוון לצאת בברכות

השתא א"ש הא דכתב החתם סופר לכוון לצאת בברכות, דהא גדר החיוב הוא חיוב קריאה ובעינן לברך ככל קורא בתורה אלא דיוצא בזה מדין שומע כעונה.

וזהו הלכתא דבתא לדניא להזהיר העולה לפרשת פרה שיכוון להוציא הקהל בברכות, דמאחר שלדעת כמה מהראשונים פרשת פרה כדאורייתא וכן דעת השו"ע, נכון לכל אחד לצאת גם בברכות.

ובאמת במשנ"ב (סי' קל"ט ס"ק יג) משמע כן, דכתב שנוכח לכתחילה שלא להעלות לפרשת זכור ופרה, סומא ועם הארץ שאינו יודע לקרוא מתוך הכתב, ומבואר דשאני קריאה זו דאינה רק שמיעה מהבעל קורא, אלא מדין שומע כעונה ולהכי בעינן גמי לצאת בברכות, וע"כ לא יעלו מי שאינו יודע לקרוא דאז יש לחוש דהברכות לבטלה.

חיוב נשים בפרשת פרה

והנה יש לדון לפי מה שדימו הפוסקים פרשת פרה לפרשת זכור, אם נשים חייבות ג"כ בפרשת פרה, לפי הסוכרים דחייבות בזכור, ומסברא אמינא דאפילו אי נשים חייבות בפרשת זכור, מ"מ פטורות מפרשת פרה, דטהרת פרה אדומה מצותה על הצבור דוקא, וחובת ציבור לא חלה על הנשים, ולא דמי לפרשת זכור שגם נשים כולל חיוב מחיית עמלק שהרי אפילו כלה מחופתה יוצאת למלחמת מצוה.

פרשת פרה מדאורייתא או מדרבנן

איתא בשו"ע (סי' תרפ"ה סעי' ז) "יש אומרים שפרשת זכור ופרשת פרה אדומה חייבים לקרוא מדאורייתא, לפיכך בני הישובים שאין להם מנין צריכים לבא למקום שיש מנין בשבתות אלו כדי לשמוע פרשיות אלו שהם דאורייתא", וכן מבואר נמי מדברי השו"ע לעיל (סי' קמז סעי' ב) דאף למתירין לקרוא בלחש בעת קריה"ת, לא התירו בפרשת זכור ופרה כיון שהוא מדאורייתא.

ובהגות חתם סופר (סי' תרפ"ה) כתב עוד חידוש לדניא דכיון שהקריאה מדאורייתא צריך גם לכוון לצאת הברכות.

אמנם במג"א (סי' תרפ"ה) תמה מנלן לחדש דפרשת פרה דאורייתא, והיכא רמיזא בקרא האז חייבא לקרות פרשת פרה בכל שנה.

ובביאור הגר"א (תרפ"ה ס"ק כב) כתב דגירסא משושבת נזדמנה למחבר, והוכיח מתוס' והרא"ש בברכות י"ג, דפרה לאו דאורייתא מדכתבו שם דפרשת זכור דאורייתא ולא הזכירו גם פרשת פרה, ומוכח דפרה לאו דאורייתא.

אמנם מצאנו בריטב"א במגילה (ז: ד"ה גמ') ובתוס' ר"י החסיד ובתורא"ש בברכות (שם, ד"ה כל), דס"ל להדיא דפרשת פרה מדאורייתא, וא"כ אפשר דברי הגר"א אינם מוכרחים דאפשר דהשו"ע ס"ל כשיטתם, ושפיר כתב דפרשת פרה מדאורייתא.

ובנחל אשכול (על ספר האשכול, ח"ב הל' חנוכה פורים ע"ג לג' ה"א) כתב דהיה כתוב בתוס' "הקריאה דאורייתא רק בפרשת זכור או פ"ב", וכוונתם בזה "פרשת פורים" והיינו יבא עמלק שיצאין בה נמי מצות זכירת עמלק, והמעתיק טעה ופתח ראשי התיבות - "פרשת פרה" וע"כ כתב דהוי דאורייתא, ומהו נשתרבה דפרשת פרה דאורייתא.

אך אכתי גם אם נקבל דטעות סופר היא בתוס', תמוה לומר שכל שאר הראשונים הנ"ל דכתבו דפרה מדאורייתא טעו בזה, וא"כ יש לברר מהו המקור דקריאת פרה מדאורייתא.

ובערוך השולחן (סי' תרפ"ה סעי' ז) ביאר בזה דהמקור מן התורה לקריאת פרשת פרה, הוא מדכתיב שני פעמים בפרשה 'לחוקת עולם', דקרא קמא (במדבר יט, י) דרשין ליה בספרי (קכ"ד) שתהא נוהגת לדורות, וקרא בתרא (שם, כא) אייתר למילף מיניה קריאת הפרשה בזמן דליכא אפר פרה, וע"ד מה שאמרו בזבחים (צ) למקראה הקדימה הכתוב.

אך דבריו מחודשים שהרי לא מצאנו דרשה זו בדברי חז"ל ואיך נדון בעצמינו דרשה זו.

גדר החיוב הוא חובת קריאה ולא חובת שמיעה

ולכן נראה לומר, דהא דכתבו הראשונים דקריאת פרשת פרה דאורייתא, כוונתם בזמן המקדש בעת עשיית הפרה היה חיוב לקרוא הפרשה מדאורייתא.

ויסוד הדבר, דבגמ' בריש יומא (ב) מבואר שהוקש עשיית 'פרה אדומה' ליום הכיפורים, דכתיב "כאשר עשה ביום הזה, ציוה ה' לעשות לכפר עליכם",

דברים שנשא רבינו לפני חו"ר כולל תשובות והנהגות בשנים עברו

הדרך להיטהר בזמנינו ע"י לימוד התורה הקדושה

בזמנינו אין לנו פרה אדומה, ויש לדעת מה שכתב השל"ה הקדוש (פ"ר הו"ק) שבזמנינו שאין לנו אפר פרה, הדרך להיטהר הוא על ידי לימוד התורה הקדושה.

והקדוש החפץ חיים (בהקדמה לספר ליקוטי הלכות) האריך בזה שאפילו אם האדם חטא הרבה, מי"מ יש לו טהרה ע"י שיעסוק הרבה בתורה, שהתורה היא כמו אש וכמו ש"כ (ירמיה נג-כט) "הלא כה דברי כאש נאום ה'", ויש לתורה כוח ללכך את נפש האדם, ולהחזיר את הנשמה למצב הקודם שהייתה בלא שום פגם.

ונראה לרמוז הדבר מטהרת אפר פרה, שלוקחים את האפר ומערבים עם מים חיים וע"י נטהר האדם, ורמז יש בזה לכל אדם, שגם אם הוא מלוכלך ושחור כמו אפר, מי"מ אם מערבים בו מים והיינו התורה הקדושה - דאין מים אלא תורה (ב"ק פ"א) הרי הוא נעשה טהור.

וזכרנו שרבינו הגאון רבי זיידל סימטצקי זצ"ל (חתן מוריד הגה"צ רבי משה שניידער זצ"ל ור"מ בישיבה) היה דורש שלימוד התורה מטהר הרבה יותר ממקוה, שהלא דברי תורה הם כאש וטהרתם הוא בגדר 'ליבון' שאינו משאיר אפילו רושם ומוחק לגמרי את החטא, וזהו מדרגת טהרה עליונה יותר מטבילה במקוה.

וכבר אמר הגאון ר' חיים מוואליצין זצ"ל (כתר ראש קלג) שאף שספרי המוסר הביאו בשם הזה"ק תיקונים גדולים שצריך החוטא לעשות כדי לתקן נפשו, אך לא הביאו גם את סוף והמשך דברי הזה"ק שהתורה מצלת מייסורים, ולדעתו כל התיקונים והסיגופים שסידר האריז"ל לכל חטא, היינו דווקא בלי עמל התורה לשמה, אבל מי שעמל בתורה לשמה, זוכה על ידי עמלו בתורה למחוק לגמרי את כל רושם החטא כמו בליבון באש, ואינו צריך כלל לסיגופים.

הגישה ללימוד פסוקי התורה

כל הגישה ללימוד החומש היא בקדושה ובטהרה, וכל המעשיות הכתובים בחומש אינם סיפורים בעלמא אלא כולם שמוותיו של הקב"ה, ויש לגשת ללימוד מתוך הנחת יסוד שאין אנו נוגעים אלא בקצה קצהו של התורה הקדושה, וכמו שפירש הגר"א את הפסוק "תורת ה' תמימה" שכמה שלמדו את התורה וגילו צפונותיה, עדיין היא נשארה תמימה לרוב גדולות - וכאילו לא נגעו בה כלל, ועל כן כשלומדים המעשיות שבחומש בראשית בפרט, יש להזהר טובא שלא לפרשם כפשוטו וכדעת בעלי בתים, אלא לדעת שבהכל יש עומק לפנים עומק אין סוף.

התמדת התורה בכל רגע

סיפר רבינו על התמדת התורה המופלאה של הגה"צ רבי משה שלום זצ"ל, שבא פעם לשאול אותו האם לטבול במקוה בשמחת תורה וערב שמיני עצרת, וצדדי השאלה נבעו שאם אין צורך בכך הרי"ו ביטול תורה, וכך היה כל רגע ורגע מנוצל אצלו ללימוד התורה הקדושה, ובהזדמנות אחרת סיפר רבינו שרבי משה שלום עשה הסכם עם אשתו שאם היא רואה אותו מתבטל מלימוד תורה, לא תכין לו ארוחת בוקר!

לרגל פרשת 'פרה' ולאור דברי רבינו בטהרה ע"י לימוד התורה (ראה מדור הדרכות והנהגות) להלן עובדות מרתקות בענין ידיעת התורה, והקריאה מעוררת את הזמן

לימוד כל נשים נזיקין גפ"ת שמונים פעמים

סיפר גיס רבינו הגה"צ רבי אריה שכטר זצ"ל, שבשמחת אירוסיו של רבינו דרש הגאון רבי יחזקאל טרנא זצ"ל והעיד "אין אפילו תוס' קטן או נידח בנשים נזיקין שהחתן רבי משה אינו יודע אותו ישר והפוך, ואמר שיתכן שזה גם בשאר מסכתות הש"ס, אבל הידיעה והעדות שלו הוא רק בנשים ונזיקין שכן רק במסכתות אלו שוחח עמו החתן, והוסיף עוד ואמר לקהל הנוכחים: "וכי תאמרו שזהו רבותא גדולה, תדעו לכם שאין בכך רבותא, כי יכולני להעיד עוד, שהחתן רבי משה למד כל תוס' בנשים נזיקין שמונים פעמים לפחות, וא"כ מה הפלא שאם לומדים שמונים פעמים יודעים את הכל ישר והפוך".

לא היה מסכת בש"ס שלא למד בבחורו לכל הפחות עשרים פעם

סיפר הגאון הגדול רבי אברהם ארלנגר זצ"ל ששמע מאחיו של רבינו הגאון רבי אליהו שטרנבוך זצ"ל שהוא יודע על רבינו שכבר בהיותו בן עשרים שנה, לא היה מסכת אחת בש"ס שלא למד אותה עשרים פעם.

לימוד ביום אחד מאה דפי גמרא

סיפר הגאון רבי יצחק טננהז שליט"א אשר למד עם רבינו בישיבת שניידערס, (מתפרסם בעיתון יתד נאמן, מוסף יתד השבוע - פרשת ויגש תש"פ):

"אחד הזכרונות החזקים המלווים אותי מאוירת אותם ימים, שבהם השקעתי את עצמי בלימוד, ולולא התורה שהיתה שעשועי היו המחשבות הנוגות מכריעות אותי, הוא הזיכרון שנחקק בי בראותי את התלמיד משה שטרנבוך ניצב בבית המדרש בשעת הבוקר, פותח גמרא וזבחים, נותר במקומו משך שעות רבות, ועד לשעת ערב מספיק ללמוד כמאה דפי גמרא.

הש"ס שגור על פיו בעל פה בימים בחורות

בשעה שביקש תמיו של רבינו הרה"ח רבי יעקב שכטר זצ"ל לבחון את רבינו על כל הש"ס קודם נעילת השידוך, אמר רבינו שקודם המבחן הוא רוצה לחזור עוד כמה פעמים על מסכת סוכה, ובא לאחר כמה ימים להיבחן, כשניצל את הזמן לחזור עוד כמה פעמים על כל מסכת סוכה, וכעת בא להיבחן על כל הש"ס בעל פה.

וסיפר אחד מתלמידי ישיבת חברון מהימים שלמד רבינו בישיבת חברון, שבימים הראשונים שרבינו הגיע לישיבה ונפוצה השמועה אודות גאונותו, ובאו הבחורים

לשאול אותו שאלות בכל הש"ס כולו, והיה מקריא גמרות בעל פה עם הלשון.

האנחה על תוספות בזבחים

סיפר נכדו של רבינו הר"ר אהרן שמואל שליט"א: שבת קודש, רבינו בזקנותו ואני לצידו בחדר הסמוך, עומד מוכן אם יהיה צורך להגיש עזרה, ולפתע נחרדתי כשאני שומע את רבינו נאנח נוראות, והיה נראה שכאב חד וחזק מפלח את גופו. קפצתי בפתח לחדרו לשאול מה אירע ואיך אוכל לעזור, אך לתשובה ששמעתי לא פיללתי, רבינו השיב שהוא רואה כעת שנשמת מזכרונות תוס' אחד בזבחים, ואינו יודע איך אירע לו כזאת, ועל זה נאנח ולא מצא מרגוע לכפשו.

סיפור זה שופך אור על מעשה נוסף אשר כתב הרה"ח ר' יצחק לנדא משב"ק הרה"ק מהר"א מבעלזא ז"ע בספרו "בקודש פנימה" חלק ב' עמ' ס"ט: זכרנו עובדא פלאית שהגאון רבי משה שטרנבוך מחב"ס מועדים וזמנים ותשובות והנהגות שהיה מגיע הרבה אל מרן בימי בחורות, רצה להיכנס עם קוויטעל למרן, והיות שהגבאי הרה"ח ר' שלום פויגל ז"ל היה כבר בחזר האדמו"ר, והתחילו כבר להכניס את הקהל לקודש פנימה, ביקש ר' משה ממני שאכתוב עבורו את הפיתקא דרחמי, וביקש לכתוב: "שיזכה לחדש חידושי תורה". וסיפר אח"כ שאמר לכ"ק האדמו"ר שזכה לסיים את הש"ס, שאלו האדמו"ר "עם התוספות?" והשיב בחיוב. שאלו האדמו"ר שוב: גם מסכת זבחים עם התוספות? השיב ר' משה: אכן במסכת זבחים לא למדתי את כל דיבורי התוספות בעיון היות שמהירתי לגמור בשביל הסיום. והיה לו דבר זה לפלא עצום שהאדמו"ר ברוח קדשו הרגיש בכך, ע"כ.

והנה לנו שנים התוספות במסכת זבחים אשר עליה אמר בצעירותו כי לא למד את התוספות בעיון, מ"מ זכר כל תוס' ותוס' כצורתו וכתבניתו, עד שכאשר נשכח ממנו דיבור אחד בתוס' בזקנותו, נאנח אנחה נוראה השוברת את כל הגוף שהיה נראה כאילו נחתך בו חתיכה בבשר החי!!

אומר לשון הפני יהושע בעל פה

סיפר הרה"ג רבי דוד הלר, שזוכר הוא את רבינו בצעירותו מגיע לעיר לוגאנו בשווייץ לבית אביו הרה"ג ר' ליפא הלר זצ"ל, והיה מדבר בלימוד עם אביו, וראה איך הם מתווכחים בלימוד אודות דברי הפני יהושע' בסוגיא מסוימת, ואביו פתח פני יהושע לבדוק דבריו מתוך הספר, ורבינו לעומתו השלים בעל פה את לשון הפני יהושע מילה במילה - מתוך הזיכרון ללא לעיין בספר.

דרכי אורה

משולחנו של רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגאון רבי מאיר צבי ברגמן שליט"א פרשת ויקהל - פרה תשפ"ה (71)

גדת הלב

קחו מאתכם תרומה לד' כל נדיב לבו יביאה את תרומתו ד' (ל"ה, ה) צ"ע לבאר שינוי הלשון תרומה לה' ובסוף הפס' תרומת ה'.

והנה כבר עמד הרמב"ן על כפילות הלשון 'יביאה' - את תרומת השם' וז"ל: כמו יביא את תרומת ה', אבל יכנה ויפרש, וכן (לעיל ב', ו') 'ותפתח ותראה את הילד' וכו', וע"ד האמת הוא כמו 'יביאה עם תרומת השם' שיביא התרומה העליונה בסוד 'ויקחו לי תרומה' וכבר פרשתי, ולרבותינו מדרש (סוטה יב ב') 'ותפתח ותראה את הילד' שראתה עמו שכנה עכ"ל. ועד"ז כ' האוה"ת וז"ל: פסוק זה מראה באצבע כי לבד המורגש יש המושכל, והוא מאמרם ז"ל כי מעשה התרומה מושכל היא בחינת השכינה כי לה יקרא תרומת ה' וע"י מעשה התרומה יפעיל בה דבר טוב ויחבר אוהל כל ימות, ועיקר הרצון במעשה הוא המושכל, והוא אומרו 'יביאה' פירוש יביא לבחינת הנעלמות עם תרומת ה', וביאר הכתוב מי הוא אשר יביאה ואמר 'כל נדיב לבו' פ' העושה דבר מנשיאות הלב אשר ירבו לצד התנועות הרוחניות השוכן בלב בחשק הדבר יפעיל כמושכל נעלם, אבל אם יביא התרומה בלא נדיבות לב אי"ז פועל כמושכל עכ"ל. ונראה לפרש קצת הדברים בדרך פשוט, עפ"י מה ששמעתי מראש הישיבה דמיר הגאון רבי חיים שמואלביץ זצ"ל בביאור ד' הגמ' מו"ק דכ"ה א' רבי חייא לא חזי מצי למיקרבה ליה, ויכא חד אידמי ל' כעניא אתא טריף אבבא א"ל אפיק לי ריפתא אפיקו לי א"ל ולא קא מרחם מר אעניא אההוא גברא אמאי לא קא מרחם מר גלי ליה אחרי לי שוטא דנורא אמצי ל' נפשיה ע"כ, והוא תמוה מה ה' טענתו של מלאך המות לר' חייא שכיון שר"ת מרחם על עני ונותן לו ריפתא לכן עליו ליתן גם למלאך מ את נשמתו, ומה ענין זל"ו, וביאר הגר"ח זצ"ל שמלאך המות ראה אצל ר' חייא שגם הריפתא נתן לו במס"נ כוז שנתן לעני ממש את נשמתו, ולכן בא וטען לו אמאי לא קמררחם מר גם אההוא גברא, וכמ"ש שם רש"י 'דמתפקדנא למייתי ליה למר בההוא עלמא' וא"כ תן לי את נשמתך עכ"ד, ובאמת יש לרמוז הדבר בלשון הנביא (ישעי' נח) 'ותפק לרעב נפשך' וארו"ל במדרש ויק"ד (פר' בהר) 'ותפק לרעב נפשך' א"ר לוי אם אין לך ליתן לו נחמו בדברים אמור לו תצא נפשי עליך שאין לי מה ליתן לך ע"כ, ועכ"פ מבואר מדר' הגמ' שיתכן שבנדיבות לב של ריפתא לעני יהי' מונח מסירות נפש ממש.

ומעתה יובן ג"כ שינוי הלשון שנא' 'קחו מאתכם תרומה לשם' דכתרומה לה', לשם ה', נצטוו כולם בלא יוצא מן הכלל, ואמנם נוסף בהפס' 'כל נדיב לבו יביאה את תרומת השם' דנדיב לב הנותן במסירת נפש ממש הר"ז תרומת ה', כי נדב את לבו ממש להקב"ה וביטל עצמו להשי"ת והר"ז תרומת ה' ולא תרומתו, וכמ"ש האוה"ת ח' הק' כי לצד התנועות הרוחניות השוכן בלב בחשק הדבר יפעיל כמושכל נעלם, ואז זכה ג"כ להביא התרומה העליונה בסוד 'ויקחו לי תרומה' כלשון הרמב"ן ז"ל.

'כל איש אשר נשאו לבו' - מצא כטבעו שידע לעשות'

ויבאו כל איש אשר נשאו לבו וכל אשר נדבה רוחו אותו הביאו את תרומת ד' וגו' (לה, כא)

כתב הרמב"ן 'ויבאו כל איש אשר נשאו לבו' על החכמים העושים במלאכה אמר בן, כי לא מצונו על המתנדבים נשיאות לב אבל נדיבות יזכיר בהם, וטעם אשר נשאו לבו לקרבה אל המלאכה, כי לא ה"י בהם שלמד מלאכות האלה ממלמד או מי שיאמן בהן ידיו כלל, אבל מצא כטבעו שידע לעשות, ויגבה לבו בדרכי ה' לבוא לפני משה לאמר לו אני אעשה כל אשר אדני דובר עכ"ל.

יום הפורים במחיצת רבינו מרן שליט"א "והימים האלה נזכרים ונעשים"

כמה נאדר ה' מראה רבינו מרן שליט"א בביתו נאוו קודש בעת שמחת פורים. זכיתי להיות במשך שעה ארוכה במחיצתו של רבן ומאורן של ישראל, ונפעמתי לראות את היחס הנפלא והנדיב שמקפיד הרועה הגדול לתת לצאן מרעיתו, כשבמהלך היום, זוכה ציבור ענק של ת"ח ובעלי בתים, בני ישיבות ותשכ"ר, להתבשר בביחוח של קדושה שאינו נמצא בשום מקום אחר. יש שבאים אל מעון קדשו של רבינו שליט"א לקיים מצות משלוח מנות, יש שבאים למסור קוויטל, ואחרים עוברים בסך כדי להתברך בעת רצון.

גם כשהכל מסביב רועש וגועש, יושב רבינו מרן שליט"א במקומו הקבוע, עוסק בלימוד מסכת מגילה, כאילו שום דבר אינו נוגע אליו כלל. מדי פעם שואל את חלק מהמבקרים בביאור לשון רש"י על הגמ' בדף ה' א' 'א"ר יהושע בן לוי חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום שנא' (תהלים כב) אלקי אקרא יומם ולא תענה ולילה ולא דמית לי וכו', ורש"י שם מסביר שפסוק זה כתוב במזמור 'למנצח על אילת השחר' שנאמר על אסתר, ולכן ר"י בן לוי אומר לקרות מגילה בלילה וביום זכר לנס שהיו זועקין בימי צרתן יום ולילה עכ"ל רש"י. וצריך להבין סברת ר"י בן לוי שהרי המגילה היא כדוגמת ההלל של פורים, ומברכים ע"ז שעשה נסים, ואח"כ הרב את רבינו וכו', ואילו המזמור הנ"ל בתהלים מדבר על תפילה וזעקה בשעת הצרה וכמ"ש רש"י שהקריאה היא זכר לנס שהיו זועקין בימי צרתן יום ולילה, ומה ענין שבה והודאה שאנחנו היום אומרים ומשוררים ומשכנים להקב"ה על גאולתנו ופדות נפשנו אחר הצלתנו, לזעקתם של ישראל בשעתם יום וילל על צרתם."

כמה מהתנ"ח שנוכחים במקום מנסים את כוחם, אבל רבינו מרן שליט"א מבאר בכונת ד' רש"י, "כמו הדין שמוזכר במשנה בברכות תחילת פרק תשיעי: הוראה מקום שנגעו בו נסים לישראל אומר ברוך שעשה נסים לאבותינו במקום הזה, ושם בגמ' הוראה מעברות הים וכו' ואבן שיטב עליה משה בשעה שעשה יהושע מלחמה בעמלק וכו' דכתיב (שמות יז) וידי משה כבדים ויקחו אבן וישימו תחתיו וישב עליה וכו', ולכאורה צ"ע דהלא מקום הנס הוא שדה המלחמה שיצא שם יהושע להלחם בעמלק ומה טעם מברכין על ראית האבן שיטב עלי' משה, ומפורש כן שמקום התפילה הוא ממש מקום הנס יותר ממקום שאירע בפועל, ולכן הוראה אותו מברך."

מסיים רבינו שליט"א ש"על דרך זה יש מקום ג"כ לומר דאמר שעת החפילה של מרדכי ואסתר היא שהיתה שעת הנס, וזהו שלמד ריב"ל שצריך לקרות המגילה ביום ובלילה מהפס' שמדבר על תפילה אסתר ביום ובלילה, כיון ששעת הנס היא מחייבת את הקריאה, ושעת הנס היא ביום ובלילה כיון שבאותה שעה זעקו והתפללו גם ביום וגם בלילה, וזו כוונת רש"י 'זכר לנס שהיו זועקין בימי צרתן יום ולילה', כי זמן הצעקה הוא זמן הנס. מרן שליט"א שותה עם כולם קצת יין לשמחת פורים, ומברך כ"א בברכת 'לחיים'. אח"כ שרים את הניגון 'שושנת יעקב' מספר פעמים.

כעת ישנם חילופי משמרות, הדלת הפתוחה נסגרת בעת כניסת חבורה מצומצמת של תלמידים ותיקים שיש להם קביעות עשרות שנים להיכנס לרבינו שליט"א בצוותא ביום הפורים, והם מבקשים לשמוע מאמר קצר מרבינו מרן שליט"א כדרכם בכל שנה. רבינו שליט"א מתנצל בפניהם באצילות, כי אינו יכול להאריך כרצונו מפני קדושת השבת, ומשום כבודם יאמר מעט דברי חיזוק:

"כולם יודעים שאנחנו נמצאים בתקופה קשה שכל שונאי ישראל רוצים להרים ראש, ורחמנא ליצול אומרים 'מאי האני לן רבנן', והם מסתירים את הכוונות האמיתיות שלהם וטוענים שבני ישיבות הק' הם סיבה לחולשת עם ישראל, עפרא לפומייהו, אבל אנחנו מאמינים בני מאמינים קיבלנו מחז"ל את האמת היכן הוא מקום הנס, האבן שיטב עליה משה רבינו, ושעת התפילה שהיו זועקין בימי צרתן יומם ולילה, וזה מקום הנס האמיתי, אצלנו בישיבה שב'ה עוסקים בתורה ויגיעים בלי הפסקה זה מקום הנס האמיתי והתמידי, כמה מתנחלים דברי ר"י בן לוי לשיטתו במדרש שוחר טוב על הפסוק עומדות היו רגליו בשער ירושלים, אמר ר' יהושע בן לוי מי גרם לרגליו שיעמדו במלחמה, שערי ירושלים שהיו עוסקים בהם תורה, ואם יש מאנשי המזרחי שר"ל לא מאמינים, הרי הם צריכים לחזור בתשובה שלימה ולא לדבר ח"ו על תלמידי חכמים, והקב"ה יציל אותם מכל גזירות רעות, וליהודים יהי' אורה ושמחה וששון ויקר."

(נכתב ע"י א' מכאי בית רבינו מרן שליט"א ותשוח"ח על מסירת הדברים)

ורבינו שליט"א הביא ע"ד הרמב"ן, מה שסיפר הגאון רבי חיים יעקב לוי זצ"ל למרן הגרא"ז מלצר זצוק"ל, שאביו הגאון רבי ארי' לוי זצ"ל לקחו בילדותו להתברך בערב ראש השנה אצל הגאון רבי זלמן סנדר כהנא שפירא זצ"ל (אביו של בעל הדבר אברהם זצ"ל) שעלה לארץ ישראל בערוב ימיו, וכשביקשו שיברכו להצליח בלימודו א"ל הגאון רבי זלמן סנדר: תצעק עכשיו בקול גדול בכל כחך ממש 'אני רוצה לדעת ללמוד!' והנה בתוך כדי סיפורו של רח"י לוי למרן הגרא"ז זצ"ל, תיאר לו את אותו המעמד שהיו נוכחים הרבה אנשים במקום ולכן התבייש מאד לצעוק מה שא"ל הגר"ז זצ"ל, ושלא כדרכו של מרן הגרא"ז זצ"ל שהי' ידוע במדת סבלנותו אבל באותו רגע לא הי' יכול להמתין לסוף המעשה ונזעק להפסיק את הגר"ז לוי בתוך כדי דבריו ושאלו: "נו, דו האסט טאקע גשריגען?" ["נו, האם אכן צעקת?"], והשיב לו הגר"ז כמצטדק שלא הי' מסוגל כלל לצעוק באותו מעמד מפני הבושה הגדולה שהי' כרוכה בזאת, ונחרד ע"י מרן רבי איסר זלמן זצ"ל ונאנת בכאב: אוי, אוי, אוי! . [אמנם אח"כ בטוב לבו וענותנותו של מרן הגרא"ז זצ"ל א"ל להגר"ז לוי: אבל למעשה אתה יודע ללמוד...].

והוסיף ע"י מרן רבינו שליט"א: הנה עפ"י המעשה הזה, פעלתי כמה פעמים עם ילדי תלמוד תורה שבאו אלי להתברך להצליח בלימודם, ופ"א אמרתי בן לכיתה גדולה של כמה עשרות ילדי תשב"ר שבאו להתבחן אצלי בחודש אלול על כמה פרקים במס' ב"ק וידעו ב"ה טוב,

יביקשו ממני שאברך אותם שיוכו להתגדל לת"ת וראיתי רצינות מיוחדת על פניהם, אמרנו כלונו ביחד פרק תהלים לדוד ה' אורי וישעי, ואח"כ אמרתי להם שיציעו בכל כוחם ג' פעמים: אני רוצה לדעת ללמוד! ואכן כולם צעקו ממש בכל כוחם והווייתם, והיה המתזה לחרדת אלוקים, רעש גדול מאד, ובס"ד אחר כמה שנים שמעתי ממנהל הת"ת שאכן כיתה זו הצליחה יותר מכל שאר הכתות.

עוד הוסיף רבינו שליט"א להביא ע"י מנעשה רב, שפ"א למד הגאון רבי מאיר שמחה (בעל האור שמח) זצוק"ל למד עם חברותא ונתקשו בהבנת התוס', ואחר היגיעה א"ל הגר"מ ש"ש זצ"ל שכדאי להפסיק מעיונם לאמירת כמה פרקי תהלים, ושאלו החברותא באיזה נוסח עליו להתפלל, והשיב לו הגר"מ ש"ש זצ"ל שעליו להתפלל על אהבת התורה, ואכן אחר אותה התפילה עלה בידם להבין את עומק ד' התוס'. 'המשיל זאת הגר"מ ש"ש זצ"ל לאשה שפנתה לשכנתה לשמור על הילד שלה, ואחרי זמן מה התחיל לבכות והשכנה ניסתה לסובבו ולמפחו, אך הילד לא נרגע והמשיך לבכות ולצרוח, וזאת למרות שהיו לה ילדים מושל עצמה וידעה היטב לטפל בהם, עד שאם הילד הגיעה והזויה אותו קצת פה ושם ומיד נרגע, כי האמא שאוהבת אותו מרגישה בדיוק מה שחסר לו, וכך אמר הגר"מ ש"ש זצ"ל כי מי שבאמת אוהב את התורה, מיד הוא מרגיש את כוונת התוס'...

(נערך עפ"י הספר 'מסוד הכמים' להגאון ר' מאיר הרשקוביץ שליט"א)

'טוב שם משמון טוב'

המשתה מרבין אותו בבגדי כהונה גדולה בלבד שנא' (ויקרא כא) 'אשר יוצק על ראשו שמן המשתה ומלא את ידו ללבוש את הבגדים' כשם שמתרבה בשמן המשתה כך מתרבה בבגדים עכ"ל, ואמנם גם כהן שכבר נתרבה בשמן המשתה אינו יכול לעבוד עבודה בלי שילבש את הח' בגדי כה"ג, חוץ מעבודת יו"כ שמשמש בבגדי לבן, אבל אם יעבוד כן בכל השנה הר"ז חילל עבודתו.

זה כוונת מאמרים ז"ל לחלק בין שמן המשתה לשמותם של שבטים, דאמנם גם שמן המשתה הי' מעכב בתחילת כהונתו של אהרן, אבל לא הי' זה משום שנצרך השמן עצמו לכפרה, רק הי' תנאי בתלות הכהונה שיהי' משוח בשמן המשתה ואח"כ הכה"ג עצמו הוא המכפר, אבל שמונתן של שבטים החקוקים על לבו הם עצמם המכפרים, והיו הביאור 'טוב שם משמון טוב'.

והנשיאם הביאו את אבני השפה ואת אבני המזבים לאפוד וזאבן ואת הבשמים ואת השמן למאור ולשמן המשיחה ולקטורת הסמים. (ל"ה, כ"ז – כ"ח)

בילקוט קהלת 'טוב שם משמון טוב' אמר הקב"ה חביב עלי שמונתן של שבטים החקוקים על לבו של אהרן מכהן גדול שנמשח בשמן המשתה עכ"ל, וצריך לפרש מאמרים ז"ל מה ששיבחו שמונתן של שבטים משמן המשתה.

ונראה, דהנה הנשיאם הביאו גם את אבני השוהם ואבני מילואים וגם את הבשמים ושמן לשמן המשתה, והלא מצינו ב' אופנים לחינוך הכ"ג, כהן משוח בשמן המשתה כמו שנתמנה אהרן הכהן בתחילת כהונתו, ויש ג"כ כהן מרובה בגדים כמבואר במתני' פ"ק דמגילה לאחר שנגנו שמן המשתה, ול' רמב"ם פ"ד מכלי המקדש הי"ב: אם אין שם שמן

'ושחט אותה לפניו' (לפרשת פרה)

רש"י וספרי הנו' משמע שהי' רצון ביחוד שפרה ראשונה תהי' דוקא בסגן, ואמנם הרמב"ן כ' בזה"ל: ואין הכוונה לומר שיהי' חיוב המצוה בסגן יותר מכל"ג או כהן הדיוט, אלא הוראת שעה היתה בפרה ראשונה שתהי' באלעזר והוא הי' הסגן עי"ש מה שביאר בזה ג' אופנים. ימ"מ דין פרה אדומה שצריכה לישחט לפני הכהן גדול וכמו ששינוי במס' פרה (פ"ד מ"א) שאם נשחטה שלא לפני כ"ג פסולה. והנה בכל הקרבנות אמר הכתוב שנשחטין לפני ה', וכמ"ש (ויקרא א') 'ושחט את בן הבקר לפני ה', 'ושחט אותו על ירך המזבח צפונה לפני ה', וכ"כ 'ושחטו פתח אהל מועד' (שם ג'), אבל בפרה אדומה כתיב 'ושחט אותה לפניו', ופרש"י שר"ל לפני הכהן, והיינו שאי"ז ככל הקרבנות שנשחטין לפני ה', אלא הכהן עומד כביכול במקומו של הקב"ה.

נראה לפרש עפ"י מ"ש רבינו בחי' (פר' חוקת) כי מצות פרה אדומה היא יסוד ושושן תורה שבע"פ עי"ש ויש להאריך בזה הרבה, ולכן פרה אדומה נעשית לפני הכ"ג כדוגמת שחיטת הקרבן פתח אהל מועד, כיון שהכ"ג הוא מקור תורה שבע"פ וכעין בחינת 'אהל מועד' שהוא מקור התורה שבכתב, כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה"צ הוא.

יתתם אתה אל אלעזר הכהן והוציא אתה אל מהוץ למחנה וישחט אתה לפניו (במדבר י"ט, ג)

פ"י רש"י ונתתם אותה אל אלעזר הכהן מצותה בסגן, והוציא אותה אל מהוץ למחנה חוץ לג' מחנות, 'ושחט אותה לפניו' זר שוחט ואלעזר רואה עכ"ל.

ומ"ש רש"י 'מצותה בסגן' הוא מד' חז"ל בספרי (חקת ח') בא הכתוב ולימד על הפרה שתהא עשוי' בסגן, תדע שכן, שהרי אהרן קיים ואלעזר שורף את הפרה עכ"ל, ואמנם כוונתו רק על פרה ראשונה שהוראת שעה הי' לעשותה בסגן, אבל נחלקו רז"ל (יומא דמ"ב ב') בשאר כל הפרות, איכא דאמרי לדורות כהן גדול ואיכא דאמרי לדורות כהן הדיוט, וכ"ה בספרי (הובא ברמב"ן כאן) ובתוספתא (המובא בר"ש רפ"ד דפרה) ונתתם אותה אל אלעזר הכהן, זו נעשית באלעזר ושאר כל הפרות ככהן גדול דברי ר"מ, ר' יוסי ור' יהודה ור"ש ור"א בן יעקב אומרים זו נעשית באלעזר ושאר כל הפרות בין בכ"ג בין בכהן הדיוט ע"כ, ומ"מ לכ"ע אין מצותן לדורות בסגן.

ולכאוי"ל שלמ"ד שישאר כל הפרות ככהן גדול א"כ הי' עיקר המכוון לעשות פרה ראשונה שלא בכ"ג, ולמ"ד שישאר כל הפרות ככהן הדיוט הי' עיקר המכוון בפרה ראשונה שלא תהי' ככהן הדיוט, אך מלשון

מכירת חבד

ממרן ראש לראשי הישיבות רבינו הגר"ד פוברסקי שליט"א

בד בבד | על התורה

צוה ה' (קו' מוכנותיך ישראל לרבי ישראל כהן תשל"ט - בשם רבינו שליט"א).

בנין בית המקדש

כותב נכדו הרה"ג אברהם אליעזר פוברסקי שליט"א נולד ישיבת תורה בתפארתה: שמעתי נמר"ז מרן הגר"ד פוברסקי בביאור המחכים בבנין אריאל ולא לבנין אריאל וגם לא אמרו בסתם המחכים לבית אריאל. והכוונה בבנין על מלאכת הבניה שמוכחים בבנייתו שאין בנין ביהמ"ק דוחה שבת.

ובל חכם לב ככם יבאו ועשו את כל אשר צוה ה' (ל"ה י')

כדי לזכות במלאכת המשכן לא מספיק להיות חכם שררי יש הרבה אנשים שהקב"ה חונן להם חכמה ודעת. אלא צריכים להיות בגדר 'חכם לב' שמונעים את החכמה לעלות במדרגות רוחניות על ידי למוד תורה ורכישת מידות טובות, עד שגם הלב מושפע מהחכמה. רק אלו שהם מקיימים את דברי הפסוק ודעת היום והשבות אל לבבך זכו במלאכת המשכן ובלב כל חכם לב נתתי חכמה, ורק אלו יכלו לעשות את כל אשר

כבוד מלכים

מרן תנאון רבי חיים שלמה ליובוביץ זצ"ל ראש ישיבות קמניץ ופוב"מ מחותנו של רבינו מרן שליט"א נלב"ע ח"י אדר תשע"ו

שקשה להבין, עד שבא רבי חיים שלמה ובאר מה שהברכת שמואל אומר כך היה את כל הספר. מומנו ידעתי מה כתוב שם. גם בשיעורי בישיבה היה אותו מחדש. האנא הגדול רבי יצחק שיינר (שליט"א) אמר: "זה אמת - שכל זמן שהוא היה, היה אתנו עדין רבי ברוך בער ועכשיו הוא נפטר".

בניידות היה מיוחד מאוד. יש מדרגות בענוה. דוד הילך אמר: 'ואנכי תולעת לא איש'. אברהם אבינו אמר 'ואנכי עפר ואפר'. לעומתם משה רבנו אמר 'ונחננו מזה'. ביטל את עצמו לגמרי. מה הכוונה 'נחננו מזה', בגמרא בשבת מסופר שאחר קבלת התורה בא השטן לשמוע וראה שאין תורה, הלך לחפש אצל שרו של ים והמשיך לחפש. הלך למוטה רבינו, בגמרא הוא מוזכר בלי שם, 'בן עמרם', וענה לו: התורה לא אצלי, א"ל הקב"ה: בדאי אתה התורה לא אצלי? משה רבנו הרגיש את עצמו שהוא רק היה צינור שמועביר תורה לכלל ישראל, אני 'בן עמרם', אין משה בעולם - 'ונחננו מזה' מסרתי להם את התורה ואני לא קיים.

ענוה כזו של 'נחננו מזה' ראינו אצל רבי חיים שלמה זצוק"ל. היה אומר פשוט בלימוד, זה אבי אמו לי, כך שמעתי מאבא, כאילו אין לו מעצמו כלום. משים עצמו כמי שאינו.

שורש המידות טובות זה ענוה. כך הוא היה. לא היה אצלו מושג של קנאה או כבוד 'נחננו מזה'. היינו מדברים אתו בלימוד הוא שמע והשים עצמו כמי שאינו. כשבאנו לקחת אותו לישיבה הוא לא הבין, מה אני שייך לישיבת פהיבז? היו צריכים לשכנע אותו עד שהסכים לבא לישיבה. ובישיבה, כולם אהבו אותו, ראו אדם השלם הלב שלו כובש. כל פעם שבא לישיבה, לא הבין איפה צריך לשבת. האדם השלם. הרבה לא יודעים, אבל הוא היה מתמיד גדול, ישב לילות ארוכים בבית ולמוד.

היתה לו השפעה גדולה על התלמידים?

רבינו שליט"א: במדרש רבה כתוב על הפסוק: 'ראו קרא ד' בשם בצלאל' הדא הוא דכתיב 'טוב שם משמך טוב', כמה הולך שמך טוב מוקטון לטרקלין ושם טוב הולך מסוף העולם ועד סופו. שם טוב זה לא רק מבחן מה הבריות אומרות עלי, אלא ישנה השפעה של גשמייות. שאדם נהנה באכילת מאכלים ערבים ושאר כל הדברים יכול לקחת ולהשתמש. אבל יש הנאת הריח, אדם נהנה בלי פעולה, עצם מה שעומד ליד הריח, מוקבל מאליו את ההנאה. התלמיד חכם מוסיף בעולם מה שאפשר לשאול אותו בדברי תורה וליהנות מוחכמותו, אבל בנוסף הוא מוסיף יראת שמים וקדושה ועל זה מכוון שם טוב שמושפע למורחק.

מרן שליט"א משייח בלימוד עם מרן הגר"ד ש' בהיכל הישיבה

ביא דברים ששח רבינו מרן שליט"א לאחר פטירתו של מרן הגר"ח ש"צ"ל: למעשה שנינו נולדנו באותו מקום. בברנוביץ. שם היה בית חולים. אחנו התגוררנו בקלצק והם בקמניץ. אבל בשני המקומות הללו לא היה בית חולים, רק בברנוביץ שהיתה עיר יותר גדולה משהם, שנינו נולדנו בברנוביץ אבל לא הכרתיו אז. לראשונה הכרתיו שהיה בן שבע ושהיינו יחד באניה שבה עליו לארץ הקדש 'שיף ברודערס'.

יצאנו לארץ ישראל ברכבת מוילנא, וברכבת נפגשנו כל המשפחות יחדיו. אבא מרן ראש הישיבה זצוק"ל והגאונים רבי יעקב משה ליובוביץ וגיסו רבי משה ברנסטיין, רבי חזקיהו יוסף מייזקובסקי ממרייזק. רבי שמואל

יונטרבר ר"י פייסק ורבי אריה שפירא מביאליסטוק. יצאנו מוילנא למוסקבה למוסקבה ברכבת, ממוסקבה לאודסה. לקח יום נוסף ואז עלינו על ספינה רוסית לאיסטנבול. שם היינו שבוע. מושם העבירו אותנו לעיירה בחוף הים התיכון, בה היינו שלשה שבועות, מושם נסענו ברכבת לחלב ומוחלב המשכנו לבירות, מוירות נסענו באוטובוס ועצרו אותנו בעתלית לעשרה ימים. לפני פסח כשהורנו כל אחד למקומו, במסע זה הכרתי את רבי חיים שלמה כשנינו היינו ילדים.

בארץ הכרתיו בבית מרן הרב מבריסק זצוק"ל. אני הכרתי את מרן הרב זצוק"ל עוד בילנא, כשאבא מרן זצוק"ל כמע אצלו שיעורים, וכאן הגעתי למרן הרב. ורבי חיים שלמה למד אצל מרן הגר"ד בן הרב זצ"ל. כשהפחתה הישיבה בתש"ג, ביקש הרב מבריסק מאביו רבי יעקב משה ליובוביץ שישלח את בנו רבי חיים שלמה ללמוד אצל בנו רבי בערל בישיבה. מרן הרב מאוד אהב אותו וקרב אותו ובנוסף כל השנים. כשהיו לי ספיקות על ההגות שונות כל מרן הרב, הגר"ח היה הכתובת לשאול, איך מרן הרב נהג ומה היה הנהגה שם בבית - בהמשך השנים נהיינו מוחותנים להבחלי"ח כשבני שליט"א נהיה חתנו. אני זוכר שבאנו לביתו במאה שערים, בית פשוט עם מדרגות ישנות אבל בפנים שררה חמימות רבה.

איך אפשר להגדיר את דמותו?

רבינו שליט"א: האמת שהוא היה מאוד צנוע עשה עצמו כמי שאינו, הסתיר את עצמו ואת גדולתו ובאמת הוא היה מופשט לגמרי מהעולם הזה. הוא 'שב ולמד בהתמדה. את גדולתו וענקיותו הכרתי בשנים האחרונות כשהגיע לישיבת מזה הכוונה? עד שהוא הגיע לישיבה לא הצלחתי להבין את הברכה שמואל' מלבד סימן אחד בב"ק ואחד בגיטין. כשבחורים באו לדבר אמרתי

שם טוב זה השפעה רוחנית בלי שיעור. יראי שמים כבר מרגישים. נכנסת לבית של מרח החזק איש זצוק"ל מיד מרגישים את ההשפעה. בישיבה בלי לשמוע שיעור לא תדע ללמוד, אבל ידעת שמים זה השפעה והירחי ביראת ד'. הקטורת זה ריח רוחני, צמצום של רוחניות, אבל בזה"ק כתוב שקטורת שוחט את היצור, לכן מזהב הפנימי, אפילו שלא מקריבים קרבנות, קרא מזהב, כי עליו שוחטים את היצור הרע. היתה לו השפעה רוחנית על התלמידים שנדפה למרחוק.

הספר בתלמידי מרח הגר"ש ליבוביץ זצ"ל יום א יט אדר א תשע"ו

נפלה עטרת ראשנו אי נא לנו כי חטאנו, לכאורה מספיק כבר נפלה עטרת ראשנו אי נא לנו, מה מוסיפים עוד כי חטאנו, כתוב כאן יסוד גדול! מה הוא אבילות בכלל ישראל, אכתוב לא כשאר העמים, בוכים! מצטערים! צריך לדעת על מה מדברים, נפלה עטרת ראשנו, מי לקח את העטרה, ריבונו של עולם אבינו שבשמים הוריד מושיבה את העטרה. למה? אי נא לנו. למה?

כי חטאנו, זה התכלית של האבילות להתבונן למה, כל החיים זה רק לדעת שהקב"ה מנהל את העולם, והוא עושה כמו שהוא מובין, אבל אכתוב צריכים להצדיק את הדין, אבל לשאול למה, כי חטאנו אנחנו האשמים לא מגיע לנו....

מנורה הטהורה אורה נעדרה, זה כתוב בקינות, מנורה הטהורה, מנורה הטהורה רק טהורה היא עשויה מזהב טהור כתוב, והשמן שמדליקים בה הוא שמן זית זך, זך נקי! טהור! ואין זה הגיע לידי כתיב ע"י עמלה בתורה, והמנורה הזאת אורה נעדרה, אין

יותר אור, במנורה הרי כשר גם בטומאה, אבל כשהיה מאירה, מנורה זה אור התורה, מה זה המנורה אור התורה זהו המנורה, וכשאיש טהור עם המנורה הטהורה בתכלית ללא שום פגם אז היא מאירה, וצריך לדעת זה תלמיד חכם, איי מה היה הראש ישיבה, מנורה טהורה, טהורה נמש בלי שום פגם, כלום! כלום! טהור! טהור! והטרה הגיעה לידי כתיב ע"י עמל ויגיעה כל ימיו, אז הוא האיר את העולם, ועכשיו מנורה הטהורה אורה נעדרה, חושך! עטרת תפארת לארץ נגדרה, עטרת תפארת העטרה שהיתה תפארת, לקחו מאיתנו, ואנחנו בוכים איכה תפארתנו מראשיתו השליכו, לקחו מאיתנו את כל התפארת, עלה מות בחלוננו ובא בארמנותינו, בארמון, בהיכל, בבית המקדש, לבית המקדש נכנס מלאך המוות.

הגמרא אומרת אין מתאבלים, אומרת הגמרא במועד קטן, אבילות זה לא רבים, זה יחיד, אומר רש"י שנאמר אבל יחד עש"ל, על מה זה כתוב? זה כתוב על בית המקדש, זה ירימיה הנביא אמר נחרב בית המקדש ואז הוא אומר אבל יחד, אומר רש"י על המקום אם יחשבו שזה רבים אז צרת רבים חצי: חמור, צריך לדעת שכל אחד צריך לחשוב על עצמו, זה לא צרת רבים, אבילות זה דין של יחיד, כל תמיד מושיבה, כולם בוכים! כולם מתאבלים! אבל האבילות צריכה להתייחד על כל אחד, כל אחד מהתלמידים צריך להרגיש ולדעת שהורידו מנונו את העטרה, ואז ההתעוררות היא לגמרי אחרת, זה התפקיד, זה התפקיד כעת וזה לא פשוט.

ז"ל אומרים ראה הקב"ה שצדיקים מועטים, עמד ושתלם בכל דור ודור, מה זה צדיקים מועטים, צדיקים המונה שזה מחזיק את הדור, לא סתם ככה, וכאלו יש מעט מאד, מה עשה הקב"ה פיזר אותם, שתלם בכל דור ודור, הצדיק הזה הי' יכול להיות בדור הקודם, וגם קודם לכן, אבל מה היה על הדור שלנו, אז עמד הקב"ה ושתלם בכל דור ודור, הקב"ה הראה לאדם הראשון דור דור ודורשיו הוא לא הראה לו את כולם הוא הראה את דורשיו הדור, וזה אנחנו צריכים לדעת את מה שאבד לנו לקחו את דורש הדור, בודאי הקב"ה ינלא את מקומו אבל לקחו, זה האביל כאן דור דור ודורשיו, זה לא סתם, זה לא אבילות פשוטה.

בחז"ל כתוב הספידו את הלל, הלל היה נשיא ישראל, היה אפשר לחשוב מה הספידו אותו, הספד על הלל מוסתמא היה שעה שעתים אני יודע, כתוב בגמרא מה אמרו על הלל חסיד ועינו, אתם טומעים, שתי מילים, שואל המהרש"א זה ההספד על הלל זהו זה? זה גדול הדור, חסיד ועינו, אומר המהרש"א לא כתוב כאן חסיד ועינו, צריכים לראות את הגמרא כעבודה זרה, יש מוסילת ישרים יש דרך, תורה מביאה לידי זהירות, זהירות לידי זריזות, אחר כך הולך נקיות פרישות טהרה קדושה, ואז בא חסידות ועונה יש מחלוקת מה יותר גדול, כאן אמרו על הלל לא חסיד ועינו, אמרו כל מה שכתוב קודם, כל המוסילת ישרים הוא עבר, תורה מושלמת.

זהירות מושלמת, זריזות מושלמת, נקיות מושלמת, קדושה מושלמת, פרישה מושלמת, הוא אחוז כבר בחסיד ועינו, אומרים חז"ל למה אמרו ככה, כי באותו זמן היה אסיפה של רבנים וצא בת קול ואמרה יש ביניכם אחד שראוי לרוח הקודש אבל אין הדור ראוי לכך, מי הוא הראוי לרוח הקודש כתוב כחסידות וענה הם מביאים, נתנו עיניהם בהלל הזקן, זה היה ההספד, כשאומרים עליו חסיד ועינו על ר' חיים שלמה זה לא רק שתי המילים האלו, זה מיקף את כל המהלך כל מה שאדם יכול לעלות ולעלות במסילה העולה בית א-ל, הוא קיים, ממערתו, מילדותו.

הגמרא מוסיפה על הלל תלמידו של עזרא, גם זה הספד, וזה צריכים לדעת ר' חיים שלמה הוא הרי זכה, הוא היה תלמיד, כל מי תלמיד? של הסבא, האם ידוע לנו מה הרי ר' ברוך בער, אצלם, האבא ר' יעקב משה גם אני זוכר אותו, הוא למד אצל הרב מברסק, ר' חיים שלמה גם כן זכה, הוא זכה ללמוד בבית הגדול הזה ולרות קשור, להיות קשור לבית לא סתם, תלמידו של עזרא המובהק תלמיד של עזרא, הוא היה תלמיד, אני יודע מנועשים איך שהוא היה מקורב, איך שהרב מברסק אהב אותו, למד איתו, לא כל אדם זוכה לזה, זה רק זוכה מי שעלה בכל המדרגות, זה מה שאבד לנו, ועל זה אכתוב בוכים נפלה עטרת ראשנו או נא לנו כי חטאנו.

אני רוצה להגיד לכם, רבותי תדעו, פחד נורא! בראשית חכמה כתוב עזה כמות אהבה, מה הפירוש של הניילים האלה, תשמעו מה שהראשית חכמה אומר, אהבה חכמה אהבת הנפש והגוף, אהבת הנשמה חכמה, כזאת אהבה שאין בכל העולם, עזה כמות, עכשיו אנחנו מבינים מה שקורה בדרך כלל יודעים שהבשר והנפש זה מלחמה כל החיים זה מלחמה של הנשמה עם הגוף, מלחמה! יש אהבה? יש אהבה? זה הרי מלחמה, מנצחים מתגברים, אבל יש מלחמה, אבל יש מה מצב שני? עזה כמות, שנעשה מחובר, נעשה אחד, ובכחו נין דבקות שאין יותר גדולה מזאת, ועכשיו אני מובין קצת כמה זמן לקח להפריד את נשמות מהגוף, הרבה זמן לא כרגיל, מפני שהם לא רצו בשום אופן, נדבקו! הנשמה לא רצתה לעזוב את ר' חיים שלמה, ור' חיים שלמה לא רצה לשחרר אותה, למה כי זה הרי אני עצמי, הוא נשמותו אחד, במשה רבינו זה היה ככה, במשה רבינו היא לא רצתה לבוא, בא מלאך המוות והוא גירש אותו לי מעלי, וכבר הקב"ה לא היתה לו עצה והוא בא לקח בידיו את נשמותו של משה, זה לא היה כ"כ קל, זה עזה כמות אהבה, זאת זה ראינו בעינו ראינו והרגשנו, התפללנו! בכינו! רצינו לעזור לו, לעזור לו לקיים את תאוותו להשאיר עוד איתנו, מה אפשר לעשות מזירת שמים, או נא לנו כי חטאנו, מגיע לנו מה אפשר לעשות.

הוא גם זכה מכיון שהוא היה תלמיד של עזרא, אז הוא נקרא ממוסרי התורה, מנועתיק השמועה, זה לא פשוט! משה קיבל תורה מסיני, ומסרה ליהושע, ויהושע לזקנים, יש הרבה, יש מהלך וגם כאן יש את המהלך כי מלאך השם צבקות הוא, אם הרב דונה למלאך השם צבאות אז יבקשו תורה מפייו, מה זה מלאך, אומר המוסילת דוד שליח, הוא היה שליח של הקב"ה, הקב"ה הביא בדרך הזה את ר' חיים שלמה אתה תנלא את תפקידו אתה תלמיד את בני את עם ישראל את תורת, וזה הפשט במוסרי התורה מנועתיק השמועה, מי זה היה הבדיסקער רב, ר' חיים וכו' וכו' עד הגאון, זה לא רגיל.

ועל זה אכתוב בוכים, ועל זה אנחנו מתאבלים, ומבקשים מהקב"ה ריבונו של עולם מה ידעה? מה ידעה? אבל הישיבה היא קדושה, אתה יודע שהישיבה היא קדושה, אתה יודע מי שישד אותה, והקב"ה זיכה בשישיבה הזאת יש... הוא היה שליח נאמן מלאך השם, אנחנו מבקשים מהקב"ה שירחם, רחם עלינו, תסמור על הישיבה הקדושה הזאת, כולנו יחד, כל התלמידים יזכרו את דרכי, ילמדו מנועשיו, לדעת מה היה לנו, ולדעת מה חסר לנו ואין מתקנים.

הקב"ה ירחם עלינו ויחם אותנו אפשר לומר, בתוך אבלי ציון וירושלים, יחד עם בית המקדש, יחד עם השוראת השכינה, יקיים בקרוב.

ר' חיים שלמה מה אני יגיד אני הרי מודבר גם כמשפחה, אוי כמה האצלת מרוחק על המשפחה, כמה היו קשרים אליו הילדים, הבנים הבנות הרבנית שתהיה בריאה וחזקה, כזו מסירות נפש, היא גם בת גדולים, צריך לראות איך שלא נפרד, תהי' מליץ יותר על משפחת, על בניו וחתני הגדולים, על תלמידיו כבניו, שכל אחד ואחד היה כמו יחיד, הי' בן שלי, תרחם עלינו, שהקב"ה יאמר לצרוננו די ויבילע המוות לצח ונחה השם דימעה מועל כל פנים ונאמר אמן.

בשנחה, נראה בתי"ץ האדמו"ר בעל המבשר ט"ב מביאלא זצ"ל

משנת רמ"ה

ממשנת רבינו מרן ראש הישיבה הגאון רבי משה הלל הירש שליט"א

פרשת ויקהל - פרה תשפ"ה

עמל התורה - נתינת כבוד לקב"ה

הוראת שעה

החיסרון בעמל התורה ובכבוד שמים גורם לגזירות על בני הישיבות

[מתוך שיחה בישיבת סלבודקה - אדר תשפ"ה]

דיברנו עד עתה שהעמל בתורה נותן כבוד לקב"ה, וממילא זוכה לסייעתא דשמיא גדולה. אמנם יש להוסיף בזה, שיש עמל ענין לפני תחילת הלימוד, והיינו העמל להגיע בזמן... בתור שמאחר לסדר בגלל עצלות, בלי שום סיבה אמיתית, לא די שמפסיד את זמן הלימוד, אלא מפסיד גם את ההזדמנות להוסיף בכבוד שמים, שהרי אדרבה, תוא חלילה מזה את הקב"ה, בכך שמראה במעשיו כאילו אין התורה חשובה בעיניו, ויכול לוותר על חמש דקות, או עשר, או חצי שעה, בתור כזה מפסיד חלילה את כל הסייעתא דשמיא שלו.

יש ענין נוסף של כבוד שמים, שכתוב בשערי תשובה לרבינו יונה (שי"א אות קמח), שאדם צריך להיות במצב כזה, שבכל דיבור שהוא מדבר, ובכל פעולה שהוא עושה, ייראה עליו שמה שחשוב בעיניו זה עבודת ה' יתברך! לא רק ביתס ללימוד, אלא בכל ההנהגה של האדם, אם לא רואים עליו שהוא 'בן תורה' שמייקר כל דגע, זה ממועט כבוד שמים חלילה.

כיום הקב"ה מעניש אותנו בעונש ישיר על בני תורה, שרוצים לקחת מאיתנו את האפשרות ללמוד. וצריך לדעת שהקב"ה הוא שעושה לנו את זה ולא הממשלה, הם יקבלו את שלהם כמובן, אבל כלפינו זה הקב"ה. וצריכים את להתבונן 'על מה עשה ה' ככה', ובהכרח צריך לומר, שאם היינו מכבדים את הקב"ה כראוי הוא לא היה לוקח מאיתנו אפשרויות ללמוד, אלא אדרבה היה מוסיף לנו עוד לימוד, ואם אינו עושה כן, זו ראייה ברורה שחסר לנו בכבוד שמים.

יש כיום, ברנך ה', אברכים ובחורים רבים שלומדים בעמל גדול מאוד, אבל למרבה הצער יש גם רבים אחרים, שחסר להם בעמל התורה, וכן חסר להם במה שכתב השערי תשובה הנ"ל, דהיינו שלא רואים עליהם שהכלית חייהם היא עבודת ה'. וזהו אנו צריכים להתחזק, בעניין של נתינת כבוד לקב"ה על ידי הלימוד עצמו, לא לבטל זמן לפני הלימוד, ולא בשעת הלימוד, ללמוד סדרים שלמים! אכזרנו בעבר כמה פעמים שהמינימום של בתור ישיבה זה ללמוד עשר שעות ביום! ולעלות ולהוסיף עוד ועוד. גם אברכים צריכים להתחזק מאד בזה, ולחשוב היטב לפני שמבטלים תורה אם אכן יש צורך אמיתי בזה.

כשיש לאדם חוסר חשק וחוסר הצלחה, אם אז הוא מתאמץ ללמוד הוא מראה בכך כמה התורה חשובה בעיניו. ועד כמה הוא מוחשיב את הקירבה לקב"ה, וזוכה מוחות כן שהקב"ה בעצמו מלמדו תורה.

וצריך לשנן מה שכתב בנפש החיים שער ד' בגודל מעלת העמל בתורה, ובפרק כ"א שם הפליג בגודל השכר הצפון לעמלי תורה לעולם הבא, וכתב, 'והנה אמרו בפרק קמא דבתרא (י.) מאי אשבעה בהקיץ תמונתך, אלו תלמידי חכמים שמנדדין שינה מעיניהם בעולם הזה. הקדוש ברוך הוא משיבין מזיו השכינה לעולם הבא. ובפרק חלק (סנהדרין ק.) דרש רבי יהודה ברבי סימון, כל המשחיר פניו על דברי תורה בעולם הזה, הקדוש ברוך הוא מבהיק זיוו לעולם הבא. והכל לפי ערך רוב עסקו ונפלאות דביקותו בתורה הקדושה'. ומבואר מוכר, שככל שהאדם מותאמן יותר ללמוד בכל מצב, גם כשקשה לו, וככל שהוא דבוק יותר בתורה, גיע למדרגה גבוהה יותר לעולם הבא ולנצח נצחים!

עוד הביא שם את דברי הגמרא במסכת חגיגה (יד.) 'אשר קונוטו ולא עת נהר יוצק יסודם, אלו תלמידי חכמים שמקמטין שינה מעיניהם בעולם הזה. הקדוש ברוך הוא מגלה להם סוד לעולם הבא, שאמור נהר יוצק יסודם, והם הטעמי תורה הגדולים, שהם האור העליון הגנוז'. הרי שגם מי שמרגיש שאינו מדין ואינו מצליח בלימודו, בעולם הבא הקב"ה בכבודו ובעצמו יגלה לו את סודות התורה.

אמנם אדם צריך לשים לב ולהתבונן מה באמת מפריע לו, שכן פעמים רבות מי שמתלוצץ על חוסר הבנה והצלחה בלימוד לא מפריע לו באמת מה שאינו זוכה לידיעת התורה, אלא שהוא מרגיש חוסר הצלחה בחיי החברה. ואף שאולי נעורב בזה גם קצת רצון לדעת את התורה, מכל מקום אין זה העיקר אצלו. ומכיון שהחסרה לו הבנת החשיבות של לימוד התורה, ממילא אין לו סייעתא דשמיא. ועל כן צריך כל אחד לחזק את עצמו להתבונן בגודל הענין של לימוד התורה, שאף על פי שגדלנו והתחננו על זה, מכל מקום פעמים רבות אנו לא מפזימים באמת את חשיבות לימוד התורה.

אנו חיים במצב כזה שפשוט לנו שמוסלול החיים הוא מהגן לחיידר, ומשם לשיבה קטנה וישיבה גדולה וכוללים, אך מכל מקום אנו צריכים לעצור משטף החיים, ולהתבונן ולבחור בחיים, שזה החיוב של 'ובחרת בחיים', להבין עד כמה חשוב לימוד התורה, שזה כל הנצחיות שלנו, ובהו תלוי כל זכות הקיום של כל האנשים הקיימים בארץ ישראל ובעולם.

ובפרט עכשיו, שיש שרוצים לעקור חלילה את לימוד התורה מהישיבות, ואינם מבינים שבזה הם מורתים את הענין שעליו הם יושבים, מתעצם החיוב שלנו להתבונן ולהתחזק בזה, להפנים בעצמינו את גודל חשיבות התורה שמקיימת את כל העולם. ועל ידי זה נזכה לעמל בתורה ולכבוד את הקב"ה, ונזכה לסייעתא דשמיא בלימוד התורה, ושיתבטלו כל הגזירות.

כתוב בפרשת תרומה (צמח כה י) 'ועשו ארון עצי שיטים'. והקשו במדרש (שמו"ר פ"ד ד"ס ב), 'מפני מה בכל הכלים האלה כתיב ועשית. ובארון כתיב ועשו ארון'. דהיינו שבכל כלי המשכן כתוב 'ועשית שולחן', 'ועשית מנורת זהב', 'ועשית מזבח', הכל בלשון יחיד, ורק בארון כתוב 'ועשו ארון', בלשון רבים. מותרץ המדרש, 'אמר רבי יהודה ברבי שלום, אמר לו הקדוש ברוך הוא. יבואו הכל ויעסקו בארון. כדי שיוזכו כולם לתורה'. ומבואר במדרש, שעל ידי בניית הארון יש כח לזכות בתורה, ולכן רצה הקב"ה שכל ישראל יעסקו בבנין הארון, כדי שיוזכו כולם לתורה. וצריך לבאר הענין, כיצד זוכים לתורה על ידי עסק הארון.

והנה, כתוב בפרשתנו, פרשת ויקהל (ס"ו לו א), 'ויעש בצלאל את הארון'. ודקדקו חז"ל במדרש (ס"ס פ"ו ב), מדוע דוקא עשיית הארון נקראת על שמו של בצלאל. וזה לשון המדרש שם, 'אתה מוצא בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא למשה עשה המשכן, בא ואמר לבצלאל. אמר לו, מהו המושכן הזה. אמר לו, שייסרה הקדוש ברוך הוא שכינתו בתוכו, ומלמד לישראל תורה. אמר לו בצלאל, והיכן התורה נתונה. אמר לו, משאנו עושים את המשכן אנו עושין הארון. אמר לו, רבינו משה, אין כבודה של תורה בכך. אלא אנו עושין הארון ואחר כך המשכן. לפיכך זכה שיקרא על שמו, כינאמר ויעש בצלאל את הארון'. ומבואר מדברי המדרש, שהענין בבניית הארון הוא כדי לכבד את התורה המונחת בתוכו.

ומעתה אפשר לומר, שזו היא כוונת חז"ל באומרים שאם כל ישראל יתעסקו בארון יזכו לתורה, שכן בזני הארון מכבדים את התורה, וכבוד התורה הוא כבודו של הקב"ה, שהרי 'קודשא בריך הוא ואורייתא חד הוא', וזי שמכבד את הקב"ה זוכה שהקב"ה ילמדו תורה, ונמצא שעל ידי שכיבדו ישראל את התורה בבניית הארון, זכו שהקב"ה ילמד אותם את התורה.

והנה איתא במנחות (ה.) שאבימי שכח מסכת, ובא לפני רב חסדא תלמידי שייכרנה לו. ושאלה הגמורא, מדוע הלך אבימי לרב חסדא, ולא כלל לו כיבוא אצלו. ומתרגל, שסבר אבימי שכך תהיה לו יותר סייעתא דשמיא. ופירש רש"י שם (ד"ה מסתייע) 'מושם יגעתי ומצאתי'. ולכאורה יש לתמוה בזה, שהרי בפשטות 'גיעה' היינו מה שמתייגע בעצם הלימוד, ולא מה שמתייגע לילך ללמוד.

ולפי מה שנתבאר, שעל ידי כבוד התורה זוכים לתורה, יש לפרש שביגיעת התורה יש שני עניינים: א. ענין טבעי, שכאשר אדם עובד לידע חכמה אזי הוא מוכן אותה. ב. ענין סגולי, שעל ידי העמל שיש לו בלימוד התורה הוא מכבד את התורה, שזה כבודו של הקב"ה, ולפיכך הוא זוכה שהקב"ה מלמדו תורה. ולגבי זה אין חילוק אם העמל הוא בעצם הלימוד, או בדבר המוביא ללימוד, שכן בכל ענין יש בזה נתינת כבוד לקב"ה, וזוכה מוחות כן שהקב"ה מושרה שכינתו עליו ונלמדו תורה.

דבר זה נוגע מאוד אלינו. פעמים רבות בני תורה מתלוננים על חוסר חשק בלימוד, חוסר הצלחה או חוסר הבנה, ומוחות כן מתרמים מלימוד התורה, ואינם מבינים שאדרבה, דווקא

בדין עשה שני שגגות בהעלם אחת

הוכחה שהעושה שתי שגגות ביהעלם אחד אינו חייב אלא אחת

ולכאורה דבר זה תמוה, שהרי הדין הוא שאם עשה שתי שגגות ביהעלם אחד אינו חייב אלא אחת, כגון אם נעלם ממנו איסור נדה ובעל נדה בשגגה, ואח"כ נודע לו האיסור אבל שכח שבא עליה, ואח"כ שוב נעלם ממנו האיסור ובעלה, הדין הוא שאינו חייב אלא אחת, כיון שלא היתה לו ידיעה בפועל בין שתי הביאות שעבר עבירה, ואף על פי שבכל ביאה יש שגגה אחרת, ונמצא שיסוד הטעם שאינו חייב אלא אחת אינו תלוי בכך שעבר על שגגה אחת, אלא שאין ידיעה בינתיים לחלק, ומדוע נקט הרמב"ם בדבריו 'הרי הכל שגגה אחת'.

ראיה נוספת מדברי הרמב"ם שחייב החטאות תלוי במספר השגגות

עוד יש לעיין במה שכתב הרמב"ם (פ"ט ה"ז), וזה לשונו: מי שעבר ובעל סמוך לוסת, על דעת שתקדום ביאתו לראיית הדם, והרגישה האשה נטמאת בשעת תשמיש, ואמרה לו נטמאתי, הרי זה לא יפלוש כשהוא מתקשה, כמו שביארנו בהלכות איסורי ביאה, ואם לא ידע שאסור לפרוש מיד, ופירש כשהוא מתקשה, חייב שתי חטאות, אחת על כניסתו, שהרי בעל נדה, ואחת על יציאתו, שיציאתו הנאה לו כביאתו. במה דברים אמורים, כשידע שאסור לבעול בשעת הוסת, ודימה שתקדום בעילתו לראייתו, ולא ידע שאסור לפרוש מיד, שנמצאו לו שתי העלמות בשתי הבעילות, אבל אם לא ידע שאסור לבעול בשעת הוסת, ולא ידע שאסור לפרוש מן הטומאה מיד, אף על פי שפירש מיד והוא מתקשה, אינו חייב אלא חטאת אחת, מפני שכניסתו ויציאתו שהן כשתי בעילות בשגגה אחת זין, ובהעלם אחת עשה הכל, עכ"ל.

ובפשטות היה נראה, שאדם זה שלא ידע שאסור לבעול בשעת הוסת, וכן לא ידע שאסור לפרוש מיד, אף שעבר על שתי שגגות, מכל מקום אינו חייב אלא אחת, משום

לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת (שמות לה ג).

איתא בשבת (ע.) 'הבערה בכלל היתה, ולמה יצאת, להקיש אליה, ולומר לך מה הבערה שהיא אב מלאכה וחייבין עליה בפני עצמה, אף כל שהוא אב מלאכה חייבין עליה בפני עצמה'. ומכאן לומדים שיש 'חילוק מלאכות' בשבת.

דעת הרמב"ם בענין אדם שעשה עבירות הרבה ביהעלם אחד

והנה כתב הרמב"ם בהלכות שגגות (פ"ה ה"א): **הבא על ערוה ביאות הרבה בהעלם אחת**, אף על פי שהיה בין בעילה ובעילה ימים הרבה, הואיל ולא נודע לו בינתיים, והרי היא גוף אחד, **הרי הכל שגגה אחת, ואינו חייב אלא חטאת אחת**. אבל אם שגג בה ואחר כך נודע לו, וחזר ושגג בה עצמה ובעלה, ואחר כך נודע לו, וחזר ושגג בה עצמה ובעלה, חייב על כל בעילה ובעילה, שהידיעות מחלקות השגגות.

ומקור דין זה במסכת כריתות (טו.), שם נחלקו תנאים אם 'ביאות מחלקות'. ופסק הרמב"ם כחכמים, שאין הביאות מחלקות, אלא כל שהוא גוף אחד ועשה ביהעלם אחד אינו חייב אלא אחת.

ובפשטותו משמע, שאף אם עשה כמה שגגות, מכל מקום אם עשה זאת ביהעלם אחד, ואין כאן גופים שונים שמחלקים, אינו חייב אלא אחת, ונמצא שצריך הטעם שחייב אחת הוא משום שעשה זאת ביהעלם אחד, ואין ידיעה המחלקת ביניהם.

אמנם ממה שכתב הרמב"ם 'הרי הכל שגגה אחת', משמע שצריך הטעם שאינו חייב אלא אחת הוא משום שנחשב לשגגה אחת, אבל אילו היה עושה שתי שגגות ביהעלם אחד, היה חייב שתיים.

שאינו כאן אלא 'העלם אחד'. אמנם ברמב"ם מבואר שהטעם שחייב אחת הוא משום שנחשב לשגגה אחת. ודבר זה תמוה לכאורה, מדוע אכן דנים שני מעשים אלו כשגגה אחת.

השגגה תלויה במחשבת האיסור

ונראה לומר בדעת הרמב"ם, שהוא סובר שמניין החטאות תלוי במנין השגגות, והסיבה שאם עשה שני מעשים ביהעלם אחד אינו חייב אלא אחת, משום שהם נידונים כשגגה אחת. והגדר כזה, שהגדרת 'שגגה אחת' אינה תלויה בשם האיסור, אלא במחשבת האיסור, שאם אותה מחשבה הביאה את כל המעשים, דנים הכל כשגגה אחת. כלומר, באופן ששגג ולא ידע מהעבירה, ומכאן זה בעל כמה בעילות, כיון שמכח המחשבה הראשונה עשה, נחשב הכל לשגגה אחת, אמנם באופן שהיתה ידיעה בינתיים, הידיעה מחלקת את מחשבת השגגה, ונמצא שלא עשה הכל מחמת מחשבה אחת, ולפיכך הוי שתי שגגות.

ולפי"ז יש לבאר דברי הרמב"ם, לגבי מי ששגג גם בבעילה סמוך לוסת וגם בפרישה בקשוי. שכן באופן הראשון ששגג בכך שבעל סמוך לוסת, מאחר וסבר שלא יבוא לידי עבירה, ועשה עבירה נוספת שפרש בקישוי, שהיא עבירה הבאה מחמת חסרון ידיעה, כזה אי אפשר לדון ששגגה אחת הביאה את כל המעשים, שהרי ידע מהעבירה הראשונה, אלא שדימה שלא יבוא לידי איסור, וא"כ מחשבתו בענין זה היתה שלא לעשות עבירה, ועוד שגג בכך שלא ידע את האיסור השני, ואין שתי העבירות באות מכח מחשבה אחת, ולכן בהכרח הן שתי שגגות, ונידונות כשתי העלמות.

אמנם באופן השני שהשגגה היתה בכך שלא ידע שיש עבירה במעשים אלו, אזי כיון שבמחשבתו הראשונה סבר לבעול ולפרוש בקישוי, מאחר וסבר שאין בכך איסור, ממילא כל מה שעשה באותם המעשים נחשב לשגגה אחת, כיון שהיתה מחשבתו בשעת השגגה לעשות את שתי העבירות, ומכח מחשבת השגגה הראשונה הוא עושה את שתיהן, לפיכך הכל נחשב לשגגה אחת, ואינו חייב אלא אחת.

משנת הישיבה

מתוך סדרת ועדי הדרכה לאברכים

עבודת התפילה (ז')

מישהו שומע אותך

כפר חסידים בשעת תפילת מנחה, וכששאלו אותו מה ראה, אמר שראה את כל הציבור מתפללים, חוץ מזקן אחד שעמד בפינה ודיבר עם מישהו... זו צורת התפילה - לדבר. גם על התפילין חיים ידוע שפשוט היה מדבר עם הקב"ה. וגם הרב אברמסקי זצ"ל ראו עליו כשהיה מתפלל שהוא 'נושא ונותן' עם הקב"ה. הוא הרגיש שהקב"ה מולו והוא עומד לפניו - אז הוא דיבר.

אמנם, הגם שהוא מדבר אל הקב"ה 'כדבר איש אל רעהו', מכל מקום ברור הדבר שצריך לעשות זאת ביראה ובדרך ארץ, כמו שכתוב בתנא דבי אליהו (פ"ט.), 'כשבא סנהרוב מלך אשור והקיף את ירושלים עמד חזקיה בתפילה לפני הקדוש ברוך הוא, שנאמר ויתפלל חזקיה אל ה' ויאמר וגו', [והיה] נראה כאדם שהוא מדבר עם חבירו. נחה רוח אלוקים ובא על ישיעה בן אמוץ הנביא. אמר לו, אדם שמדבר לפני מי שגדול ממנו בשר ודם מרתיע גופו ונודעזעין איבריו, המדבר לפני מלך מלכי המלכים ברוך הוא על אחת כמה וכמה שידבר באימה וביראה וברתת ובזיע. לפיכך חלה חזקיה חולי גדול, שנאמר בימים ההם חלה חזקיהו למות' וגו'. כמובן שתביעה זו היתה לפי דרגתו העצומה של חזקיהו המלך, אבל על כל פנים נלמד מזה לגבינו, שהגם שצריך לדבר מכל מקום צריך לעשות את זה ביראה ובדרך ארץ.

ישנו דבר יסודי מאוד בענין התפילה, והוא מה שכותב המסילת ישרים (פ"ט.), 'מי שהוא בעל שכל נכון, במעט התבוננות ושימת לב יוכל לקבוע בליבו אמיתות הדבר, איך הוא בא ונושא ונותן ממש עמו יתברך, ולפניו הוא מתחנן ומאיתו הוא מבקש, והוא יתברך שמו מאזין לו מקשיב לדבריו, כאשר ידבר איש אל רעהו ורעהו מקשיב שומע אליו'. דהיינו, כשם שאדם חייב להפנים שהוא נושא ונותן עם הקב"ה, ולפניו הוא מתחנן, וממנו הוא מבקש, כך הוא צריך גם להפנים שהוא מדבר למישהו ששומע אותו! ואין הכוונה לכך שכשהוא מוציא מילים מפיו יכולין בהם, אלא שייבין שהוא ממש מדבר אל מישהו ששומע!

אדם יכול לכזין את כל פירוש המילים מתחילה ועד סוף, אבל עדיין זה לא אומר שהוא מדבר עם מישהו! הוא מכזין את המילים, אבל הוא לא מרגיש שהוא מדבר לקב"ה, ובאופן כזה זו לא תפילה! זה אולי לימוד פירוש התפילה, אבל הוא לא מתפלל! 'מתפלל' הכוונה שהוא מדבר אל הקב"ה, זו צורת התפילה, להרגיש שהוא עומד לפני הקב"ה ומדבר אליו. ואם הוא לא מדבר, רק סתם מחבר מילים ולא מרגיש שהוא מדבר, יש כאן חיסרון בכל צורת התפילה!

יש מעשה מפורסם עם רבי אליהו לופיאן זצ"ל, שאדם חילוני נכנס לשיבת

ממדן רבינו הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א ברשת ויקהל תשפ"ה

• ווי העמודים וחשוקיהם • שאלה משולחננו של מרן שליט"א

והנה המהר"ם נפטר בתאריך י"ט אייר ה' אלפים נ"ג כשהוא בן 78, והמלך האכזר לא שחררו לקבורה, ודרש סכום מופלג עבור שחרור גופתו הקדושה והטהורה, וכך היה שם עוד 14 שנים, ורק לאחר 14 שנים בתאריך ד' אדר שנת ה' אלפים ס"א, פדה אותו הרב אלכסנדר ויסקינד ווימפן בממון רב שתרם רוב רכשו בעבור פדיון גופתו, והובא לקבורה בבית העלמין בוורמייא.

והנה גם בהר"ג בית דין, נאמר בסנהדרין (דף מז ע"ב) שהיו קוברים אותם בקבר מיוחד, אבל לא בקברי אבותיו מיד, אלא לאחר זמן, והטעם דאף שהרגו אותו במיתת ב"ד, עדיין אין לו כפרה אלא עד לאחר הקבורה.

והנה בגמרא (שם דף מז ע"ב) דנה הגמרא האם קבורה הוא משום ביוזא או משום כפרה, ופירש רש"י משום ביוזא הוא - שלא יתבזה לעין כל שיראהו מת ונרקב ונבקע. או - כי היכי דתיהי ליה כפרה בהטמנה זו שמורידים ומשפילים אותו בתחתיות, וכתב הרא"ש שאיבעיא זו לא נפשטה מה הטעם של הקבורה. וכתב ברמזים שמספק יש להחמיר בכל מקרה.

והנה יש לדעת שבענייננו לא שייכים שני הטעמים, כי גופת החמור הה"ד לא נמצאת ליד המשפחה שיתבזה בפניהם, וגם משום כפרה אין שייך כאן, כי מת זה שנהרג בידי גויים, גם אם לא היה שומר נתכפר לו בהרגתו, וכמו שנאמר בגמ' (שם דף מז ע"א) שהנהרג בידי גויים, גם אם לא היה שומר תורה ומצוות, כיון דלאו כי אורחיה מיתא הוא ליה כפרה, תדע דנתיב 'מזמור לאסוף אלוקים באו נוי'ם בנחלתך טמא' את הילכ קדשך וגו', נתנו את נבלת עבדיך מאכל לעוף השמיים, בשר חסידך לחיות ארץ, שאפילו אם היה חוטא כל ימיו, כיון שנהרג בידי גויים כבר נקרא 'עבדיך', וגם אם לא נקבר כבר יש לו כפרה.

ואם כן אין כאן כ"כ טובת המת לשחררו שיקבר במקום טוב יותר, כי הוא נמצא בשמים במקום טוב גם בלי קבורה, וזה בעיקר טובת המשפחה שרוצים לעלות על קברו ולומר קדיש ותיילים, ואם אפשר להסביר להם שזה לא דבר כל כך חשוב [מול השיקול של שחרור מחבלים רוצחים לחופשי], ואם היה מדובר רק בבסוף היה רצוי לפדותו ולהביאו לקבורה, אבל לשחרר רוצחים שפלים בשביל זה, יתכן שאם היו כאן סנהדרין, הם לא היו משחררים רוצחים בשביל להביאו לקבורה, כי הוא כבר נמצא במקום גבוה בשמים גם בלי קבורה.

הרפסת ברכות הנהנין על עטיפות הממתקים

שאלה. יש לי מפעל לייצור חטיפים בתנ"ל, וברצוני לשאול האם יש עלי חוב או עצה טובה לכתוב על העטיפה איזה ברכה לברך על כל חטיף וממתק (או שמא עדיף להימנע מכך, כי לאחר השימוש העטיפה הולכת לאשפה). ואם אכן יש בה עניין, ברצוני לשאול מה עלי לעשות עם מוצר שיש עליו חילוקי דעות איזה ברכה לברך, כגון חטיף 'פצפוצי אורי' - מה אני יכתוב על עטיפות החטיפים, שהרי יש בה מחלוקת הפוסקים.

תשובה. אין לך מצווה גדולה מזו, שיש הרבה חטיפים שלא ידוע ברכתם, ועל די הכיתוב על העטיפה יודעים איזה ברכה לברך, ואנשים מכריזים את הברכה הנכונה, וגם אין בזה חשש של ביזוי כתבי הקודש, שכן העטיפה אינה חייבת בגיזוי, כי אם יש רק שתי תיבות, אין הדבר מחוייב בגיזוי. ובפרט בפצפוצי אורי שזה דבר הכרחי לכתוב את הברכה, כי יש מפעלים שמבשלים את האורז קודם, וברכתו לפי רוב הפוסקים הוא 'מוזנות', ויש מפעלים שהאורז עובר רק קליה וברכתו 'בורא פרי האדמה'. וכפי שפרסמם במדריך הכשרות של העדה החרדית, שפצפוצי אורי משלושה מפעלים ברכתם 'מוזנות', ומפעל אחד [מפעל דגן] ברכתו 'האדמה'.

אנו יש בזה מחלוקת הפוסקים, ויש אומרים שברכתו האדמה, והיא עיצה לכתוב את הברכה העיקרית שרוב העולם מברך, ולכתוב באותיות קטנות: "וא"ל לברך" - ולדוגמא על פצפוצי אורי יכתוב 'ברכתו מוזנות' וא"ל האדמה, והכוונה היא שכל אחד ישאל את רבותיו איזה ברכה לברך. אך בזה נכנסים לניהול של גיזוי, כיון שיש שם דברי תורה עם ארבעה תיבות, ואולי העטיפה צריכה גיזוי לאחר שסיים לאכול.

ונראה שיתבאר את הברכה שרוב הפוסקים סוברים שמברכים על זה, וגם איך שרוב העולם מנהיג לברך, ומי שירך ברכה זו יצא ידי חובה, ובה יציל את כל אלו שאין יודעים כלום, ומי שרוצה לברך את הברכה הנכונה, יברר את ההלכה בעצמו.

ויותר טוב במקרה זה, שיתבאר את הברכה עם מוכרית, לדוגמא 'ברכתו מוזנות' וא"ל מי שיש לו דעת יבין שיש כאן ניהול ויחל לברך מה סוגת הכובית, ומי שלא יברר לפחות בידך את הברכה שהיא לדעת רוב הפוסקים.

שחרור רוצחים כדי להביא לקבורה חטופים שגרצחו

שאלה. בזמנו נשאל מרן שליט"א [קובץ 'ווי העמודים וחשוקיהם' (גליון ק"ח עמ' כד)] לגבי שחרור חטופים תמורת מחבלים רוצחים, אילו היו שואלים דעת תורה בשאלה כאובה זו, איך היו פוסקים האם לשחרר אותם או לא.

וגדדי הספק, שמצד אחד יש כאן אנשים שגמזאים בשבי גורא אצל מחבלים רוצחים, וכל יום שעובר עולה להיות בלתי הפיך ולסכן את חייהם, או להתיר בהם טראומות לכל החיים. ולעומת זאת, ההיסטוריה מראה שהתיכונות לדרישות החוטפים מעלה את המוטיבציה של המחבלים ומגבירה את הנסיונות לבצע הרג חטיפה בעתיד.

זאת ועוד, ששחרור מחבלים צמאי דם עולה להביא בעתיד לרצח יהודים רבים, ובגון המחבל הנודע ויחא סינוואר ימ"ש שישב בכלא והשתחרר בעסקת שליט, הוא יום את כל הטבח הנורא של שנות תורה תשפ"ד, וכן שאר הרוצחים ששחררו באותה עסקה, הם מגדולי הרוצחים היום בעזה. ובאמנו השיב מרן שליט"א שצריכים בית דין של שבעים ואחד שיכריעו על שאלה קשה זו, ואכמ"ל.

ענת ביקשו לשמוע דעת תורה ממדן שליט"א. לגבי חטופים שיודעים בוודאות שאינם בן החיים, והמשפחות רוצות לשחררם כדי להביאם לקבורה, ומצד שני המחבלים השפלים מנצלים את הלחץ שהמשפחות מפעילים, ודורשים לשחרר תמורתם רוצחים שפלים שרצחו יהודים, שעלולים להרג יהודים.

ועל כן, אילו היו שואלים דעת תורה בשאלה קשה זו, האם היו מורים לשחרר מחבלים כדי להביא לקבורה את החללים, או שהיו מורים שבשביל להביאם לקבורה, אין זה מצדיק לשחרר מחבלים.

תשובה. הרי שבאופן כללי יש ענין לעשות כל מאמץ וגם להוציא כסף כדי להביא את החללים לקבורת ישראל, אך בענייננו יש לדעת שכל אחד שמת בידי גויים יש לו כפרה גם בלי קבורה, ומצדו הוא נמצא בשמים במקום גבוה גם קודם קבורה, ולכן אם היו כאן סנהדרין הם לא היו מתירים לשחרר רוצחים בשביל להביא חללים לקבורה.

מקורות וגימיקים

ראשית יש לדעת שאמנם הקבורה היא מאד חשובה בעם ישראל, ואברהם אבינו הוציא סכום עצום של כסף [לפי החשבון של ערך הכסף היום, שילם כשלוש וחצי מיליון דולר] כדי לקנות קבר לשרה אמנו, כי ידע את החשיבות של הבאת המת לקבר, ובפרט לקבר ראוי כמו מערת המכפלה. [אנום סיפר מרן ראש הישיבה בעל 'אבי עזרי' זצ"ל, ששמע בעצמו מפה קדישו של מרן החפץ חיים זצ"ל, שהייתה שאלה של משפחה שהיו מהם שרצו להעביר את אמם לקבורה בארץ ישראל, אך הדבר עלה הון רב. והיו מהם שביקשו לקבורה במקומה באר"ב, וליתן את הכסף לצדקה לזכות הנפטרות. ונסע הרב שך לשאול את השאלה, מה העדיפות בזה. ואמר החפץ חיים במרבר לעצמו: 'אברהם אבינו היה מוכן לשלם ארבע מאות שקל כסף [טאלער] כדי לקבור את שרה אמנו במערת המכפלה, ואם כן זה ענין גדול, אבל זה היה אצלם, ואילו אצלנו התורה נעלה יותר', ע"כ. והתכוין לומר שלפני מתן תורה היה אפשר לשלם הרבה על המעלה של קבורה, אבל לאחר מתן תורה חשיבות התורה היא מעל הכל, ויש להעדיף תורה, וכשיש תורה יש השראת השכינה במקום הזה (וראה מה שהרחבנו במעשה זה בספר 'חמודי אבי עזרי' (עמ' ערב)).

כמו כן המהר"ם מרוטנבורג היה גדול הדור, וכל גדולי ישראל שבוחר שלאחריו היו תלמידיו כמו הרא"ש ועוד, והמלך האכזרי כלא אותו וביקש הון רב כדי לפדותו והוא סירב, כי סבר שאם יפדהו זה יביא למלך תאוה גדולה כלוא עוד גדולי ישראל ולבקש כופר, והיה כלוא במכצר 'אניסהיים' שבע שנים. וכתב ביום של שלמה (גייט פ"ד סימן סו): 'שמעתי על מהר"ם מרוטנבורג ק"ו, שהיה תפוס במגדול איגורם כמה שנים, והשר תבע מן הקהילות סך גדול והקהילות היו רוצים לפדותו, ולא הנית, כי אמר אין פדיון השבויים יותר מכדי דמיהם... ובחודאי דעתו היה, שאם יפדה אותו יש למיחש שלא יעשו כן כל השרים לתלמיד חכם המופלג שבחר בעבור רוב ממון, עד שלא יספיק ממון הגולה לפדותו ותושב התורה מישראל. כי גם שמעתי שהיה בדעת אותו הצורך לתפוס גם הרא"ש תלמידו, ונדע לו וברך לטוליליאל, וניצל ברחמיו וברוכ חסדו. ומשום הכי אמר חסיד, מוטב שתאבד מעט חכמה היותר מישראל ממה שתאבד חכמת התורה עיקר, וזה האות שאז פסקה אותו הרב והשמד לתפוס חכמי הגולה, עכ"ל.

ויעש את הכיור נחושת ואת כבד נחושת במראות הצבאות אשר צבאו פתח אהל מועד (לה, ח). ידוע הצידוק האם מותר לאיש להסתכל במראה, ובשע"ע (יו"ד סימן קנ"ב) ופסקי דאסור לאיש להסתכל במראה ממש "לא ילבש גבר שמלת אשה". וכתב הרמ"א דיש אומרים שהיה דוקא במקום שרק דרך הנשים לראות במראה, אבל במקום שדרך האנשים לראות ג"כ במראה, כמורה. וכתב שם בלילין מהרש"א דמ"מ החברים נמנעים בכל מקום, וגם בביתאור הגר"א סובר שמעיקר הדין אסור. וידוע שגדולי החסידות נהגו שלא להסתכל במראה אפילו בכדי לסדר התפילין ולבדוק בעת התפילה שהתפילין נמצאות במקומם כדון בין עיניך, וכמ"ש בשו"ת דברי חיים (ח"ב סימן ו), יעו"ש. אגבם הרבה מרביתו נהגו לבדוק התפילין עם מראה, וכן נהג מו"ח מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל (כמבוא באשורי האיש ח"א עמ' לו). [אגבם החזו"א זקק"ה החמירו בה משום לא ילבש, מ"מ כלי זה מאוס, והנה רש"י כאן פירש, דבנות ישראל היו בידן מראות שראות להוכיח דגם אין בו משום לא ילבש, מ"מ כלי זה מאוס, והנה רש"י כאן פירש, דבנות ישראל היו בידן מראות שראות בידן כשון מתקשטות, ואף אותן לא עכבו מלהביא לנדבת המשכן, וזהו מואס משה בזה כפי שישושים ליצר הרע. אמר לו הקב"ה קבל כי אלו תבייני עלי מן הכל, שעל ידיהם העמידו הנשים צבאות רבות במצרים וכו', יעו"ש. ומבואר שרק כאן היה הביטוי מיוחדת משום שהעמידו צבאות ע"י המראה, אבל לולי זה, גם הקב"ה הסכים עם משה שהוא בלי מאוס משום שעשוי ליצר הרע. ומובח דאין ראוי להתקין כו"ש להסתכל בכלי זה, והוא מאוס, לפי שהוא עשוי ליצר הרע. אמנם נראה דאין ראיה כלל, וכדאן איירי בגדלה לבית המקדש, שמחמת קדושתו הנוראה צריך הכל להיות בקצות יתירה דק על דק עד אין נבדק, ולבהימ"ק גרידא מראה מאוסה לפי שעשויה ליצר הרע, אבל בעלמא יתכן דאין בה מאיסות, ואם מסתכל במראה לצורך התפילין, או בטרם צאנו מן הבית כדי לבדוק שאין רב על בגדו, כדי שלא יתבזה כבוד התורה ושלל שם שמים, לית לן בה [וראה בחשוני הכמד (ע"ז דף כט ע"א) שפ"כ להדיא התפארת ישראל (שם פ"ב אות יב), יעו"ש].

וימלא אותו רוח אלוקים בחכמה בתבונה ובעדע וכלל מלאכה: ולחשוב מחשבות לעשות בהם ובבבב ובחשבות (לה, ח). הנה בספר קהלת יצחק (שמות כאן) הביא מעשה באחד המשולחים של ישיבת וולאזין שהיה נערך לעגלה וסוס, כדי שיקבל החתנים טוב יותר, והנה כפרי אחד אשר היה גליל לתרום סכומים גדולים לישיבה, בראותו את העגלה והסוס הפסיק את תרומתו, כשמע מרן הגר"ק רבי חיים מוולאזין זצ"ל את הסיבה שהפסיק הכפרי את תרומתו, נסע אליו הביתה, הכפרי שהבין את סיבת בואו של ר' חיים אליו, אמר לו אני רוצה לתת לישיבה בשבועה גדולה, ברם כאשר יאיתי את העגלה והסוסים, הבנתי כי כספי הולך לאו דוקא לגרום של למדי תורה, אלא לגרום של הסוסים, ולכן החלטתי להפסיק את תרומתי לישיבה. אמר לו ר' חיים תביא חמץ שמות, ופתח אותו בפרשת ויקהל (כאן), ואמר לו בתוך בפסוק וימלא אותו רוח אלוקים בחכמה בתבונה ובעדע וכלל מלאכה, ולחשוב מחשבות לעשות בהם ובבבב ובחשבות, וימלא אותו ר' חיים, האם שמעת פעם שאומרים על אחד הגאונים, שהוא תלמיד חכם הידוע את כל התורה, צדיק יסוד עולם, וגם חייט נפלא, והי זה מעורר צחוק, ולמה כתבה התורה שבצלאל יש לו חכמה ותבונה, ודרשו חז"ל כי היה יודע לצרף את האותיות שבהם נבראו שמים וארץ, ואח"כ כתבה התורה שהוא גם יודע לחשוב מחשבות בזה ובבבב ובחשבות, דברים הנחשבים כפעוץ ערך ביחס לחכמות העמוקה של בצלאל. אלא השיב ר' חיים, יש כאן כוונה עמוקה, במשכן היו מקומות שונים, קודש קדשים אחל מועד, חצר כלי שרת, וכל אחד רצה שתורמתו תגיע לקודש הקדשים, ואם כן כיצד היו התרומות מתחלקות, משום כך נבחר בצלאל שהיה יודע את מחשבת כל התורמים, וכל תרומה שנתייחסה אך לשם שמים, חכמים אותה לקודש הקדשים, ואם היה לו פניה נוספת שם אותה, באהל מועד, וזהו כוונת הפסוק, ולחשוב מחשבות בזה ובבבב ובחשבות, שידע גם את מחשבותיו של כל אחד מן התורמים, כדי שיוכל לידע היכן להכניסם. וסיים הגר"ח: "למשולח צריך עגלה וסוס, ברם אם כוונתך לשם שמים תגיע תרומתך רק אל ההוים בתורת ה', ומי שאין כוונתו לשם שמים, יגיעו מעותיו אל הסוס, הסוס יאכל את מעותיו, אך גם זה למצוא יחשב, שהרי גם העגלה והסוס נצרכים להחזקת הישיבה", ע"כ.

ומסיפור זה משמע, דכשנשים תורמים כסף למשולח, והכסף נכנס לתוך כיסו של המשולח, אינם נעשים שותפים בכל מעשיו, אלא תלוי מה קנו בכסף שנתן התורם, האם קנו בה אוכל לסוס, או שקנו בה אוכל לבני הישיבה. וראיה לכך מבצלאל שהיה יודע לחשוב מחשבות להיכן יגיעו כל התרומות של כל אחד ואחד מהתורמים.

יש להעיר על זה ממש"כ הרמ"א (ח"מ סימן רצ"ב ס"א): הנותן מעות לחבירו להלווה על אחריותו ונתן עם מעותיו, ונאבדו מקצת המעות, והפסד לפי ערך המעות, והקא מעות וכו' ויצא בו שאינו דבר מסויים, אבל אם נתן לו להלוך שבעות של זה וכו' ויצא בו, וערבן עם שלו ונאבד אחד מהן, יכול המחזיק לומר לשאינו מחזיק, דלמא שלך נאבד. וכתב הסמ"ע (סק"ל) שטעם החילוק, בין טבעות לכסף, שכסף אם היה צריך להחזירו היה מחזירו לו בלי קפידא או מנין, אלא לפי הערך שנתן, משום הכי הוי כאלו הוא חתיכה אחת והחזירו הוא לפי כולם.

ומבואר שאם כמה אנשים נתנו לשומר כסף, מיד כשהכניסם לתוך הארנק, ואח"כ נאבד חלק מהכסף, גם אם הכסף היה שייך לאדם מסויים, מ"מ ההפסד הוא לפי הערך, וכולם מפסידים. אבל אם הפקידו אצלו זהב, מי שהיה שולו הפסיד. ומשמע שבכסף אם הרבה הכניסו כסף למקום אחד, למרות שהכסף של אחד ניכר משל אחרים, מ"מ כולם נעשים שותפים בכסף, וכל מה שקונים בכסף, הוי זה שייך לשותפים. כיון שמעות כיון שאין מקפידים איזה מעות קבל בחזרה, א"כ נעשו שותפים בכל המעות, הרי לכל אחד יש חלק גם במעות שהולכות לתלמידים, וגם חלק במעות שהולכות לסוסים, ובשלמא כממשכן אפשר לומר שכן שנתנו התיבות של זהב וכסף, הרי כל חתיכה עומדת בפני עצמה, ואין זה מתערב בכל, ולא נעשו שותפים, דומיא דטבעות שכתב הרמ"א, אבל במעות הרי נעשו שותפים [ושמא לא כיון הגר"ח אלא לדחותו בלבד, שהרי אין הוא עורך במה שהפסיק את תרומתו]. וע"ע בירושלמי במסכת שקלים (פ"ג הל' ג), וצ"ע.

התרגשות גדולה נרשמה בתחילת השבוע הקודם בקרב מאות תלמידי ישיבת 'קריית מלך' כאשר באופן מדי נאות מרן רבינו שליט"א להשתתף בעצרת הזיכרון שנערכה לכר גיסו רשכבה"ג מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצ"ל, שבט"ו אדר חל יום השנה השלישי לפטירתו. בעצרת השתתפו ראשי ורבני הישיבה, בעיהם אחינו של רבינו, וראש הישיבה הגאון רבי שלמה קניבסקי שליט"א, וחתנו דבי נשיאה הגאון רבי דב מאיר טננבוים שליט"א, ושאר צוות הישיבה.

את דברי היכלון בפצרת, פתח רבינו ואמר: **בני ציון היקרים המסולאים בפני, איזה זכות יש לנו כעת לשבת פה בפני נאלה שמעמידים את התורה ואת העולם כולו, זה אתם! בלי עין הרע, תלמידי חכמים, בודאי יצנחו מפה גדולי עולם...** לאחר נאך האריך רבינו בדברי זיכרון על דמותו הגדולה, עם שובדות ותנהגות ייחודיות וחרונות משישים שנות חברותא עם גיסו מרן שר התורה זצ"ל. את משאו סיים רבינו: **אני רוצה להגיד לתלמידים היקרים, אנחנו נמצאים פה בישיבה של ש"ב הגאון רבי שלמה קניבסקי שליט"א, שמאד מאד אהוב עלינו, זו זכות מאד גדולה, יש פה עוד גדולי עולם שיושבים פה איתנו יחד'.**

תראו יקירי, אפשר להגיע היום לדרגות גדולות! אתם יכולים להגיע לדרגות הכי גדולות שיש באומה, קוראים לה רוח הקודש מי שיש לו שכל בהיר בלימוד התורה, אתם יכולים להגיע לדברים הכי גדולים שיש באומה. רק צריך ללמוד בחשק, ולראות בעיניים אמיתיות מה תפקידנו בעולם הזה, ואשריכם ואשרי חלקכם שזיתם ללמוד במקום כזה טוב ונפלא שרוחו של רבי חיים זצ"ל נושבת כאן.

ל'בפרט יתעל לפני יום האירוציט שיש התגבחות של נתינה עד בלי די, זה יום טוב ויום סגולה, הקב"ה שמח בשמחתו של הצדיק, יש לי את הרושם שגדולתו של רבי חיים ניתנת למימוש, ואתם יכולים להגיע לדרגה הנוראית הזו של ידיעת הש"ס שמונים פעם. יקירי אתם יכולים לתפוס רוח הקודש, לאהוב את הקב"ה, עם חברים טובים, ללמוד טוב, ותזכו להיות גדולי ישראל, ובכם יתברר עם ישראל, ודבי שלמה וכל תו"ח שיש פה, יהיו שלוחים דרומא של הקב"ה להפוך אותכם לגדולי עולם, כן יאמר השם', כ"ד קודשו של רבינו.

בשבוע שעבר הגיע רבינו לניחום אבלים אצל ידידו וחזן הגאון רבי מסעוד בן שמעון שליט"א, רב בית הכנסת הספרדי ברמת אלהן, ורבה הספרדי של העיר בני ברק, אשר ישב שבעה על פטירת אחיו הגאון רבי שלמה בן שמעון זצ"ל גאב"ד טוה ציון וחבר מועצת חכמי התורה. בתחילת דבריו אמר רבינו 'מספרים עליו גדולות ונפלאות, והוסף שהתפרסם בציבור שכאשר בקשו מרן הגאון יוסף זצ"ל ללכת מן הראשי, אמר בפניו ונתנו שהוא מוכן רק בתנאי שילבש את הגלימה על הכתפיים... והוסף רבינו בכאב: 'חבל על דאבדון... כולם אומרים שהוא היה תלמיד חכם מופלג מאד'. הגר"מ בן שמעון ציין בפני רבינו, שהנפטר זצ"ל היה מסיים מדי שנה בשנה את הש"ס כולו וכן את ספר הזוה"ק. בניו של הנפטר ציינו שאמר שהוא מסיים בער"פ כי הוא בכור, ואת הש"ס הרי צריך להבין כבר דבר עד הסוף, וכל זה אין זה סיום, לכן הוא מסיים גם את הזוה"ר, שם ודאי יש לו סיום... רבינו הגיב בהתפעלות: 'ממש חבל על דאבדון, כזה אדם גדול... שמעתי שהוא השאיר בנים חשובים, ככה אומרים, כאשר אחד הבנים הגיב בביטול 'אז אומרים... הגיב רבינו: 'את עם ישראל לא מורמים'... לסיום אמר רבינו: 'צריכים לראות ולראות שגדלו עוד תלמידי חכמים כמוהו בחזרה. עם ישראל זקוק ומצפה לאנשים גדולים'. הגר"מ בן שמעון סיפר: 'ביום ההוא שול, אני ארד הייתי ילד, הוא לקח אותי ואמר לי בא ללמד חבדותא, נתחבא שם ונלמד', רבינו: 'לחישגים גדולים מגיעים רק על ידי דברים כאלו... המקום ינחם אותכם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים ולא תוסיפו לדאבה עוד, הקב"ה ישלים לעם ישראל את גדולי ישראל, שלא יחסר המהגל'.

לעילוי נשבות

"בינו הגדול רשכבה"ג מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצ"ל וזללה"ה ניסו של מרן רבינו שליט"א, ולפי מ"ו אדר ב' השפ"ב "חזרתי לטובה מילדותי אשרי בכל עש"ק שחיי הקבוצות ביניהם היו יום שמחה אצל אממ"ר זצוק"ל, ובכל פעם ששערו יחדיו ועסקו בחזרה היו הרבנים טאריים ושמחים בנתינת מסיב, והרגישו סביבם בחילה של אור התורה, פקודי ח' ישרים משמחי לב. הכבוד וההכרה והאמנה ששרתה ביניהם אי אפשר לתאר כלל, לא נס ליהא ולא כהנה עינה כשישים שנה עד שעת הפרידה, אשרינו שוכני לחוות אהבת ושמחת התורה במידה כזו" [מתוך מסכת הגאון ר"ב א"ש לרשב"א שליט"א לפרס לזכרו בשנה ה'תשנ"ב].

אחרת נא חירה

איך יתכן שיהיה שנתה ד' כוסות בליל הסדר ויצא יד"ח, וכן"מ אומרים לו שיוסיף וישנה כוס המישיה? * איך יתכן שאם בלע מצה יצא, אבל אם לא בלע את המצה, לא יצא?

תשובה לחידה מגליץ קודם: מתי יש מצוה לאכול בשר בליל פורים?

תשובה. כתב בשער הציון (סימן תרצ"ה ס"ק ב) בשם הל"ב, דיש שאין אוכלין בשר בליל פורים, כדי שלא יספו שהוא סעודת פורים, וענין כזה תלוי לפי מנהג המקום, ע"ל. ונראה דכשחל לל פורים במצאי שבת, מותר דחבשר לא בא מחמת הפורים, כי אם בתור המילה מלכה, כמבואר במש"ב (סימן ש"ק א') טוב לכתחילה לחזר אותה בבשר. אם כן מסתבר דגם לשיטות שלא נהגות לאכול בשר בליל פורים, מותר במוצאי שבת פגלא תלתא, אולם נראה דאם בכל השנה אינו נוהג לאכול בשר במילה מלכה, לא יאכל גם בליל פורים, משום שעדיין יספו שהוא סעודת פורים.

י"ר ע"י מערכת 'קריית מלך' גליציה" k.gilyonot@gmail.com
להנצחות ולהקדשות ניתן לפנות: 053-3145900

לקבלת העלון, פסקי הלכה, ועדכונים מספר שליט"א,
ניתן לתרום במייל a.0527642209@gmail.com
ובפלאשן תגל, או בכתיבת מייל 31268777@gmail.com
ובפלאשן 0533126877.

ניתן להאזין להקלטות ופסקי הלכה המועדפים מדי יום מספר
רבינו שליט"א, וכן עימוד יומי סלחנה שבת תורה,
בקר שיש יצחק, 04-376-0582
או 072-350-9348. סדי עדי"ק יעודכן בקר ראם ישיבה סדי
שליט"א בשבת הקודם בריוח אלהן

דרכי יושר

מתורת מרן הגאון רבי מאיר גריינימן שליט"א

משנת יושר

הביאור בדרכי החזו"א שראשונים
ניצולים מטעויות

[מתוך שו"ת שנערך עם רבינו שליט"א]

שאלה: יש אימרה בשם החזו"א שאדם שלומד סוגיא בעיון לא ימלט שיהיה לו טעויות, אך ראשונים ניצלו מטעויות, והוסיף החזו"א, גם הש"ך, מה בדיוק אמר?

רבינו: זה נכון, הוא אמר שהאדם, טעויות יכול לתפוס אותן, אך הראשונים ניצלו מטעויות, לא מוצאים אצלם טעויות, אצלם, לאחר חצי דקה, החזו"א הוסיף כך גם על הש"ך, הש"ך גם ניצל מטעויות.

שאלה: מה הפירוש בזה, כשיש מחלו' בין גדולי האחרונים למשל דעק"א ואחר, לא נאמר אלו ואלו דברי אלוים חיים, יכול להיות להם טעות.

רבינו: מה הפירוש טעות, החזו"א חולק מספיק פעמים על ש"ך, טעות הפירוש הוא, שלא חישבן טוב את החשבונות בעיון, או שהוא שכח את התוספת בעוקצין, על זה אי אפשר להילחם על הש"ך, הוא זכר הכל, וחישבן הכל מאה פעמים, אצל האחרונים מצינו לפעמים שאשטמיה איזה דבר, וחולקים עליהם מחמת כך, זה יכול להיות, ואילו הש"ך ניצל מזה, לא יתכן ששיכח משהו, הוא מחזיק ראש בהכל, וכשהחזו"א חלק על הש"ך היה זה מחלוקת בשיקול הדעת, זה יכול להיות, הש"ך הרי כותב על עצמו בהקדמה ליו"ד, שחזרתי על כל הצדדים וצידי צדדים מאה פעמים ושנים, ופעמים שמאה פעמים ואחת, וזו שלא היה במחיצה שלי, לא יודע כמה עמל ויגיעות עשיתי, עד שהעמדתי הכל על בוריו.

שאלה: א"כ זה לא מוכיח שהש"ך היה גדול יותר משאר האחרונים.

רבינו: המג"א היה נחשב יותר גדול, כך זה היה נחשב, וככה סבר החזו"א, רעק"א גם סבר כך, הוא כותב באיזה מקום בתשובה, יש לך הערה על גדול האחרונים, כך הוא כותב על המגן אברהם, דאיתי את זה.

תורת יושר

בגדר הטורח דמבטלין בו העשה ד'שבת'

וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון לך (ל"ה ב')

דעת הרמב"ן (ויקרא כ"ג כ"ד) שיש בטורח ועמל בשבת ויו"ט איסור עשה מן התורה והוא מקרא דשבתון דהיינו שיהיה יום מנוחה, וכתב שם הרמב"ן וז"ל לא שיטרח כל היום למדוד התבואות ולשקול הפירות והמתנות ולמלא החביות יין, ולפנות הכלים וגם האבנים מבית לבית וממקום למקום, ואם הייתה עיר מוקפת חומה ודלתות נעולות בלילה יהיו עומסים על החמורים ואף יין וענבים ותאנים וכל משה יביאו ביו"ט ויהיה השוק מלא לכל מקח וממכר, ותהיה החנות פתוחה והחנוני מקיף והשולחנים על שולחנם והזוהרים לפניהם, ויהיו הפועלים משכרמים למלאכתן ומשכירין עצמם כחול לדברים אלו וכיצא בהן, והותרו הימים הטובים האלו ואפילו השבת עצמה שבכל זה אין בהם מושום מלאכה, לכך אמרה תורה "שבתון" שיהיה יום שבתה ומנוחה לא יום טורח, ע"כ.

וצריך עיון בגדר דין זה דהיינו באיזה ענין ובכמה טורח נאמר שכבר ביטל העשה, והנה אף שענינו העמל שהוא היפוך המנוחה דהיינו שבתון, מ"מ דאי שלא בזה לחוד תליא שהרי לצורך יו"ט לא אשכחן שיהא אסור להטריח הרבה ולפעמים התיירו טרחה אף מושום הפסד וכהא דתנן בפרק בתרא דביצה משילין פירות וכו', ומשמע דענין הוא לעשותו כיום חול בטורח של חול, ואף בדברים אסוריהו מדברי קבלה וכמש"כ הרמב"ן וממנו אמר הנביא מעשות דרכיך ממצוא חפצך ודבר דבר.

והרמב"ם ריש פרק כ"א משבת שכתב לשון זה, נאמר בתורה תשבות אפילו מדברים שאינן מלאכה חייב לשבות מהן ודברים הרבה הן שאסרו חכמים מושום שבות מהן דברים אסורים מפני שהן דומים למלאכות ומוקד דברים אסורים גזירה שמה יבוא מהן לאיסור סקילה ואלו הן כו' ע"כ, נאמרו בו ב' פירושים במ"מ שם, הא' שהוא מה"ת וכדעת הרמב"ן והב' שהוא אסמכתא וזה דרך הברייתות שבמכילתא עיי"ש, ולפירוש הא' לא נתבאר בדברי הרמב"ם מהו איסורו מן התורה דא"ל לומר דכל השבותין מן התורה וכמש"כ הלח"מ, גם לא משמע דהני גזרות שנאסרו אטו מלאכה יהיו מן התורה והם שיתפרשו בתשבות, אלא מה שסיים הרמב"ם ודברים הרבה כו' ר"ל שחכמים אסרום מושום אך ענינה דתשבות, וע"כ צ"ל בדעת הרמב"ם שהוא ע"ד הרמב"ן דהיינו שלא לעשותו כיום חול אם כי ק"ק שלא ביאר הרמב"ם וסתם הדברים וכמסיים שהמקיים כל הני גזרות דרבנן מקיים מצוות עשה דתשבות.

ובלחם משנה פירש לפי פירוש א', דעל פחות משיעור קאי עיי"ש, ולפ"ז פחות מכשיעור אסור מקרא דתשבות, וברש"י שבת ע"ד א' ד"ה וזי פי' בגמ' שם דהוא אסור מושום שחצי שיעור אסור מן התורה עיי"ש (עיי' רש"י שבת ריש ג' ג') ואם כי סתימת דברי הרמב"ם שלא פירש עמל וטורח כיום חול דהיינו כאילו על דברים הפחותים ממלאכה שהיא אסורה מה"ת הו' דקאמר, ואמנם מתפרש שפיר על דברים אחרים למגדל כפשטא דלישנא אפי' מדברים שאינן מלאכה ולא על אותה מלאכה ובפחות מכשיעור, בלח"מ נדחק לפרשו והכוונה שאינן מלאכה להתחייב בהם, ובמ"מ משמע דפירשו על עמל של חול כדרך הרמב"ן ולא כמו שפירש הלח"מ.

והנה לפירוש הא' צריך לומר דאף שהרמב"ם כתב בריש פ"א משבת מצוות עשה דתשבות אמלאכה, הוסיף לבאר כאן דהמצוות עשה היא אף על דברים שאינן מלאכה, ולפי ה' דהוא ע"ד הברייתות שבמכילתא ואסמכתא כאמר, נראה לכאורה דאם כי אינו חייב מן התורה מכל מקום ענינו מה"ת שהוא הרצוי (וכעין התנאה לפניו במצוות דכתיב ואנחנו אף שאינו כעובר על עשה) ויעוין ברמב"ם שם פכ"ד הלכה י"ב בטעם איסור מוקצה שכתב ובטל הטעם שנאמר בתורה למען ינוח ושם הל"ג נמצא שלא שבת שבתה הניכרת, ולפי"ז אף להרמב"ם ענינו מה"ת וכדרך הרמב"ן אבל לא מצאנו שיהא כעובר על עשה ושה חייב דשבתון, ומש"כ הרמב"ם כאן לישנא דחייב לשבות זהו אסמכתא וקאי הכלל השבותין, דמה"ת עכ"פ ליכא חיובא (ויתכן דיש ליישב בזה מה שהזכיר הרמב"ם קרא ולשונו דהיינו ואילו כאילו שענינו מה"ת והיינו לפי האמור שישכור ד"ז הוא מן התורה, ומיהו אפשר דנקט להך קרא לפרש לשון שבות).

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אלהם אלה הדברים וגו' (ל"ה א')

פירש רש"י דלמחרת יום הכפורים כשידד מן ההר והוא לשון הפעיל שאינו אוסף אנשים בידים אלא הן נאספים ע"פ דבורו ותרוממו ואכנש.

עיי' לעיל ל"א י"ג ואתה דבר וגו' אך את שבתתי תשמרו ופירש"י ואתה אע"פ שהפקדתין לצוותם על מלאכת המשכן אל יקל בעיניך לדחות את השבת כו' אע"פ כו' בהיות המלאכה שבת אל תדחה כו' למעט שבת כו' וע"ע רש"י שם פסוק י"ח אין מוקדם כו' וזנים הכפורים נתרצה כו' ולמחרת התחילו בנרבת המשכן והקם באחד בניסן, ולפ"ז הך דויקהל וגו' ויאמר וגו' הוא ציווי דפסוק י"ג תג' ואתה דבר וגו' וזכעת קיימו למחרת יו"כ, וב' ועיי' רמב"ן.

צריך לדעת שחוק מהענין של קביעת עיתים לתורה, שכל אדם ישאל אחרי המאה ועשרים האם קבעת עיתים לתורה, יש גם חיוב לדעת את כל התורה, כמבואר בגמרא שהשאלה האם ניתן ללמוד חוכמה יוונית היא באדם שיכול לומר 'כגון אני שלמדתי כל התורה כולה' ועכשיו יכול לשאול האם יכול ללמוד גם חכמה יוונית, אך אדם שלא יודע את כל התורה כולה משמע שוודאי שאסור לו ללמוד דברים אחרים, ונראים שיש חיוב לדעת את כל התורה.

ובאמת ישאל אדם את עצמו איך אני יכול להספיק ללמוד את כל התורה כולה הרי התורה היא ארוכה ורחבה וכיצד ניתן ללמוד את כולה בכמה עשרות שנותיו של האדם בעולם הזה, והתשובה היא שניתן להגיע לכך רק ע"י שיחשב את זמנו וילמד גם בסדר שלישי וגם בבין הסדורים וגם בשישי שבת וינצל כל רגע פנוי מזמנו ללימוד.

וכפי שידוע שאדם שלומד רק חמישה ימים בשבוע בלי השישי ושבת הרי הוא כאדם שבמקום לחיות שבעים שנה חי חמישים שנה, כיוון שיומיים בשבוע אינו לומד ואם כן יש לו בשבוע חמישה ימים ולא שבעה ימים, וזה חיזוק טוב כדי להבין את החשיבות של הלימוד בשישי ושבת שמי שלא לומד בהם מבזבז את זמנו בימים אלו ומפסיד עשרות שנים מחייו.

הגר"א אומר באגרת הגר"א שבקושי התירו שאילת שלום בשבת, שאף שאילת שלום שהיא מצווה בקושי התירו בשבת, ונראים שבשבת אסור דיבורים בטלים בכלל, ויאמר אדם לעצמו אני צריך לדאוג שלא לבזבז את השישי שבת ולדאוג שיהיה כל כולו תורה ולהספיק עוד חלקי תורה שמחויבים לדעת, ואין זמן לכך בתוך סדרי הישיבה, כדי שאדם לא יגיע למצב שאחרי המאה ועשרים יגיע לשמיים והקדוש ברוך הוא ידרוש שם בכל חלקי תורה וגם בנגעים וענינים שלפעמים לא מגיעים אליהם, ולאדם שלא ידע על מה מדברים יהיו שם בושות ובזיונות גדולים ונוראים.

ונבאר על היקרות של הזמן, שצריך לייקר ולהעריך כל דקה, ונאמר בזה משל למה הדבר דומה, ההלכה היא שמותר לחלל שבת בשביל יהודי שיחיה אפילו עוד דקה אחת, אפילו שלא יחיה יותר, וגם קי"ל המקדש את האישה על מנת שאני צדיק הקידושין חלין שמה הרהר תשובה בליבו, זאת אומרת שבדקה אחת הכל יכול להתהפך, יפה שעה אחת של תשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי עולם הבא, ברגע אחד אפשר בתשובה מאהבה שהכל יתפך מחובות לזכויות.

כדי לדעת לשמור על הדקות, אני אתן לכם משל הממוחיש את הדבר, כאשר ממלאים בקבוקים ביקב הבקבוקים עוברים בסרט נע ומתמלאים ועוברים, ואם בקבוק אחד לא מתמלא אז הוא נשאר ריק לעולם ולא יתמלא עוד, והנמשל הוא שהדקות זה כמו הבקבוקים מתי שעובר דקה זה נקרא שעבר בקבוק והדקה הזו שעבר כבר לא תחזור לעולם, ולכן מי שמילא את הדקה בלימוד גמרא שיש בדקה 200 מילים וכל מילה היא מצווה בפני עצמה, כמו שכתב הגר"א בשנות אליהו ולא סתם מצווה אלא מצווה ששקולה כנגד כולם, אז יש לו דקה עם מאות מצוות כנגד כולם, אבל מי שמתבטל איבד את הדקה הזאת והדקה הזאת הלכה לריק ולא תחזור יותר לעולם, והפסיד בכך מאות מצוות, ואדם עתיד לתן דין וחשבון על הביטול תורה.

הספד במסע הלילה

דודי ירד לגנו לערוגות הבושים לרעות בגנים וללקוט שושנים או לנו כי אבדנו את הת"ח הגדול הזה, השושנה הזאת, יחיד ומיוחד מחשובי הת"ח שבעירנו, שמלבד ההתמדה הגדולה כל ימיו ומלבד גדלותו ברוב חלקי התורה זכה להרביץ תורה למאות אולי לאלפים, א"ר ששת כנתינתה כך נטילתה מזה נתינתה בששים רבוא אף נטילתה בששים רבוא, ה"מ למאן דקרי ותני אבל למאן דמתני לית ליה שיעורא.

יש לכסף מוצא ומקום לזהב יזקנו זה יש חליפין אבל ת"ח שמות אין לנו תמורתו.

זכה כל ימיו מצעירותו ממש בתלמודי החזו"א וזיה שותה בצמא את כל דבריהם.

זכה להסתלק בער"ש אשר משמים מעידים עליו שסימן יפה לו ועוד קבורה בער"ש אחת"צ.

היה מכבד עד מאוד כל אדם, כולם היו שמחים איתו, ולבן שינים מחלב, זה מה שהוא היה כל ימיו.

זכה להרביץ תורה בחו"ל ובארץ בכל מקום, היה לומד אהלות עם הנכדים כל פעם שיעור אמר באהלות ועוד שיעורים, חבל על דאבדן להאי גברא רבא מי יתן לנו תמורתו.

יש שתי גמרות על איזהו בן עוה"ב, יש גמ' בסנהדרין שלחו מתם איזהו בן העוה"ב וכו'.

ואזניך תשמענה וכו'.

אחים בהספדאי דהתם קאימנא וכו'.

זה מה שאיבדנו היום את הת"ח החשוב מאוד, התני ומתני כל ימיו, לא פסיק פומיה מגרסא, כל ימיו בתורה ולהרביץ תורה, וזכה לדברים שלא כל אחד זוכה לכאלו דברים, מעידים עליו מן השמים שמת בער"ש ונקבר בער"ש אחת"צ, או לנו כי אבדנו כזה ת"ח גדול, חסר עכשיו אצילנו.

וצריכים להתחזק להמשיך את דרכי הן בהתמדה הן בלבן שיניים לכולם, הבין אדם לחבירו והבין אדם למקום בהתמדת התורה והרבעת התורה, זה מה שצריכים לקחת ממנו אז יהיה אחים בהספידא ולא יהיה התם קאימנא אם נלך בדרך הזה.

עכ"פ הוא היה מחשובי הת"ח שבדור, מחשובי הת"ח שבב"ב כאן, איבדנו משהו נורא.

ה' יעזור לנו להתחזק הלאה ולעשות מה שצריך, כדי שיהיה לע"כ, כל צאצאי וצאצאי צאצאי מה שהוא זכה כולם אהובים כולם ברורים זכה למשפחה גדולה, וה' יתן שיבוא לגן עדן למנוחה וכולם ילמדו עליו זכות כל יוצאי חלציו.

ובלע המות לנצח ומהת ה' דמעה מעל כל פנים ונאמר אמין.

ברכת מזל טוב לידידי
הר"ד מאיר חנסון שלי"א
מקורבו של רבט
לרגל הולדת בנו בכורו י"י
בברכת מזל טוב
מערכת 'קובץ גליונות'

עלי דרך

ממרן ראש ישיבת חברון רבינו דוד כהן שליט"א

דרך התורה

שהקרבנות דוחים שבת גם בנין המשכן דוחה שבת, אבל לאחר חטא העגל שנוסף עוד ענין בבנין המשכן בשביל השראת השכינה בתוכם, היה מקום לומר שיש עוד טעם משום שזה בכלל מלאכת שמים שלא נאסרה במלאכת שבת, ואף שכבר נאסר בנין המשכן בציווי הראשון בפרשת כי תשא, יש מקום לומר דרך בציווי הראשון שכל תכלית של המשכן היה רק לקרבנות, לא היה זה נחשב מלאכת שמים, כיון שהוא נחשב שנעשה בשביל ישראל לעבודתם שהיא צרכם שהרי היא הכפרה שלהם, ורק בציווי השני בפרשת ויקהל הוא נחשב מלאכת שמים, כיון שאז בא צורך המשכן לשמש ככית להקב"ה כדי להשרות שכינתו בתוכם, והיה סלקא דעתך דזה ודאי נחשב מלאכת שמים שלא נאסרה בשבת, ולכן הוצרכו למיעוט נוסף בפרשת ויקהל על בנין המשכן שלאחר חטא העגל לומר שגם מלאכת שמים אסורה בשבת.

ובאופן זה יש ליישב גם לדרכו של החת"ס, שענין זה שהמשכן הוא תכלית יציאת מצרים נתחדש רק בציווי השני בפרשת ויקהל לאחר חטא העגל, שאז היה תכלית המשכן בשביל השראת השכינה והרי תכלית יצי"מ היא "לשכני בתוכם", אבל בציווי הראשון שלא היה תכלית המשכן בשביל השראת השכינה לא היה נחשב שהמשכן הוא תכלית יצי"מ.

ויש מקור גדול לדרכו של המשך חכמה שרק לאחר חטא העגל היה תכלית המשכן להשראת השכינה, שכבר הביא החת"ס את דברי הוזה"ק, שביאר לשון הפסוק "ויקהל משה את כל עדת ישראל", שלא היו הערב רב בציווי של בנין המשכן ולכן הקהיל משה רק את עדת ישראל, משום שאין השכינה שורה אלא על משפחות המיוחסות שבישראל.

ודקדק החת"ס, דבציווי הראשון נכלל גם הערב רב בציווי של בנין המשכן. אמנם לא ביאר החת"ס החילוק בזה בין הציווי הראשון לציווי השני, ולדרכו של המש"ח הוא מדקדק מאוד, דבציווי הראשון לא היה עיקר תכלית המשכן להשראת השכינה בתוכם, אלא בשביל עבודת הקרבנות במשכן, ולכן לא הובדלו הערב רב מהציווי של בנין המשכן, אבל הציווי השני שהוא בא לחדש השראת השכינה בישראל לאחר חטא העגל, לא נכללו בכלל ציווי זה אלא ישראל ולא הערב רב.

"ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון" (שמות לה, ב).

פירש רש"י, שהקדים להם אזהרת שבת לציווי המשכן, לומר שאינו דוחה שבת.

וכבר הקשו המפרשים, שהרי בפרשת כי תשא (שמות לא, יג) כתב רש"י "אך את שבתותי תשמורו - אף על פי שתהיו רדופין ורדיץ בזריזות המלאכה שבת אל תדחה בפניה", וכיון שכבר למדנו מפסוק זה שמלאכת המשכן אינה דוחה שבת, אינה צריכה ללימוד נוסף שאין מלאכת המשכן דוחה שבת.

ואפשר לבאר הדברים, דהנה מבואר בדברי הרמב"ן כאן, שמה שהוצרכו שתי פרשות למלאכת המשכן, גם בפרשת כי תשא וגם בפרשת ויקהל, משום שלאחר חטא העגל איבדו את מעלתם ולא היה קיים עוד הציווי הראשון, ולכן הוצרכו לעוד ציווי על מלאכת המשכן, לומר שתחזור שכינה לשרות בתוכם.

ויעויין במשך חכמה שכתב, שיש הבדל בין הציווי הראשון שבפרשת כי תשא ובין הציווי השני שבפרשת ויקהל, שקודם חטא העגל הייתה השכינה שורה בישראל בכל מקום, ולא הוצרכו למשכן בשביל השראת השכינה בתוכם, אלא בשביל עבודת הקרבנות, אבל לאחר חטא העגל לא חזרה להם מעלה זו והוצרכו למקום מיוחד ומקודש שבו יזכו להשראת השכינה, ולכן לאחר חטא העגל הוצרכו למשכן בשביל השראת השכינה בתוכם.

והנה בטעם הדבר שהיה סלקא דעתך שידחה בנין המשכן את השבת מצאנו כמה דעות במפרשים, והמהר"ל בגור אריה הביא מדברי הרא"ם שהטעם הוא משום שעבודת הקרבנות של התמיד והמוסף דוחה את השבת ולכן היה סלקא דעתך שגם בנין המשכן דוחה את השבת. והמהר"ל עצמו ביאר, שהוא משום שהיה סלקא דעתך שרק מלאכת האדם לעצמו אסורה בשבת ולא מלאכת שמים.

והחת"ס ביאר, משום שהשבת היא זכר ליציאת מצרים והרי כל תכלית יציאת מצרים היא בשביל בנין המשכן וכלשון הפסוק בפרשת תצוה "אני ה' אלוהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים לשכני בתוכם", ולכן ס"ד שבנין המשכן קודם לזכר יציאת מצרים.

ולפי זה אפשר לומר שהטעם שהוצרך בפרשת כי תשא ללמוד שאין בנין המשכן דוחה שבת, הוא מהטעם דהיה סלקא דעתך שכמו

דרך המועד

פרשת פרה

אם יש ל' בביהכ"נ מותר לספר ולא בפרשיות זכור ופרה שהם מהתורה] וכתב שם המג"א "לא ידענא היכי רמיזא דקריאת פרשת

כתב בשו"ע סימן תרפ"ה ס"ז "וא" שפרשת זכור ופרשת פרה אדומה חייבים לקראם מדאורייתא", [וכן כתב בסימן קמ"ו דשאר הפרשיות

פרה דאורייתא, ומצאנו ביאור הענין במשך חכמה פרשת חוקת, שכתב דלדעתו הוא מפורש, דכריש יומא יליף מקרא ד"כאשר צוה ה' לעשות לכפר עליכם" ד"לעשות-אלו מעשה פרה", "לכפר עליכם - זה יוהכ"פ", וליף שם מקרא שגם מקרא הפרשה מעכב ויליף דכן הוא לדורות דמעשה הפרה טעון מקרא פרשה, ולפי"ז כתב דנמצא דבשעת עשית הפרה מקרא הפרשה מעכב והוי אז קריאת הפרשה דאורייתא.

והנה לדרכו של המשך חכמה הילפותא היא רק שהקריאה של מעשה הפרה היא דאורייתא, וא"כ היא רק בשעת עשית הפרה, ואין מקור שגם בזה"ז דליכא עשית פרה הקריאה של הפרשה היא דאורייתא, וצ"ל לפי דרכו דכיון שבזמן המקדש היתה קריאת הפרשה מעכבת בעשיה לכן גם התקנה של הקריאה בזה"ז תקנו אותה כעין דאורייתא, אמנם עדיין צ"ב שהרי גם בזמן המקדש לא היתה קריאת הפרה דאורייתא אלא בזמן עשית הפרה ובזמן דליכא עשיית פרה ליכא מצוה כלל, ומהיכי תיתי שבזה"ז תהיה המצוה כעין דאורייתא גם בלא עשית פרה.

ונראה בביאור הענין דהנה כתב בספר ש"ך עה"ת בפרשת חוקת "וכן אמרו במדרש לאמור לאמור שתי פעמים - לומר בזמן שהיה בית המקדש קיים עשייה בזמן שאין בית המקדש קיים אמירה, שיקראו פרשה זו בכל דור ואני מעלה עליהם כאילו עשאוה ושרפוה ונתחטאו באפרה, ולזה תקנו חז"ל לקרוא פרשה זו קודם ר"ה ניסן שהוא ראש לחודשים, ולזה אמר זאת חוקת התורה ולא חוקת הפרה לומר שיקראו בתורה פרשת פרה ככל שנה ושנה והיא מטהרת, ואמרו חז"ל שאנו קורין פרשה זו אחר פרשת העגל לומר תבוא פרה ותקנח צואת בנה, וא"ת מה ענין זה לזה והרי אפר פרה הוא לטהרת טומאת מה ומה ענין חטא העגל כאן י"ל לפי כשעמדו על הר סיני פסקה זוהמת הנחש מישראל ונעשו בני חורין ממלאך המות שלא יהיו מתים על ידו שהוא אבי אבות הטומאה וכשחטאו בעגל המשיכו מלאך המות עליהם ומתים על ידו והיה סיבת העגל ולזה תבוא פרה ותקנח צואת בנה".

ולמדנו מדבריו שדרשו מקרא דלאמור לאמור לומר שיקראו פרשה זו בכל דור ובזה הקב"ה מעלה עלינו כאילו עשינו הפרה ונטהרנו באפר שלה, ולפי"ז קריאת הפרשה עצמה מטהרת אותנו בכל שנה, וילפינן לה מקרא דלאמור, ואתי שפיר מש"כ השו"ע דקריאת הפרשה עצמה היא דאורייתא, והנה המ"ב בסימן תרפ"ה כתב דענינה של קריאת פרשת פרה דבזמן שבית המקדש היה קיים היתה שריפת הפרה סמוך לניסן לטהר את ישראל להקרבת הפסח, ולכן אנו קורין פרשה זו להתפלל לפניו ית' שגם עלינו יזרוק מים טהורים במהרה, אמנם לפי המבואר בדברי הש"ך נמצא שיש ענין של טהרה גם בקריאת הפרשה, דבזה הקב"ה מעלה עלינו כאלו עשינו הפרה ונטהרנו באפר הפרה.

והנה כתב הגר"ח בהל' מעילה דהא "דאפר פרה יש לו דין טהרה הוא מילתא באנפי נפשי" ואינו נוגע כלל לדין חטאת על הפרה, אמנם בלשונו של הש"ך מבואר דגם העשיה היא חלק מהטהרה, שלא כתב שבקריאת הפרשה מעלה הקב"ה עלינו כאלו נטהרו במי חטאת אלא כאלו עשינו הפרה ונטהרנו באפר שלה, ונראה דתוכן הענין בזה הוא עפ"י מה שביאר שם שענין החטאת של הפרה הוא לכפר על חטא העגל, והכפרה על חטא העגל עצמה היא הגורמת את הטהרה מטומאת מת, כיון ששורש טומאת מת הוא מכח המיתה שהביא המלאך המות, וחטא העגל הוא שהחזיר המיתה לאחר חטא העגל, כיון דלאחר מתן תורה היו בדרגה של אדה"ר והיו בני חורין ממלאך המות, ולכן החטאת של הפרה האדומה שהוא הכפרה על חטא העגל הוא חלק מהטהרה של טומאת מת, ולכן כל העשיה היא חלק מהטהרה, ועיקר הדברים מצאנו ברמב"ן בפרשת חוקת שכתב לכאור ענינה של עשית הפרה "שהיא להעמיד רוח טומאה ושריפתה כריח ניחוח בחוץ, וטעם טומאת מת בעטיו של נחש כי הנפטרים בנשיקה לא יטמאנו מן הדין", וביאר הרקנאטי שם דסיבת טומאת מת הוא

מצד מלאך המות שמטיל זוהמה ומי שמת מיתת נשיקה מת מכח דביקות בה' ולא ע"י מלאך המות ואין רוח טומאה שולט במיתתו, וזהו הענין שביאר הש"ך שלכן הכפרה על חטא העגל שהוא שהביא את המיתה ע"י מלאך המות היא עצמה פועלת את הטהרה.

ונראה לבאר הענין דהקריאה של הפרשה עצמה היא חלק ממעשה הפרה ומהטהרה שלה, דהנה כתב הרמב"ם בסוף הל' מקואות שהטומאות והטהרות גזיה"כ הן והן מכלל החוקים ואינן מדברים שדעתו של אדם מכרעתו, וגם הטבילה מן הטומאה היא מכלל החוקים שאין הטומאה טיט ורפש שתעמוד במים אלא גזיה"כ התלויה ככוונת הלב, ורמז יש בדבר דכמו"כ המכין לכו לטהר נפשו מטומאת הנפשות שהן מחשבות האון והסכים בכל לבו לפרוש מהן ולטבול במי הדעת טהור, וסיים שם בפסוק "הרי הוא אומר וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם" שהוא הפסוק של ההפטרות שבפרשת פרה.

ונראה שמה שנתחדש בטהרת פרה אדומה היא להביא את הטהרה מטומאת המת לא רק במהלך של טהרת הגוף אלא גם מתוך טהרת הנפש, להביא הטהרה עם הטבילה במי הדעת שהוא התורה, והרי חלק התורה השייך לטהרות שכולל פרשת פרה אדומה נקרא "דעת", דאין טבילה במי הדעת אלא מתוך החיבור לתורה שהיא הדעת, ובפרט התורה השייכת לסדר טהרות הנקרא "דעת", [עין שבת לא א'], ויש עוד משמעות מיוחדת לקריאת פרשה זו, דבחומש תורה שלמה הובא מדרש "א"ר יוסי כל חוקיה של תורה אמורין בפרשה זו", ובפסיקתא איתא "כשם שהתורה נדרשת כמ"ט פנים אז פרשה זו יש בה מ"ט פנים שהיא שקולה כנגד כל התורה", וכיון דענינה של טומאה זו שורשה בחטא העגל, לכן באה הטהרה מטומאה זו עם קריאת הפרשה, דאין מקום לטהרת טומאה זו בטהרת הגוף בלי טהרת הנפש, ולכן באה עשית הפרה עם חלק התורה השייכת לפרשה זו להתחבר למי הדעת כדי לטהר את טומאת הגוף עם טומאת הנפש. ועיין בפסיקתא בפרשת פרה אות יד "כשעה שעלה משה למקום מצא להקב"ה עוסק וספרו בידו ועוסק וקורא בפרשת פרה אדומה זאת חוקת התורה ולמה אמר הקב"ה איני עוסק אלא בטהרתן של ישראל, מגין פי צדיק יהגה חכמה - פי צדיקו של עולם יהגה בחכמה, הוגה בתורה באיזו תורה זאת חוקת התורה", ומבואר בדברי חז"ל שהקב"ה עוסק בטהרתן של ישראל ע"י שהוא עצמו עוסק בפרשה זו, ומפורש שפרשה זו היא עצמה יסוד הטהרה של ישראל מטומאת מת, וזה כמו שנתבאר שהטהרה מטומאת מת מחייבת טהרת הנפש עם טהרת הגוף, וטהרת הנפש הוא בפרשה זו שהוא "מי הדעת", וזהו הענין שהקב"ה עוסק בפרשה זו לטהר את ישראל, דהיינו שהקב"ה בא לטהר את ישראל מטומאת הנפש ע"י פרשה זו, וכמו שהקב"ה מטהר אותנו בקריאת פרשה זו, כך אנחנו מטהרים עצמינו לפעול טהרת הנפש כדי לטהר הגוף מטומאת מת ע"י קריאת פרשה זו.

ויתכן לכאור שזהו הענין שמרמז הפסוק בפרשה זו מה שדרשו חז"ל "אדם כי ימות באהל - אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה", שהרי נתבאר דענינה של פרשה זו לפעול את טהרת הנפש השייכת לטומאת מת, וכבר נתבאר בלקח דוד ח"א ששורש חטא אדה"ר שהביא טומאת מת לעולם באכילה מעץ הדעת הוא מחמת שהאכילה מעץ הדעת גרמה לאדם להתגבר עליו התאוות הגופניות, והענין של מי שממית עצמו על התורה הוא מי שפורש מתאוות הגוף ומתדבק בקדושת התורה שהוא האחיזה בעץ החיים, שהתורה היא עץ החיים וכמש"כ הרמב"ם בהל' תשובה, ולכן שלמות טהרת הנפש של הטהרה מטומאת מת, ששורשה בחטא אדה"ר שאכל מעץ הדעת ונתדבק בתאוות עוה"ז, הוא ע"י שממית עצמו מתענגי עוה"ז ומתדבק בתורה שהיא עץ החיים, ובזה נשלמת הטהרה של פרשה זו שענינה לטהר האדם מטומאת הנפש של טומאת מת.

המלחמות והמאורעות והניסים

מִרְיָם הַמִּשְׁגִּיחַ הַגִּה"צ רַבִּי יַחְזְקָאֵל הַלֵּוִי לוֹוִינְשְׁטֵיין זצוק"ל

ליום הזכרון י"ח אדר, 51 שנים להסתלקותו

נחמד ע"י א. ברנשטיין

בצילי, ונשא שיחה מיוחדת בישיבת פוניבז' אודות סיבת הרעש, ומה מטרתה. והנה מתוך דבריו (אור יחזקאל - מדות, דף קמט): זכורני בלמדי בראדן היה באותה תקופה רעידת אדמה ביפן ונהרגו בה אלפי איש (למעלה מעשרת אלפים נפש), והחפץ חיים זצ"ל התעורר ודיבר בזה רבות, וזכורני שאמר שמכיון שביפן אין לומדי תורה ולכן קרה זאת להם. ועוד האריך בהתעוררות נוספת, כי בודאי שרעידת אדמה עושה הקב"ה כדי להתעורר ממנה, ואיתא בחז"ל (שמות רבה פ' יתר, פ' כ"ט, ט) אמר ליה מהיכן הרעש נעשה? אל ר' עקיבא בשעה שהקב"ה היה מסתכל לבתי עכו"ם ועובדיה האין נתונים בשקט ובשליו, וראה ביתו נחרב ונתון בידם, כביכול הקב"ה מתקנא ושואג, מיד השמים והארץ רועשים, שנא' "מציון ישאג ומירושלים יתן קולה" (יואל ד' ט"ז), וישראל מה היו עושים? הקב"ה מגין עליהם. ע"כ. ומבואר בזה שרעידת האדמה לעונשי שמים נעשית, ודרוש לכך שהקב"ה יגין עלינו. וא"כ הוא, ממשיך המשגיח; אף אנו היינו צריכים להתחזק! כדי שהקב"ה יעזור לנו! וזה מה שמעורר אותנו לחזור בתשובה, הרעד, הרעש הארץ.

מקצפו תרעש הארץ

הנביא ירמיה (בפרק י') אומר: "שמעו את הדבר אשר דבר ה' עליכם בית ישראל, כה אמר ה' אל דרך הגויים אל תלמדו, ומאותות השמים אל תחתו, כי יחתו הגויים מהמה, וגו', מי לא יראך מלך הגויים כי לך יאתה כי בכל חכמי הגויים ובכל מלכותם מאין כמוך וגו', וה' אלוקים אמת, הוא אלוקים חיים, ומלך עולם, מקצפו לתרעש הארץ ולא יכילו גויים זעמו". ע"כ.

[ומבאר זאת המלבי"ם: שכפי הנראה פתרו חוקרי שמים את האותות שנראו בעת ההיא, (כמ"ש קודם: "מאותות השמים אל תחתו"), על רעש הארץ שהיה אז בכמה ארצות. ועל זה אמר הנביא, דעו, כי לא בכוח האותות העליונות תרעש הארץ, רק "מקצפו תרעש הארץ". כי הוא מנהיג ושולט על הכל. הקללה והעונש בא בסיבת הקצף, והרעש מציון את זעם ה' וקללתו].

האמונה היא, כי אין מקרה!

ומרן המשגיח מפוניבז' זצ"ל מתפלא: לכאורה יפלא בראותינו מקרי העולם החמורים, ונראה בעליל עונשי שמים, ומדוע אין אנו שמים לב על זה ועוברים לסדר היום כאילו ולא קרה מאומה? ובפשטות טוען המשגיח זצ"ל: כי זה נובע מחמת חסרון אמונה, כי אנו סבורים שהכל מקרה רחמ"ל, ושלא בהשגחה, ולכן איננו לוקחים מוסר. ומדוע לא נחשוב על הרעות והעונשים הגדולים שבאו על תושבי המדינות הללו ברעידת אדמה באלפי הרוגים? ומדוע לא נחשוש אף אנו, שיקרה לנו אסונות כדוגמת אסונות אלו, רחמ"ל? שהרי אין אפשרות להיות בטוח באשר לנו, שהנה יש לראות, שאנשים שהיו שקטים ושלוים, ולפתע תקף אותם הרעש ונאבדו מן העולם, ואף לנו רחמ"ל, יכול לקרות כן ח"ו.

וכשידיבר מרן המשגיח זצ"ל, [באותו מאמר] על תפיסת הרוצח אייכמן ימ"ש, והעמדתו לדין, הוא אמר: האמת שכל ההתפעלות שיש לנו מתפיסת הרוצח, הוא מענין אחר לגמרי, הוא מתאוצה הנצחון שיש בנו, ומכך נובע כל ההתפעלות הגדולה, ואין לה ולא כלום עם נקמת ה', האדם המשכיל היה צריך ללמוד מזה ענין אחר לגמרי, בהבנת עומק כוחות האדם, שכל מי שלא עבד לעקור

במלאת חמישים ואחת שנה לפטירתו של מרן המשגיח מפוניבז' זצוק"ל, [י"ח אדר תשל"ד], שחי באמונה חושית, ויכול היה להשקיף להראות ולהוכיח באצבע על כל מאורע ומאורע, מלחמה ומלחמה, [ובס"ד זכינו עתה גם לכמה ספרים, שסוקרים ומספרים על תולדותיו והנהגותיו].

חשבתי שכדאי גם לציין את ההשקפות הטהורות שזכינו ללמוד משיחותיו ואמרותיו, וגם במצבינו עתה בתקופת המלחמה, כפי שהזכיר בשיחותיו בתקופות מלחמה כמו בששת הימים, ורעידות אדמה חמורות, [מתוך הספרים אור יחזקאל, וקובץ ענינים ושיחות, וגם מס' ממזרח שמש].

ביום ד' פ' בחוקותי י"ז אייר תשכ"ז, בתקופת מלחמת ששת הימים נשא מרן המשגיח שיחה אודות מצב המלחמה, שכותרתה היא "עת צרה היא ליעקב וממנה יוושע!" והוא אמר: מבהיל איך לא מרגישים כמה רחוקים אנחנו מהאמת ר"ל, אנו מבחינים רק במקרי העולם, והסיבות העולמיות, ובאמת ישנו מהלך של חבלי משיח, ושכולם בידו כחומר ביד היוצר, והיוצר הוא הוא אשר עשה זאת, והוא הוא אשר בידו לפעול להבא לשנות מערכות, ומי ירגיש כך? ומי יתפעל ממה שאין כולם מרגישים כך?

והוא ממשיך: יהודי חייב להרגיש כך בכל מאורעות חיו, אפי' הקטנים ביותר, וכל שכן במאורעות מלחמה, נורא ואיום שכה, המעמיד בסכנה קיומית את כל בית ישראל, והרי העולם כולו חל עכשיו מפניו. וכמה רחקנו מהאמת, שאין מרגישים את יוצר הכל, שעושה הכל!

והרי כמה נוראים הם דברי הרמב"ן: שאין לאדם חלק בתורת משה רבינו, עד שנאמן בכל דבריו ומקרינו, שכולם ניסים, אין בהם טבע ומנהגו של עולם, וכו', אלא אם יעשה המצוה יצליחנו שכר, ואם יעבור עליהם, יכריחנו עונשו כו'.

וכמבואר ביציאת מצרים, "ופרעה הקריב, ויצעקו בני ישראל אל ה'", הקב"ה גירה לפרעה לרדוף אחריהם, שנאמר "ופרעה הקריב", - ומיד כבר היה "ויצעקו בני ישראל אל ה'", ואיזהו עבודה שבלב? זו תפילה, ואין העיקר האמירה, והעיקר הוא להכין את הלב לאמירה, ואין מעלת התפילה רק בזעקתה, אלא במידה והלב זועק בה!

ולכן ראוי בעת התפילות ואמירת התהילים לעמוד לכוין את הלב, ולדעת שאין עוד מלבדו והכל ממנו יתברך! ונכנע אליו בכדי שהשי"ת יצילנו מצרותינו, וע"י ההתקרבות אליו השי"ת יעננו, ולזה הקב"ה מתאוה מאתנו. [מתוך קובץ ענינים תשכ"ז].

סיבת כל רעידות האדמה

היו רבים ששואלים ומבררים, כיצד יתכן? הרעידות כמו שהיה רעידה בתורכיה ביפן ובצ'ילה, שב-45 שנים שרעשה ונחרדה הארץ כבר קברה תחתיה כל כך הרבה אנשים, ומבנים יקרים? ומהיכן נעשה הרעש? ומה הסיבה והתכלית?!

כמובן שאין אנו נביאים להראות באצבע על הדופק והמוקד. אולם ביכולתנו לראות ולהתבונן מה דעתם של גדולי ומאורי הדורות אודות הרעש הגדול, ובשל מי הסער הגדול זה. וגם לזה התייחס מרן המשגיח!

מרן המשגיח מפוניבז', הגה"צ רבי יחזקאל לווינשטיין זצוק"ל, עמד לאחר הרעש הגדול שהיה לפני כ-40 שנה

את מדותיו הרעות, יכול להגיע להיות בעל חי ממש, ורק ע"י התורה הוא עוקר את מדות הבעל חי שבו.

שפעת המזרח הרחוק

כשנודע אודות מחלה קשה יותר בשפעת, במזרח הרחוק, שנודעה כשפעת המזרח הרחוק, והפילה שם גם חללים. נשא מרן המשגיח שיחה מיוחדת, והזכיר כי כל מה שנעשה בעולם הוא רק בשביל ישראל שיחזרו בתשובה, וגם כאן זה יכול להגיע אם לא נתעשט. ונחזור מיד בתשובה שלימה. ואכן כפי שאמר כך גם היה, השפעת הגיעה גם לארץ, ובישיבה עצמה נחלו בה כארבעים בחורים, אבל בס"ד, זו היתה רק מחלה קשה, ולא נפלו בה חללים.

להשתתף בצער הכלל

פעמים רבות הוא הזכיר, כי לנו איכפת וכואב על חיל יהודי אחד שנופל בקרב, יותר מנצחון, ואפילו הריגת מאות ואלפי אויבים ושונאים. ואנו חייבים להרגיש בצער!

במלחמת תש"ח. הוא נשא שיחה בארה"ב, לרגל מצב המלחמה באה"ק, והתעניית צבור שקבעו בתאריך כ' אדר תש"ח, והוא אמר: שמשא רבינו ע"ה הראה לדורות בתפילתו "ויחל משה", בהשתתפו בכל נפשו בצער ישראל, כי יש בכוחו לבטל את הגזירה, בזכות

שהעמיד עצמו בצער ישראל, והסכים שימחו את שמו בתורה בשביל ישראל. וזה גם ההסבר לכך שמדכי הצדיק לא הוריד את שקו בזמן הגזירה של אחשוורוש, כי דאג והשתתף בצער הכלל! [מתוך ממזרח שמש]

אין עוד מלבדו מנס וילנא וההצלה

ועל מאורעות הניסים שעברו בנס וילנא בזמן מלחמת העולם השנייה הוא הזכיר בדרשתו בפורים, [פורים בשנחאין]: ובאמת אמרתי מלפנים כשחשבנו שאין כבר שום מוצא בעד מצבינו, שיכתוב כל אחד בספר היומי שלו, שכאשר נזכה להנצל ממצב זה, כבר לא יחשוב שיש סיבות כוחות אדם, ורק אין עוד מלבדו... אין בעל הנס מכיר בניסו, דכל העת הלא היו לנו ניסים [יותר מהמגילה], כי כל הענין של וילנא, והעסק עם העיר וילנא שנשתלשל ככה שהיה תלוי ועומד כל העת, ואח"כ המסירה לליטא [בזמן המלחמה], ואחר כך הנסיעה שלנו ליפאן, הלא זה נס גלוי שבידים יכולים לממשו, ואנו כבר הורגלנו כך שאין אנו רואים ומרגישים כלל מהנעשה אתנו, ומי מילל בקובה שביפאן שתוכל להיות ולהתנהל ישיבה בשנחא, ובפרט בעת מלחמה.

ואנו רואים תודה לד', שבלי שום שהשתדלות ומעשי אדם נמסר לנו בנין מפואר בעד הישיבה... והישיבה מתקיימת ופורחת ב"ה, ולכן חזו מפעלות ה' אשר עשה עכ"ל [בספר ממזרח שמש על פורים].

רוח הקודש אצל מרן המשגיח זיע"א

למרן, ומרן אמר לו, היא לא צריכה שום ניתוח, והיא תלד בלא ניתוח, ואז הוא אמר, אבל כל הרופאים שם אומרים שזה סכנה גדולה, והוא ענה לו: אני אומר לך בבטחון שהיא לא צריכה שום ניתוח, ואני מוסיף ואומר לך: הלואי והייתי כל כך בטוח בעולם הבא שלי, כמו שאני בטוח שהיא לא צריכה שום ניתוח, ואכן הם לא הסכימו לניתוח, והיא ילדה רגיל.

הרה"ג ר' צבי שפיגלמן זצ"ל היה רגיל אצל מרן המשגיח ללוות כסף בגמ"ח שניהל מרן המשגיח, והוא שם לב שתמיד המשגיח מכוון בדבריו בדיוק למה שהוא זקוק עכשיו, והוא העיז ושאל את מרן: האם יש לכם רוח הקודש לכוין תמיד בדברים? אז ענה לו מרן: תדע שמן השמים מכוונים את הדברים שאני אומר, ואם אתה חושב זאת לרוח הקודש, שיהיה כך.

כשלמד בחור פליט שואה הרב אייזיק מילנר ז"ל, בהגיע לחדרו בחור אחר פליט שואה מעירו ששהה בקיבוץ חילוני, וישב בחדרו בנסיון לפתוח לעזוב את הישיבה ולעבור לקיבוץ, ואז דופק מרן המשגיח בחדרו ומבקש מהבחור מהקיבוץ לצאת מיד מהחדר ולעזוב, לאחר זמן סיפר הבחור מהקיבוץ שהוא החליט לא לעזוב את החדר עד שישלקוהו ההישיבה, אולם פתאום מרוח ממרום הופיע מרן וסילקו משם.

פעם אחד הוא פנה לבחור מהישיבה והוא שאלו: תאמר את האמת הנחת היום תפילין או לא? והבחור נבהל וענה היום קמתי מאד מאוחר וחששתי שהמשגיח יראה אותי מאחר לסדר, ואכן לא הנחתי היום תפילין, ואז הוא ענה לו: ראיתי עליך היום רוח טומאה והבנתי שלא הנחת היום תפילין.

כשהגאון רבי ברכיה שנקר בא לבכות לפניו כי עדיין לא זכה לפרי בטן ורעייתו מאד שבורה מזה, והוא ענה לו בבטחון: לך הביתה ותאמר לאשתך חצקל הבטיח שבשנה הבאה יהיה לכם בן, ואכן כך היה! וכך גם הבטיח לעוד אברך, אם תקבל על עצמך ללמוד כל יום מוסר, אני מבטיח לך בנים, וכך היה, וכששאלוהו כיצד יתכן שהוא יכול להבטיח זאת, והוא ענה כי המוסר משנה את האדם, וזה כבר לא מי שנגזרה עליו הגזירה להיות ערירי.

כשנתבונן מעט בדמותו של מרן המשגיח הגה"צ והקדוש רבינו יחזקאל הלוי לווינשטיין זצוק"ל, שאחר מלאת חמישים שנה לפטירתו, אנו זוכים לגלות את ספרי קורות חייו, מהרה"ג רבי שלום מאיר וולך שליט"א, בספריו "ידיו אמונה", (ג' חלקים), וס' אנא עבדא ב' כרכים מתולדותיו, מהרה"ג רבי ח. ש. רוזנטל שליט"א, לאחר עמל רב הם הצליחו להוציא סולת נקיה מעובדות מפליאות מחייו המופלאים, אודות מי שחי כולו באמונה חושית, ודבריו היו ממש כאורים ותומים, ואשר כל הצביון הרוחני והמוסרי בישיבות הקדושות הם ממנו, וזאת עובדה מוכחת!

ונשאלת השאלה הגדולה איך הוא מרן המשגיח זיע"א זכה לרוח הקודש ממש? וכפי שהגדיר זאת מורנו המשגיח הגה"צ רבי שלמה וולבה זצוק"ל, שאמר כל השנים הוא היה חשוד אצלי על רוח הקודש, ויש מאות מעשים רבים שראו זאת בחוש, וגם מרן לא הסתיר זאת, שהוא יודע דברים רבים שגילו מן השמים, ואיך יתכן הדבר? שבדורנו אנו זכינו למרן שברכותיו הם ברכות, והבטחותיו הם הבטחות, והדברים שדיבר היו מותאמים למדובר.

וכנראה לזה התכווין מרן הגאון הגדול ראש הישיבה הגא"מ שך זצוק"ל, שאמר בהספדו: אבד חסיד מן הארץ, וכשם שמרן רבי ישראל סלנטר זיע"א אמר על רבי זונדל זצוק"ל לא ראיתי עובד ה' כמוהו, גם אני יכול לומר בפה מלא לא ראיתי עובד ה' כמוהו. ועל כל פנים, אני לא ראיתי, ומשאלו את מרן ראש הישיבה, הרי הוא ראה את גדולי ישראל מהדור הקודם, אז הוא ענה: אבל כזה סוג עבדות, לשבור ולבטל את כל רצונותיו מפני רצון ועבודת ה', כזה לא ראיתי.

ובזה יובן הסוד הגדול, של ברכותיו והבטחותיו ודבריו שהתקיימו, כי נאמר במסכת אבות (פרק ב'): הוא היה אומר: עשה רצונו כרצונך כדי שיעשה רצונך כרצונו, בטל רצונך מפני רצונו, כדי שיבטל רצון אחרים מפני רצונך, ידוע כי מרן ורבנן החזון איש והסטיפלה, וראשי הישיבות היו שולחים אליו לברכות תפילות וכשהוא אמר ויברך, או התפלל התפילות הועילו.

וסיפר לי הרב נחום אולשוונג זצ"ל, שהרופאים אמרו על רעייתו קודם הלידה שהיא חייבת ניתוח, והוא בא

את הספר "ממזרח שמש" אפשר להשיג בחנויות.

ואצל, בתשט"ז רח' ירושלים 25 ב"ב